

KËRCËNIMET HIBRIDE NË NJË PEIZAZH
GJEOPOLITIK NË NDRYSHIM:
**LUFTA NË UKRAINË DHE
IMPLIKIMET E SAJ PËR KOSOVËN
DHE BALLKANIN PERËNDIMOR**





**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**
WESTERN BALKANS

CENSS
Center for Security Studies

Kërcënimet hibride në një peizazh gjeopolitik në ndryshim: :

LUFTA NË UKRAINË DHE IMPLIKIMET E SAJ PËR KOSOVËN DHE BALLKANIN PERËNDIMOR

PUBLIKUAR NGA:

- © Kosovar Centre for Security Studies (KCSS)
- © Center for Security Studies ("CENSS")
- © Open Society Foundations - Western Balkans (OSF-WB)

AUTORË:

Adelina Hasani,
Vadym Chernysh,
Viktorii Voronina

DIZAJN DHE PARAQITJE:

Brand Vision Shpk
Contact: +383 45 559 923
Email: brandvision.rks@gmail.com

© Ky raport është përgatitur nga Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) dhe Qendra për Studime të Sigurisë "CENSS", Ukrainë, me financim nga Fondacioni i Shoqërisë së Hapur – Ballkani Perëndimor. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë të autorëve/eve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht qëndrimet e Fondacionit të Shoqërisë së Hapur – Ballkani Perëndimor.

Përmbajtja

RRETH AUTORËVE	4
I. HYRJE	5
II. RRETHANAT E REJA GJEOPOLITIKE NË EVROPË	7
III. TË KUPTUARIT E KËRCËNIMEVE HIBRIDE	10
IV. TË KUPTUARIT E QËLLIMEVE STRATEGJIKE TË KUNDËRSHTARIT ËSHTË THELBËSOR PËR TË KUPTUAR MJETET DHE MËNYRAT E TIJ PËR T'I ARRITUR ATO	12
V. OPERACIONET JO-USHTARAKE TË RUSISË NË UKRAINË DHE KOSOVË	22
VI. FUSHATAT E DEZINFORMIMIT	33
VII. DIPLOMACIA KULTURORE SI MJET I FUQISË SË BUTË RUSE	50
VIII. KONKLuzionet	56

Rreth autorëve

(sipas radhës alfabetike)

Adelina Hasani



Është studiuese dhe publiciste. Ajo ka diplomuar në Fakultetin e Shkencave Politike në Universitetin e Ankarasë. Masterin në të drejtat e njeriut dhe demokracinë në Evropën Juglindore e ka fituar në Universitetin e Sarajevës dhe Universitetin e Bolonjës (ERMA). Doktoraturën në marrëdhënie ndërkombëtare e ka përfunduar në Universitetin e Ankarasë me disertacionin me titull “Transformimi i politikës së sigurisë së Federatës Ruse: shtetet e ish-Jugosllavisë”. Adelina është autore e disa botieve dhe ka mbajtur prezantime akademike për çështjet gjinore, nacionalizmin në vendet e ish-Jugosllavisë dhe politikën e jashtme ruse. Kohëve të fundit ajo ka shërbyer edhe si këshilltare e jashtme në Ministrinë e Punëve të Jashtme gjatë përpjekjeve të Kosovës për anëtarësim në Këshillin e Evropës.

Vadym Chernysh



Vadym Chernysh është ekspert në studimet e inteligjencës, sigurinë kombëtare dhe zgjidhjen e konflikteve, me përvojë të gjerë si në rolet akademike ashtu edhe në ato qeveritare. Në vitin 2012, Vadym Chernysh bashkëthemeloi Qendrën për Studime të Sigurisë “CENSS” ku aktualisht shërben si Kryetar i Këshillit Drejtues. Përvoja e tij qeveritare përfshin detyrën si Ministër për Territoret e Përkohshme të Okupuara të Ukrainës nga viti 2016 deri në vitin 2019. Ai ishte gjithashtu negociator në procesin e paqes në Minsk, duke adresuar konfliktin në Ukrainën Lindore. Vadym Chernysh ka një Ph.D. në drejtësi, me disertacionin e tij të fokusuar në kontrollin mbi agjencitë e inteligjencës së Ukrainës. Ai është autor i artikujve shkencorë që shqyrtojnë rolin e inteligjencës si instrument i pavarur i fuqisë shtetërore.

Viktorii Voronina



Viktorii Voronina është Drejtore Ekzekutive e “CENSS” dhe ish-zëvendësministre për Territoret e Përkohshme të Okupuara të Ukrainës, me përvojë të gjerë në administratën publike dhe politikën e sigurisë. Që nga viti 2019, ajo ka udhëhequr iniciativat e CENSS në kohezion social, qëndrueshmëri, kundërvëniet e kërcënimeve hibride, kontrollin e armëve të vogla dhe të lehta (SALW) dhe DDR. Ajo ka punuar si eksperte për organizata ndërkombëtare—përfshirë OSBE-në dhe UNDP-në—dhe ka shërbyer si këshilluese e Ministrit për Çështje të Veteranëve (2023–2024). Përveç kësaj, ajo ligjëron në Departamentin e Administratës Publike në Institutin Politeknik të Kievit.

I. HYRJE

Rusia historikisht ka mbajtur lidhje të ngushta me popujt sllavë, me të cilat kanë të njëjtën fe dhe kujtesën kolektive historike. Këto afinitete i kanë mundësuar Moskës të kultivojë lidhje të forta në Ballkanin Perëndimor, veçanërisht me shtetet me shumicë sllave si Serbia, Bosnja dhe Hercegovina, Mali i Zi dhe Maqedonia e Veriut. Ndërkaq, ndikimi rus në Shqipëri është minimal, ndërsa në Kosovë ai ushtrohet kryesisht përmes popullsisë serbe.¹

Ambicia e Rusisë për të zgjeruar ndikimin e saj në rajon është intensifikuar teksa përpiqet të imponohet si një fuqi e rëndësishme si në politikën rajonale ashtu edhe në atë globale. Ky rivalitet gjeopolitik pasqyrohet në mbështetjen e Moskës për forcat nacionaliste, të cilat ajo i shfrytëzon për të ndezur tensionet ndëretnike, veçanërisht në Bosnje dhe Hercegovinë dhe në marrëdhëniet Kosovë-Serbi. Këto dinamika minojnë stabilitetin rajonal dhe ngadalësojnë përparimin e Ballkanit Perëndimor drejt integritetit në BE dhe NATO. Megjithatë, derisa shumica e vendeve të Ballkanit Perëndimor vazhdojnë të ndjekin rrugën drejt anëtarësimit në NATO, por edhe të gjitha synojnë anëtarësimin në BE. Lufta në Ukrainë ka sjellë kompleksitete shtesë në këto procese integrimi.

Strategjia e Rusisë në Ballkanin Perëndimor është përqendruar në thellimin e varësisë rajonale ndaj energjisë ruse, duke shfrytëzuar pozicionin e saj në institucionet ndërkombëtare për të penguar zgjidhjet e udhëhequra nga Perëndimi, dhe promovimin e narrativave anti-perëndimore. Ajo kërkon të zgjerojë ndikimin e saj ndaj shteteve fqinje, vendet evropiane dhe Ballkanin Perëndimor përmes një sërë "kërcënimesh hibride", duke përfshirë dezinformimin, sulmet kibernetike, presionin ekonomik, presionin ushtarak dhe ndërhyrjen politike. Ekspertët vlerësojnë se Rusia ndan midis 1 miliard dhe 4 miliardë dollarë çdo vit për përpjekjet e saj të luftës së informacionit.² Për shembull, në vitin 2021, autoritetet e Kosovës arrestuan gazetares rus Daria Aslanova, e cila po përhapte propagandë ruse dhe dyshohej për

spiunazh.³

Ndërkohë që disa vende të BE-së janë në dijeni me luftën hibride të Rusisë dhe me taktikat e saj të "shfrytëzimit si armë të gjithçkaje" si një formë ndërhyrjeje në politikën e brendshme të vendeve të tjera,⁴ Rusia ka rritur aktivitetet e saj armiqësore kundër vendeve të BE-së. Megjithatë, roli i BE-së në luftimin e luftës hibride, veçanërisht brenda kuadrit të sigurisë, ka fituar rëndësi të re pas pushtimit në shkallë të plotë të Ukrainës nga Rusia. Ky ndryshim pasqyron shqetësime në rritje mbi dëshirën gjithnjë e më të madhe të Rusisë për ndikim, shpesh të ushtruar përmes strategjisë së "shfrytëzimit si mjet lufte të gjithçkaje." Lufta hibride është bërë një mjet për të ushtruar presion mbi territoret që ajo synon të nënshtronte, kryesisht duke synuar segmentet më të brishta të atyre shoqërive.

Kjo nënvizon nevojën urgjente për të kuptuar më mirë format tradicionale të luftës hibride që Rusia përdor kundër kundërshtarëve të saj, të cilët në narrativ përshkruhen si vendet e BE-së dhe Ballkani Perëndimor. Justifikimi i brendshëm për këto veprime shpesh sillet rreth retorikës së një "luftë kundër Perëndimit," e cila paraqitet si një kërcënim gjithmonë i pranishëm. Ky narrativ është hartuar me synim që të konsolidojë mbështetjen e brendshme duke përforcuar frikën dhe një kërcënim të perceptuar të jashtëm.⁵

Ballkani Perëndimor shpesh shihet si një portë hyrëse për Rusinë për të zgjeruar ndikimin e saj në Evropë, duke shfrytëzuar dobësitë etnike, shoqërore dhe fetare lokale për të ndarë komunitetet dhe për të dobësuar kohezionin rajonal. Aktivitetet dhe ndërhyrjet e Rusisë në rajon përputhen ngushtë me strategjinë e saj më të gjerë globale, duke e paraqitur veten si një fuqi anti-koloniale që pretendon të mbrojë grupe të ndryshme etnike dhe fetare, ndërsa njëkohësisht zhvillon një luftë brutale në Ukrainë. Përmes kërcënimeve, frikësimit dhe luftës hibride, Rusia

1 Alfred Marleku dhe Dafina Aliu, Ndikimi i Rusisë në Procesin e Integritetit Evropian të Vendeve të Ballkanit Perëndimor: Një Analizë Gjithpërfshirëse, Revista UNISCI, nr. 62, Maj 2023.

2 Voice of America, 2024, <https://www.zeriamerikes.com/a/7551995.html>

3 Radio Kosova e Lire, 2012, <https://www.evropaelire.org/a/kush-eshte-daria-aslamova/31977359.html>

4 Mark Galeotti, "The Weaponization of Everything: A field guide to the new way of war," Yale University Press, New Haven and London, 2022.

5 Muarizio Geri, Një përgjegjësi e re strategjike për BE-në: Bashkëpunimi BE-NATO Kundër Luftës Hibride nga Rusia, Revista .

kërkon të ushtrojë presion jo vetëm mbi fqinjët e saj, por edhe mbi Ballkanin Perëndimor dhe Bashkimin Evropian.

Roli i NATO-s dhe BE-së është themelor në pengimin e luftës hibride të Rusisë, veçanërisht duke zhvilluar dhe përforcuar strategji për t'iu kundërvënë politikës së "armatimit" të Rusisë. Kjo i referohet kapaciteteve të tyre të kombinuara: NATO qëndron në ballë të pengimit, mbrojtjes dhe luftës hibride përmes gatishmërisë së saj ushtarake dhe strukturës së unifikuar të komandës, duke i mundësuar forcave të armatosura kombëtare të stërviten dhe, kur është

e nevojshme, të luftojnë së bashku. Ndërkohë, BE-ja ofron integrimin politik dhe ekonomik të domosdoshme për përballimin e hibridizimit të luftës, veçanërisht në kontekstin e tranzicioneve aktuale energjetike dhe teknologjike. BE-ja, duke rritur rolin e saj në politikën e mbrojtjes, duhet së pari të krijojë një treg të vetëm për mbrojtjen, të bëjë investime të përbashkëta në kapacitetet mbrojtëse të BE-së dhe të vendosë marrëveshje me industrinë dhe bizneset për të krijuar një 'kompleks ushtarako-industrial evropian'.⁶

⁶ Ibid.

Metodologjia

Metodologjia e këtij raporti bazohet në një analizë gjithëpërfshirëse të kërcënimeve jo-konvencionale të Rusisë, me vëmendje të veçantë mbi mënyrën se si këto kërcënime ndërtohen dhe përhapen përmes narrativave të artikuluar kryesisht nga institucionet shtetërore. Këto narrativë nuk përhapen vetëm nëpërmjet mediave dhe platformave online të ndryshme, por janë të integruara gjithashtu në praktikën e përditshme sociale, shpesh duke u manifestuar si forma ekstremizmi të realizuara nga individë të ndryshëm. Duke shqyrtuar dokumente zyrtare shtetërore, fjalime, deklaratat politike dhe forma të tjera komunikimi të realizuara nga zyrtarët shtetërorë, raporti heton se si feja, koncepti i "Botës Ruse" dhe diplomacia kulturore përdoren në mënyrë strategjike për të zgjeruar ndikimin e Rusisë në Kosovë dhe në rajonin e gjerë të Ballkanit. Ky qasje mundëson identifikimin e paraleleve midis strategjive të Rusisë në Ballkanin Perëndimor dhe ndërhyrjeve të saj në Ukrainë, duke ofruar një perspektivë krahasuese mbi hartimin, përhapjen dhe përforcimin e narrativave.

Ndërsa identifikohen strategjitë që Rusia përdor si në Ukrainë ashtu edhe në Ballkanin Perëndimor si pjesë e luftës së saj hibride, është gjithashtu e rëndësishme të kuptohen këto veprime nga një perspektivë gjeopolitike, veçanërisht se si Rusia e targeton BE-në përmes Ballkanit Perëndimor si një portë e hapur për të ndikuar në politikën e BE-së. Për më tepër, kjo analizë përmbledh narrativin që Rusia tenton të përdorë kundër "Perëndimit," duke e portretizuar atë si një fuqi koloniale, ndërkohë që e pozicionon veten si mbrojtëse e vendeve më të pazhvilluara. Nga kjo perspektivë gjeopolitike, hulumtimi eksploron se si Rusia përdor këto

narrativa si në Ukrainë ashtu edhe në Kosovë, duke hulumtuar mënyrën se si ato përforcohen, rindërtohen dhe fuqizohen nga institucionet e përzgjedhura shtetërore dhe mediumet që operojnë në Kosovë.

Hulumtimi i dokumenteve të ndryshme përfshiu një analizë të detajuar të dokumenteve zyrtare, narrativave shtetërore, literaturës akademike, raporteve politike dhe transmetimeve mediatike, duke i mundësuar ekipit hulumtues të hartojë kanalet dhe mekanizmat e ndryshëm përmes të cilëve operon ndikimi rus. Përveç hulumtimit të literaturave e dokumenteve të ndryshme, studimi përfshiu tetë intervista gjysmë-strukturuara me një gamë të gjerë akterosh, duke përfshirë përfaqësues shtetërorë, gazetarë, ekspertë, studiues dhe akterë të shoqërisë civile në Kosovë. Këto intervista ishin të dizajnuara për të përmbledh perceptimet lokale mbi metodat jo-konvencionale të Rusisë dhe për të kuptuar se si këto narrativa rezonojnë, interpretohen ose kundërshtohen brenda konteksteve të ndryshme shoqërore dhe institucionale.

Studimi u realizua nga shkurti deri në dhjetor 2025, duke ofruar një perspektivë të fokusuar kohore për të shqyrtuar ndryshimet në narrativë, modelet e përhapjes dhe ndikimin lokal të strategjive jo-konvencionale ruse. Duke përdorur mjete dhe qasje metodologjike të ndryshme hulumtuese, ky raport ofron një kuptim të detajuar dhe multidimensional se si Rusia ndërton, përhap dhe ruan ndikimin e saj në Kosovë dhe në rajonin e gjerë të Ballkanit.

Russia constructs, disseminates, and sustains its influence in Kosovo and the wider Balkan region.

II. RRETHANAT E REJA GJEOPOLITIKE NË EVROPË

Që nga viti 2000, Rusia ka ndjekur strategjitë e saj gjeopolitike, duke marrë shkas nga fakti se sistemi i marrëdhënieve ndërkombëtare po zhvendosej nga një botë unipolare drejt një bote multipolare dhe duke synuar të bëhej një nga polet kyçe. Dokumenti i konceptit të sigurisë kombëtare të vendit i vitit 2000⁷ citon se Rusia do të promovonte ideologjinë e një bote multipolare, dhe se sfera e interesave të saj kombëtare do të shtrihej në marrëdhëniet me shtetet e pavarura që më parë kishin qenë pjesë e Bashkimit Sovjetik dhe që më vonë formuan Bashkësinë e Shteteve të Pavarura (CIS) pas shpërbërjes së Bashkimit Sovjetik. Gjithashtu identifikoi kërcënimet ndaj interesave kombëtare të Rosisë, duke përmendur, ndër të tjera, “dobësimin e proceseve integruese brenda CIS”, “dobësimin e ndikimit politik, ekonomik dhe ushtarak të Rosisë në botë” dhe “zgjerimin e NATO-s drejt Lindjes”.⁸

Me marrjen e detyrës si Presidenti i 47-të, Donald J. Trump ripërcaktoi qasjen e Shteteve të Bashkuara ndaj politikës ndërkombëtare. Ky ndryshim mund t'i atribuohet vizionit të tij dhe të administratës së tij mbi peizazhin global, pozitën e Shteteve të Bashkuara brenda tij, rolet e fuqive të tjera të mëdha dhe parimet që udhëheqin politikën e tyre të jashtme. Marco Rubio, Sekretari i Shtetit i SHBA-së, pohon se ekzistenca e një fuqie globale unipolare nuk është një dukuri tipike.⁹ Ai e përshkruan atë si një anomali që rezultoi nga përfundimi i Luftës së Ftohtë. Rubio sugjeron se bota në mënyrë të pashmangshme do të kthehej në një strukturë multipolare, të karakterizuar nga disa fuqi të mëdha në rajone të ndryshme. Ai e lidh këtë realitet aktual me shfaqjen e Kinës dhe, deri diku, të Rosisë si fuqi të rëndësishme, krahas sfidave të paraqitura nga shtetet kërcënuese si Irani

dhe Koreja e Veriut.

Gjenerali Keith Kellogg, një figurë e rëndësishme brenda administratës së Presidentit Trump, ka ofruar vështrime mbi dallimet midis Administratës Biden dhe administratës së re. Ai deklaroi se “qëndrimi i Administratës Biden ndaj sigurisë kombëtare e refuzoi qasjen transaksionale të Trump ndaj Rosisë, sipas së cilës Trump krijoi një marrëdhënie funksionale me një kundërshtar të SHBA-së. Biden e zëvendësoi qasjen e Trump me një qasje liberal-internacionaliste që promovonte vlerat perëndimore, të drejtat e njeriut dhe demokracinë. Në kundërshtim me qëndrimin ‘America First’ të Administratës Trump mbi sigurinë kombëtare, qasja e Biden vuri përpara agjendat idealiste të elitave globale...”¹⁰

Si përfundim, peizazhi aktual global karakterizohet nga një strukturë multipolare, me Shtetet e Bashkuara, Kinën dhe Rusinë si polet kryesore. Propozohet që politika e SHBA-së duhet të i japë përparësi një qasjeje transaksionale mbi atë të bazuar në vlera. Kjo perspektivë pasqyron qëndrimin e SHBA-së ndaj Bashkimit Evropian, i cili nuk shihet si një pol i dallueshëm fuqie, por më tepër si një aleancë e karakterizuar nga probleme të brendshme të natyrshme dhe, më e rëndësishmja, nga mungesa e kapaciteteve ushtarake të pavarura. Rusia dhe Kina duket se ndajnë të njëjtin këndvështrim për botën me Shtetet e Bashkuara. Ndërkohë, Bashkimi Evropian, si një entitet kolektiv, është angazhuar në diskutime mbi arritjen e autonomisë strategjike. Njëkohësisht, shtetet anëtare individuale të BE-së po përpiqen të merren me të gjitha shtetet që i konsiderojnë si pole. Nga perspektiva e një vizioni multipolar, karakteristikat e Politikës Ndërkombëtare Multipolare janë si më poshtë¹¹:

7 Dekreti i Presidentit të Federatës Ruse të 10 janarit 2000 Nr. 24 “Për Konceptin e Sigurisë Kombëtare të Federatës Ruse”. <http://www.kremlin.ru/acts/bank/14927>

8 Përmbledhje e Konfliktit të Armatosur në Ukrainën lindore – një Analizë e Kontekstit dhe Konfliktit: raport analitik / Vadym Chernysh, Viktoriia Voronina. – Kiev, 2020. – 164 faqe.

9 Departamenti i Shtetit, Intervistë e Sekretarit Marco Rubio me Megyn Kelly të The Megyn Kelly Show, 30 janar 2025 <https://www.state.gov/secretary-marco-rubio-with-megyn-kelly-of-the-megyn-kelly-show>

10 Keith Kellogg, Fred Fleitz, America First, Rusia dhe Ukraina, 29 prill 2024 https://www.americafirstpolicy.com/assets/uploads/files/America_First%2C_Russia%2C_Ukraine.pdf

11 Chernysh, V. (2023). Inteligenca si instrument i pushtetit shtetëror dhe përdorimi i saj në politikën ndërkombëtare. Revista Kyiv-Mohyla Law and Politics, (8-9). <https://doi.org/10.18523/kmlpj303156.2023-8-9.59-84>

Diversiteti i Qendrave të Pushtetit:

Multipolariteti karakterizohet nga ekzistenca e disa shteteve të fuqishme, secili i aftë të sigurojë dhe projektojë në mënyrë të pavarur ndikim në shkallë globale.

Aleanca Fleksibile dhe Lëvizjet Strategjike:

Shtetet në një sistem multipolar shpesh ndryshojnë aleancat dhe përshtatin strategjitë e tyre sipas interesave në ndryshim, ndryshe nga aleancat e ngurta të epokës bipolare.

Konkurrenca në Domene të Shumëfishta:

Lufta për ndikim midis poleve nuk kufizohet vetëm në përballje të drejtpërdrejtë ushtarake; ajo shtrihet edhe në operacione të inteligjencës, presion ekonomik, rivalitet teknologjik dhe luftë informative.

Dinamika e Balancës së Fuqisë:

Shtetet vazhdimisht përpiqen të forcojnë pozicionet e tyre në raport me të tjerët, dhe balanca e fuqisë është fluide dhe i nënshtrohet menaxhimit aktiv nga të gjithë aktorët kryesorë.

Efektiviteti i Kufizuar i Sigurisë Kolektive:

Sistemet globale të sigurisë kolektive, të tilla si OKB-ja, vendosin kufizime, por nuk mund ta parandalojnë plotësisht konkurrencën midis fuqive të mëdha; shtetet shpesh përdorin inteligjencën dhe instrumente të tjera alternative për të çuar përpara interesat e tyre kur mekanizmat zyrtarë ndërkombëtarë janë të pamjaftueshëm.

Incentivat për Përdorimin e Inteligjencës:

Mjedisi multipolar rrit incentivat për të përdorur inteligjencën në mënyrë aktive, pasi rivalitet kryesorë nuk mund të dominojnë dhe koalicionet ose rendi ndërkombëtar janë më pak të besueshëm për menaxhimin e konflikteve..

Duke u bazuar në një perceptim të tillë të botës, “bota siç është”, disa shtete kanë rishikuar kuptimin e tyre mbi politikën ndërkombëtare dhe i kanë përshtatur veprimet e tyre në përputhje me rrethanat. Ky ndryshim ka çuar në një transformim të politikës së tyre të jashtme, duke kaluar nga respektimi i parimeve dhe vlerave të Bashkimit Evropian drejt përafrimit me fuqitë e mëdha përmes një strategjie të “të lëvizjes në të njëjtën qerë”, edhe kur këto fuqi të mëdha veprojnë si agresorë.

Më 22 shkurt 2022, Këshilli i Federatës së Asamblesë Federale Ruse miratoi përdorimin e trupave ruse në territorin e shteteve të huaja nga Presidenti Putin.¹² Më 24 shkurt 2022, Putin njoftoi lidhur me vendimin për autorizimin për të nisur një operacion ushtarak special, duke e justifikuar atë si një masë të vetëmbrojtjes kundër kërcënimeve të supozuara ndaj Federatës Ruse. Ndër to, Putin përmendi zgjerimin e NATO-s drejt lindjes, refuzimin e Ukrainës për të zgjidhur në mënyrë paqësore situatën në Donbas, pashmangshmërinë e një përplasjeje me nacionalistët dhe neonazistët që do të “shkelnin” në Krime dhe Donbas dhe do të pretendonin territoret ruse, si dhe dëshirën e Ukrainës për të rikthyer kapacitetet bërthamore. Putin theksoi se Rusia do të “synojë të demilitarizojë dhe denazifikojë Ukrainën, si dhe të sjellë para drejtësisë ata që kanë kryer krime të shumta gjakderdhjeje ndaj civilëve, përfshirë qytetarët e Federatës Ruse”.¹³ Menjëherë pas kësaj, Rusia nisi atë që njihet si “operacioni ushtarak special.”

Pushtimi rus i Ukrainës në 2022 shkaktoi transformime të rëndësishme gjeopolitike, duke ndryshuar aleancat, marrëdhëniet ekonomike, strategjitë e sigurisë dhe dinamikat globale të fuqisë. Pas pushtimit, NATO u zgjerua duke e përfshirë Finlandën dhe Suedinë. Rusia ka intensifikuar bashkëpunimin e saj me regjime autoritare. Bashkëpunimi me Iranin, Korenë e Veriut dhe Kinën shtrihet përtej Luftës Ruso-Ukrainase. Njëkohësisht, Bashkimi Evropian ka qenë duke reduktuar në mënyrë aktive varësinë e tij nga produktet energjetike ruse. Bashkimi

12 Rezoluta e Këshillit të Federatës së Asamblesë Federale të Federatës Ruse Nr. 35-SF e 22 shkurtit 2022 “Për përdorimin e Forcave të Armatosura të Federatës Ruse jashtë territorit të Federatës Ruse” <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202202240001>

13 Fjalimi i V. Putin 02/24/2022 <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>

Evropian (BE) dhe Organizata e Traktatit të Atlantikut Verior (NATO) e perceptojnë Rusinë si një kërcënim të madh, duke nxitur të dy entitetet të rigjallërojnë komplekset e tyre industriale të mbrojtjes dhe të rrisin shpenzimet ushtarake. Lufta në vazhdim ka nxjerrë në pah dhe ka përkeqësuar mangësitë e institucioneve globale,

si Kombet e Bashkuara (OKB) dhe Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE), në kapacitetin e tyre për të penguar ose ndëshkuar aktet e agresionit në shkallë të madhe. Që nga tetori 2025, BE-ja ka vendosur 19 pako sanksionesh ndaj Rusisë.

III. TË KUPTUARIT E KËRCËNIMEVE HIBRIDE

Rusia është përpjekur të zgjerojë ndikimin e saj mbi shtetet fqinje, BE-në dhe Ballkanin Perëndimor përmes një sërë të ashtuquajtura “kërcënimesh hibride” — duke përfshirë dezinformimin, sulmet kibernetike, presionin ekonomik, kërcënimin ushtarak dhe ndërhyrje të tjera politike. Përderisa lufta hibride debatohet brenda rrethëve akademike, ajo përdoret gjithashtu gjerësisht nga politikëbërës të ndryshëm; në përgjithësi konsiderohet një strategji që kombinon operacione ushtarake konvencionale me taktika jo-konvencionale, përfshirë luftën kibernetike, fushatat informative dhe masat ekonomike, për të arritur objektiva strategjike. Lufta hibride pasqyron natyrën në zhvillim të konfliktit, ku përdoren si taktika ushtarake ashtu edhe jo-ushtarake për të arritur qëllime strategjike, duke u përshtatur me teknologjitë në ndryshim dhe dinamikat shoqërore.¹⁴

Megjithatë, shtetet nuk kërkojnë gjithmonë ndikim ose dominim mbi të tjerët përmes luftës së drejtpërdrejtë. Gjithnjë e më shumë, ato përdorin strategji alternative, shpesh të quajtura “opsioni i tretë.” Lufta hibride, ose ky opsion i tretë, mund të jetë mashtruese; një shtet ose është në luftë, ose nuk është. Termi, sipas tij, përdoret shpesh për të fshehur aktet e agresionit që duhet të njihen si luftë.

Rusia ka përdorur luftën hibride, veçanërisht para pushtimit të Krimesë në 2014 dhe më pas me operacionin për pushtimin e plotë të Ukrainës. Rusia është përpjekur gjithashtu të zgjerojë të njëjtat taktika ndaj vendeve të Ballkanit Perëndimor. Sipas Nina Turkiian, faza përgatitore e luftës hibride përfshin karakteristikat e mëposhtme: fuqia/pushteti është centralizuar dhe ideologjia nacionaliste përhapet në vendin agresor; autoritetet e vendit të sulmuar janë delegjitimuar përmes fushatave të dezinformimit, ryshfeteve për politikanët, forcimit të antagonizmave shoqërore, mbështetjes së

lëvizjeve separatiste dhe zhvillimit të luftërave tregtare.¹⁵

Shoqëritë e targetuara analizohen me kujdes për të identifikuar segmentet e tyre më të brishta—sociale, ekonomike, politike, kulturore apo të tjera—të cilat mund të shfrytëzohen për të vendosur ndikimin. Këto mosmarrëveshje të brendshme shërbejnë si pika hyrëse për planifikim strategjik të orientuar drejt destabilizimit të një vendi pa u përfshirë në një luftë tradicionale. Kjo luftë hibride është veçanërisht komplekse, pasi shteti që e orkestron ose e mbështet sulmin shpesh mbetet formalisht i paidentifikueshëm, edhe kur ka prova të forta që tregojnë përfshirjen e tij.

Kryerja e operacioneve të fshehta në kuadër të veprimeve joushtarake mund të rezultojë në¹⁶: marrjen e vendimeve nga autoritetet e vendit të targetuar, të cilat do i shërbejnë ndikimit të vendit ndërhyrës; ardhjen në pushtet të forcave politike ose individëve besnikë ndaj vendit që ushtron ndikim, çka mundëson humbje të pjesshme të sovranitetit shtetëror; ose humbje të plotë të sovranitetit shtetëror si rezultat i përhithjes nga shteti që ka ushtruar ndikimin.

Një nga strategjitë kryesore të kërcënimeve hibride të Rusisë në Ballkanin Perëndimor është shfrytëzimi i forcave nacionaliste për të nxitur tensione ndëretnike, siç ishin në Bosnjë dhe Hercegovinë dhe në Kosovë. Në Kosovë, Kremli është mbështetur ndjeshëm në fushata keqinformimi dhe dezinformimi, veçanërisht në veri të vendit, i cili është i populluar kryesisht nga komuniteti serb. Platformat online, grupet në rrjetet sociale dhe mediat tabloide përdoren për të përhapur frikë dhe mosbesim, me synimin për

¹⁴ Një përgjegjësi e re strategjike për BE-në: Bashkëpunimi BE-NATO Kundër Luftës Hibride nga Rusia, Revista e Politikës dhe Zhvillimit, 2025, 15/1, 6-19

¹⁵ [Závěrečná práce: Nina Turkiian: Theory of the Hybrid warfare. Implementation in Ukraine](#)

¹⁶ Vadya Chernysh, Fuqi inteligjente, kundër kërcënimeve hibride, CENSS, 2019 <https://censs.org/smart-power-against-hybrid-threats/>

të mobilizuar popullsinë serbe kundër qeverisë së Kosovës duke e paraqitur atë si armiqësore dhe kërcënuese.¹⁷

Përfshirja e Rusisë në Kosovë u bë gjithnjë e më shumë pjesë e fushatës së saj më të gjerë kundër NATO-s dhe SHBA-së,¹⁸ duke u përafuar ngushtë me qëndrimin politik të Serbisë ndaj aleancës perëndimore.¹⁹ duke u përafuar ngushtë me qëndrimin politik të Serbisë ndaj aleancës perëndimore. Ajo vazhdon të veprojë si një aktor i dëmshëm në Kosovë, duke përdorur fushata dezinformimi për të nxitur tensionet ndëretnike dhe për të penguar dialogun me Serbinë. Këto

17 Adelina Hasani, Luftimi i ekstremizmit në Kosovë: Tendencat, Sfidat, dhe Kundër-veprimet, Sbunker, 2024. BIRN, "Rrëfimi i gënjeshtrove tona

18 BIRN, "Rrëfimi i gënjeshtrove tona," <https://kallxo.com/wp-content/uploads/2023/11/THE-STORY-OF-OUR-LIES-FINALE.pdf>

19 Maksim Samorukov, Problematiku i Ballkanit? Rusia dhe zgjidhja përfundimtare e konfliktit të Kosovës, nëntor. 2019 <https://carnegieendowment.org/research/2019/11/a-spoiler-in-the-balkans-russia-and-the-final-resolution-of-the-kosovo-conflict?lang=en>

narrativa targetojnë kryesisht popullsinë serbe në Kosovë, ku Rusia e paraqet veten si mbrojtëse e tyre, ndërkohë që përpiqet të dobësojë integrimin e tyre me institucionet perëndimore.²⁰

Rusia shpesh nis operacionet e saj të ndikimit duke përdorur fuqinë e butë, duke shfaqur filma, duke u marrë me shqetësimet e përditshme dhe duke u paraqitur veten si një aleate kulturore; megjithatë, taktikat e saj ndryshojnë në varësi të kontekstit. Narrativat ruse kanë paraqitur Ushtrinë Çlirimtare të Kosovës (UÇK) si një organizatë terroriste ose islamiste, duke e paraqitur Kosovën si një "shtet të dështuar," duke ripërsëritur narrativa të ngjashme të përdorura kundër Ukrainës.²¹

20 Festim Rizanaj dhe Alban Zeneli, Krahasimi i Ukrainës dhe Kosovës në narrativat dezinformuese të Rusisë, Aksioni për Shoqëri Demokratike/ Hybrid.info, 2024. <https://hibrid.info/wp-content/uploads/2024/11/Comparison-of-Ukraine-and-Kosovo-in-Russias-disinformation-narratives.pdf>

21 Adelina Hasani, Luftimi i ekstremizmit në Kosovë: Tendencat, Sfidat, dhe Kundër-veprimet, Sbunker, 2024.

IV. Të kuptuarit e qëllimeve strategjike të kundërshtarit është thelbësor për të kuptuar mjetet dhe mënyrat e tij për t'i arritur ato

Një nga qëllimet kryesore të strategjisë së Rusisë – si mënyrë për të demonstruar fuqinë e saj – është ta shndërron një shtet target në një federatë ose konfederatë asimetrike dhe, duke vepruar kështu, të krijojë një shtet të dobët dhe politikisht të varur. Një shtet i tillë ruan formalisht emrin e tij, ka një qeveri federale dhe attribute të tjera formale të një shteti të pavarur, por njëkohësisht ndodhet nën ndikimin e madh ose madje nën kontrollin efektiv të një shteti tjetër. Një entitet politik i integruar brenda një shteti kombëtar ka fuqinë për të bllokuar dhe të ndikojë ndjeshëm në vendimet në nivel kombëtar, edhe nëse është më pak i populluar ose i zhvilluar se pjesa tjetër e vendit. Prandaj, asimetria është një term i përshtatshëm për raste të tilla. Si rrjedhojë, Asociacioni i Komunave me Shumicë Serbe, pas themelimit të tij, nuk duhet të funksionojë si një mekanizëm asimetrik që cenon ose komprometon pavarësinë e Kosovës. Nga ky këndvështrim, dhe bazuar në përvojat e Ukrainës, Moldavisë dhe Bosnjë dhe Hercegovinës, statuti duhet të përcaktojë saktësisht statusin, kuadrin ligjor, autoritetin, përgjegjësitë, procesin e formimit dhe procedurat e mundshme të shpërbërjes në rast të keqpërdorimit të pushtetit.

Në shkurt të vitit 2022, Federata Ruse njohu në mënyrë të paligjshme të ashtuquajturat Republika Popullore të Donetskut (RPD) dhe Republika Popullore të Luhanskut (RPL) si shtete të pavarura dhe filloi pushtimin e plotë në të njëjtin muaj, me arsyetimin se po ndalonte “gjenocidin” e paqenë dhe imagjinat ndaj popullsisë së dy entiteteve surrogate. Agjencia Qendrore e Inteligjencës (CIA) e SHBA-së e paralajmëroi Ukrainën pak para pushtimit dhe e bëri publike se Rusia kishte përgatitur një operacion me “të kurdisur” për të justifikuar sulmin e saj të pashmangshëm.²² TPushtimi në shkallë të gjerë tregon një ndryshim në mjetet dhe metodat që Rusia përdor për të arritur objektivat e saj, duke u mbështetur më shumë në forcën ushtarake. Njëkohësisht, mjetet joushtarake vazhdojnë ende të përdoren.

Përvoja ukrainase është një burim i vlefshëm njohurish se si vepron Rusia, një lidere e padiskutueshme në përdorimin e masave përveç luftës dhe luftës hibride.

22 BBC, Janar 2022, <https://www.bbc.com/news/world-europe-59998988>

Bashkëpunimi dhe bashkëveprimi Serbi–Rusi

Serbia, një kundërshtar e kahershme e sovranitetit të Kosovës, ka lidhje të ngushta me Rusinë. Agjencitë ruse të inteligjencës e përdorin Serbinë si pikëmbështetje në Ballkanin Perëndimor, duke u mundësuar atyre të veprojnë në vendet fqinje dhe madje edhe më tej në Evropë. Disa qytetarë serbë kanë marrë pjesë në formacione ushtarake dhe paramilitare ruse që luftojnë në anën e Rusisë në luftën agresive kundër Ukrainës dhe kanë fituar përvojë operacionale dhe taktike në luftën konvencionale dhe jokonvencionale, duke përfshirë zbulimin dhe

sabotimin, si dhe përdorimin e dronëve civilë si mjete luftarake. Serbia është rreshtuar me Rusinë për t'u kundërvënë demokracive perëndimore, duke deklaruar në mënyrë hipokrite synimin e saj për të ndërtuar një demokraci të zhvilluar. Duke u bazuar në burime të hapura, është e nevojshme të theksohen disa raste që tregojnë bashkëpunimin Serbi–Rusi, fushat e tij dhe thellësinë e tij. Ato përfshijnë një gamë të gjerë fushash, duke përfshirë inteligjencën, industrinë ushtarake, politikën ndërkombëtare dhe sigurinë e brendshme.

Pozicionimi politik

Qeveria serbe ka përfshirë vazhdimisht politikanë pro-rusë në pozita të larta. Më i njohuri është Aleksandar Vulin (Vulin), roli i të cilit është të mbajë lidhje të ngushta me Rusinë dhe t'i demonstrojë ato para publikut rus, serb dhe atij perëndimor. Z. Vulin ka mbajtur pozita të larta në qeverinë serbe me përgjegjësi në fushën e sigurisë kombëtare: Ministër i Mbrojtjes (2017–2020), Ministër i Punëve të Brendshme (2020–2022) dhe Shef i Agjencisë së Sigurisë dhe Informacionit (BIA, 2022–2023). Nga maji 2024 deri në prill 2025, ai ishte emëruar si Zëvendëskryeministër i Serbisë me disa përgjegjësi në fushën e sigurisë kombëtare. Pozita e tij aktuale është ngushtë e lidhur me Rusinë, pasi ai shërben si Kryetar i Këshillit të Shoqërisë Historike Ruse në Serbi

dhe gjithashtu si Kryetar i Bordit Mbikëqyrës të ndërmarrjes shtetërore "Serbiagaz"²³. Themeluesi dhe kryeredaktori i projektit rus "Balkanist", Oleg Bondarenko, e përmend Vulinin si njërin nga dy personat kryesorë nga pala serbe që merren me marrëdhëniet ruso-serbe dhe çështjet e sigurisë.²⁴ Disa nga deklaratat kryesore të Vulinin janë si më poshtë:

²³ Shih: https://historyrussia.org/component/yandex_maps/object/101-predstavitelstvo-v-respublike-serbiya.html

²⁴ Vladislav Shablovsky, Lokomotiva Serbe: Si Vulin u bë forca lëvizëse pas marrëdhënieve Rusi-Serbi, tetor 2024, <https://rg.ru/2024/10/18/serbskij-lokomotiv-kak-vulin-stal-dvizhushchey-siloj-otnoshenij-rossii-i-serbii.html>

Data	Ngjarja,	Participants, Outlets	Key messages
3 dhjetor 2021	Takim, Moskë, Rusi	Nikolay Patrushev, then-Secretary of the Security Council of Russia	Sipas Vulinin, Serbia nuk do të bëhet kurrë një platformë për një fushatë kundër Rusisë dhe udhëheqjes së saj të udhëhequr nga Presidenti Vladimir Putin. Palët vunë re se "revolucionet me ngjyra" janë bërë një mjet tradicional politik i qendrave të caktuara të shteteve me ndikim, të cilat nën pretekstin e demokratizimit shkelin sovranitetin e një numri vendesh të tjera. Prandaj, vendet e lira duhet t'i rezistojnë kësaj. ²⁵
12 qershor, 2022	Intervistë, Serbi	NOVOSTI (HOBOCTИ)	Gjatë historisë, nga shekulli i 19-të deri sot, serbët nuk mund të zgjidhnin asnjë çështje kryesore kombëtare pa pjesëmarrjen aktive dhe shpesh shumë të kushtueshme të Rusisë, por gjithmonë disi ka pasur nga ata që përpiqeshin të gjenin një zgjidhje për çështjet kombëtare serbe duke u hequr dorë nga rusët, dhe çdo herë në fund duhej të pranonin dështimin e një politike të tillë. Disfata dhe shpërbërja e mëvonshme e Rusisë, e ëndërruar nga brezat e burrështetasve dhe gjeneralëve perëndimorë, do të forcojë shqiptarët. ²⁶

²⁵ Regnum, Ministri i Punëve të Brendshme serbe i premtoi Rusisë miqësi të përhershme, dhjetor 2021 <https://regnum.ru/news/3440738>

²⁶ Загорка Ускоковић- Zagorka Uskoković,, VUČIĆ NUK ËSHTË RUS I VOGËL, POR NJË SERB I MADH: Aleksandar Vulin për Kosovën dhe Metohinë dhe presionin perëndimor, qershor 2022 <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1125549/vucic-nije-mali-rus-vec-veliki-srbin-aleksandar-vulin-kosovu-metohiji-pritiscima-zapada>

Date	Event, Place, Origin of Source	Participants, Outlets	Key messages
23 gusht 2022	Takim, Moskë, Rusi	Nikolay Patrushev, atëherë Sekretar i Këshillit të Sigurisë së Rosisë	Objektivi strategjik i Perëndimit është të nxisë përçarje midis popullit rus dhe serb, tha Patrushev. Ai shprehu shqetësim për rilindjen e ideve neo-naziste dhe neo-fashiste në Evropë dhe përdorimin e tyre nga Perëndimi për qëllime gjeopolitike, duke prezantuar veprimet e tij si “zhvillim i demokracisë.” Këto veprime perëndimore u diskutuan gjatë një shkëmbimi mbi çështje aktuale të sigurisë rajonale dhe ndërkombëtare. Patrushev dhe Vulin diskutuan gjithashtu planet e mëtejshme për bashkëpunimin Rusi–Serbi në fushën e sigurisë. ²⁷
12 dhjetor 2023	Takim, Moskë, Rusi	Nikolay Patrushev, atëherë Sekretar i Këshillit të Sigurisë së Rosisë	Patrushev riafirmoi mbështetjen për kursin e njëjtë të angazhimit për të bashkëpunuar dhe mbrojtur interesat e popullit serb dhe rus kudo që ata jetojnë, dhe theksoi se vlerësonte guximin e Aleksandar Vulin dhe angazhimin për të luftuar për ruajtjen e pozicionit të pavarur dhe të dashur për lirinë të popullit dhe shtetit serb. ²⁸
14 gusht 2024	Takim, Moskë, Rusi	Nikolay Patrushev, atëherë Sekretar i Këshillit të Sigurisë së Rosisë	I shprehu mirënjohje Patrushevit për përpjekjet e tij dhe përkushtimin në mbështetjen e Federatës Ruse në kundërshtimin e rezolutës së Srebrenicës, si dhe për qëndrimin e tij të palëkundur në mbështetjen e sovranitetit dhe integritetit territorial të Serbisë. ²⁹
5 shtator 2024	Takim, Moskë, Rusi	Vladimir Putin, Presidenti i Rosisë	Serbia jo vetëm që është mike e Rosisë, por edhe aleate e saj. Nën udhëheqjen e Presidentit Vuçiç, Serbia nuk ka vendosur kurrë sanksione ndaj Rosisë dhe ka deklaruar se nuk do të lejojë që nga territori i saj të ndërmerren veprime kundër Rosisë. Serbia nuk është dhe nuk do të jetë pjesë e asaj që e përshkruan si “histeri kundër Rosisë”. ³⁰
9 tetor 2024	Intervistë, Rusi	Revista e Mbrojtjes Kombëtare	Rusia tashmë po na ndihmon dhe mbështetja e saj është shumë e rëndësishme për ne. Ne bashkëpunojmë në arenën ndërkombëtare dhe po zhvillojmë bashkëpunimin ekonomik. ³¹

27 RIA Novosti tha se qëllimi i Perëndimit është të fusë përçarje midis Rosisë dhe Serbisë, gusht 2022 <https://ria.ru/20220823/patrushev-1811632094.html>

28 Radovan Mitrovic, Alexander Vulic vizituan Moskën, dhjetor 2023, <https://ruserbia.com/politika/aleksandr-vulin-posetil-moskvu/>

29 TASS, Serbia dhe Rusia bien dakord të forcojnë partneritetin strategjik, gusht 2024, <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/21605467>

30 Andrei Derkach, Sergei Dogotar, Vulin: “Serbia nuk do të jetë kurrë pjesë e histerisë kundër Rosisë”, shtator 2024 <https://www.golosameriki.com/a/putin-talks-with-serbian-deputy-prime-minister/7771668.html>

31 Natsional'naya oborona (Mbrojtja Kombëtare), Aleksandar Vulin: “Serbia nuk do t'u vendos kurrë sanksioneve kundër Rosisë”, tetor 2024 <https://oborona.ru/product/zhurnal-nacionalnaya-oborona/aleksandr-vulin-serbiya-nikogda-ne-prisoedinitya-k-sankciyam-protiv-rossii-46315.shtml>

Date	Event, Place, Origin of Source	Participants, Outlets	Key messages
12 dhjetor 2023	Intervistë, Kinë	Transmetuesi televiziv CGTN	Perëndimi kërkon që ne të vendosim sanksione kundër Ruisë, të ndalojmë investimet kineze dhe të bëjmë gjithçka në të njëjtin drejtim që mbështesin BE-ja dhe SHBA-ja. Por Serbia është një shtet i pavarur, ne kurrë nuk do të vendosim sanksione ndaj Ruisë dhe do ta vazhdojmë këtë politikë. Rusia është aleati ynë, miku ynë. Jo vetëm historikisht, por ne ndajmë edhe një të ardhme të përbashkët. ³²
17 shkurt 2025	Takim, Moskë, Rusi	Sergei Shoigu, Sekretari i Këshillit të Sigurisë së Ruisë	Ata diskutuan zhvillimin e bashkëpunimit bilateral në fushën e sigurisë dhe situatën aktuale në Serbi. U ripohua refuzimi kategorik i ndërhyrjes së jashtme në punët e brendshme të shteteve sovraane. Pala ruse tregoi gatishmërinë e saj për të vazhduar mbështetjen e popullit vëllazëror të Serbisë në ruajtjen e stabilitetit. ³³

32 Çështjet Ndërkombëtare Vulin: Serbia nuk do ta ndërpresë bashkëpunimin me Rusinë dhe Kinën me kërkesë të Perëndimit, dhjetor 2024 https://interaffairs.ru/news/show/49485?fbclid=iwy2xjawin48blehrua2flbqixmaabhfcspi2s0uowz3zpecelezmwwiq7_7ga4ktt0xztk7r-0hys9jt19ukhug_aem_hlalyknczyevdoh1vmtz0q

33 Këshilli i Sigurisë i Federatës Ruse, Sekretari i Këshillit të Sigurisë së Ruisë S. Shoigu u takua me Zëvendëskryeministrin e Serbisë A. Vulin, shkurt 2025, <http://scrf.gov.ru/news/allnews/3774/>

Është me rëndësi të veçantë të përmendet se Zyra e Departamentit të Thesarit të SHBA-së për Kontrollin e Aseteve të Huaja (OFAC) e sanksionoi Vulin-in në korrik 2023, gjatë mandatit të tij si Drejtor i Agjencisë së Sigurisë dhe Informacionit të Serbisë, me argumentet në vijim:

- > Ai ka përdorur pozitat e tij publike për të mbështetur Rusinë, duke lehtësuar aktivitetet e saj të dëmshme që kanë cenuar sigurinë dhe stabilitetin në Ballkanin Perëndimor dhe duke i ofruar Ruisë një platformë për të zgjeruar më tej ndikimin e saj në rajon.
- > Ai ishte i implikuar në krimin e organizuar transnacional, në operacione të paligjshme narkotikësh dhe në keqpërdorim të detyrës zyrtare publike. Vulin mbajti një marrëdhënie të favorshme reciproke me tregtarin serb të armëve, të sanksionuar nga SHBA, Slobodan Teshiç, duke ndihmuar që dërgesat e

paligjshme të armëve të Teshiçit të kalonin lirshëm përmes kufijve të Serbisë.

- > Veprimet e Vulinit çuan në përparimin e korrupsionit brenda institucioneve qeverisëse të Serbisë. Këto veprime përfshinin shfrytëzimin e autoritetit të tij për përfitime personale, përfshirë përfshirjen në një rrjet trafikimi droge.³⁴

Pavarësisht se u akuzua publikisht për shkelje serioze, Vulin u bë Zëvendëskryeministër i Serbisë brenda një viti, duke demonstruar pozicionin e tij të fortë brenda rretheve qeverisëse.

34 Departamenti Amerikan i Thesarit, Sanksione të Thesarit kundër një Zyrtari të lidhur me korrupsionin në Serbi, Korrik 2023 <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1606>

Bashkëpunimi në sferën e inteligjencës

Për shkak të rreshtimit të saj politike me Rusinë, Serbia është bërë një strehë e sigurt për oficerët e inteligjencës ruse. Në shikim të parë, duket absurde që një shtet të strehojë me vetëdije spiunë të huaj. Kjo është e vërtetë nëse ata punojnë kundër një shteti pritës. Megjithatë, nëse oficerët e inteligjencës së huaj qëndrojnë me pëlqim për të spiunuar jo kundër një shteti pritës, por nga territori i tij, kjo bëhet e kuptueshme.

Që nga pushtimi i Ukrainës, shumë shtete evropiane kanë bërë përpjekje të rëndësishme dhe të koordinuara për të shkatërruar rrjetet ruse të spiunazhit. **Që nga korriku i vitit 2022, 400 diplomatë u dëbuan sepse besohej se ishin oficerë të inteligjencës ose se kishin vepruar në emër të tyre nën velon diplomatike.**³⁵ **Duke vepruar kështu, shtetet evropiane zvogëluan në mënyrë dramatike kapacitetet e spiunazhit të Rusisë, veçanërisht kapacitetet e saj HUMINT.** Përkundrazi, Serbia nuk e ndoqi të njëjtën rrugë. Në vend të kësaj, ajo pranoi disa spiunë rusë që ishin dëbuar më parë nga vende të tjera. **Ish-diplomati ushtarak serb e përshkroi Serbinë si "strehë e fundit në Evropë për punë të sigurt të inteligjencës nga agjentët operativë rusë."**³⁶ Sipas Ministrisë së Punëve të Jashtme të Serbisë, prezenca diplomatike ruse në Serbi u rrit nga 54 diplomatë sa ishin në shkurt 2022 në 62 në mars 2023, dhe që në janar 2025 numri ishte 64. Disa diplomatë rusë u transferuan në ambasadën në Beograd pasi u përballën me dëbime ose refuzim hyrjeje nga vende të tjera:

- > Alexei Ivanenko, i cili më parë punonte në Qendrën e 16-të të FSB-së (i specializuar në operacione kibernetike), u largua nga Kroacia dhe më pas u emërua sekretar i parë në Ambasadën Ruse në Serbi.
- > Mikhail Generalov, pas dëbimit nga Polonia, mori detyrën e këshilltarit në ambasadën serbe. Ai kishte një adresë të regjistruar në një kompleks banimi të SVR-së (Shërbimi Rus i

Inteligjencës së Jashtme) në Moskë, Rusi.

- > Dmitry Barabin, të cilit iu mohua hyrja në Holandë, u riemërua sekretar i dytë në Ambasadën Ruse në Beograd.
- > Petr Dolgoshein u largua nga pozita e tij në Finlandë dhe mori detyrën e këshilltarit në Ambasadën Ruse në Beograd.³⁷

Sipas medias serbe Danas, Agjencia e Informacionit të Sigurisë e Serbisë po përgjonte një seminar të anëtarëve të opozitës ruse në Beograd. Me sa duket, Ministri i Brendshëm i atëhershëm serb, Aleksandar Vulin, ia dorëzoi këto incizime përgjimi Nikolai Patrushev, Sekretarit të Këshillit të Sigurisë së Rusisë, gjatë vizitës së tij në Moskë më 14 maj 2020.³⁸ Pas dorëzimit të incizimeve, figura e opozitës ruse Andrei Pivovarov, i cili ishte bashkë-organizator i seminarit të përmendur më sipër, u arrestua nga Shërbimet Federale të Sigurisë së Rusisë (FSB) në Moskë më 31 maj, gjë që mund të interpretohet si një provë vërtetuese e operacionit të BIA-s. Vlen të theksohet se FSB-ja e Rusisë është kryesisht një agjenci sigurie, megjithatë, ka disa organe inteligjence brenda saj. Udhëheqja ruse e ka përdorur FSB-në si një mjet për të shtypur opozitën politike në Rusi. Është interesante se një ish-ambasador ukrainas në Serbi i deklaroi Zërit të Amerikës në nëntor 2023 se kishte parë dokumente që deklarorin se 200 personel i FSB-së kishin ardhur në Serbi pas fluksit të rusëve si rezultat i Luftës Ruso-Ukrainase.³⁹

Më herët në këtë raport u përmendën disa ngjarje lidhur me agjendën politike të Vulinit. Prandaj, është e vlefshme të theksohen edhe

37 Radio Liberty, Strehë spiunazhi. Ku shkojnë diplomatët rusë të dëbuar, mars 2023, <https://www.svoboda.org/a/shpionskiy-priyut-kuda-popadayut-vyslannye-rossiyskie-diplomaty/32307406.html>

38 Danas, Vulin and Patrushev: Serbia dhe Patrushev: Serbia dhe Rusia së bashku kundër revolucioneve të armatosura, dhjetor 2021, https://www.danas.rs/vesti/politika/vulin-i-patrusev-srbija-i-rusija-zajedno-protiv-obojenih-revolucija/?fbclid=IwAR2Kq_LiMvdbRjsDD-C9H-Os98LkMGBdMxiChxZ9ia00oA7KyDd5htij_Nxs

39 Andriy Boris, Dmytro Savchuk, ish-ambasadori Levchenko, mbi mënyrën se si Rusia po nxit një konflikt të ri në Ballkan. Video, nëntor 2023 <https://www.holosameryky.com/a/eksposol-levchenko-prote-yak-rosiia-pidburiuie-do-novoho-konfliktu-na-balkanakh/7373953.html>

35 Instituti Aspen, Kuvendim rreth oxhakut me Richard Moore, korrik 2022 <https://www.youtube.com/watch?v=sPe6GW8GUks>

36 Strehë spiunazhi. Ku shkojnë diplomatët rusë të dëbuar, mars 2023 <https://www.svoboda.org/a/shpionskiy-priyut-kuda-popadayut-vyslannye-rossiyskie-diplomaty/32307406.html>

dy ngjarje shtesë lidhur me bashkëpunimin Serbi-Rusi në fushat e inteligjencës së huaj dhe sigurisë së brendshme. Më 16 tetor 2024, Zëvendëskryeministri serb Aleksandar Vulin u takua në Moskë me Drejtorin e Shërbimit Federal të Sigurisë së Rosisë, Alexander Bortnikov, dhe me Drejtorin e Shërbimit të Inteligjencës së Jashtme të Rosisë, Sergey Naryshkin. Gjatë të dy takimeve, ata diskutuan zhvillimin e mëtejshëm dhe forcimin e bashkëpunimit midis agjencive të inteligjencës dhe sigurisë të të dy vendeve.⁴⁰

Dëshmitë se Serbia është përdorur nga intelijenca ruse mund të mblidhen nga disa burime të hapura në lidhje me tentativën e grushtit të shtetit në shtetin fqinj, Malin e Zi, në vitin 2016. Tentativa e grushtit të shtetit u orkestrua nga agjentë të inteligjencës ushtarake ruse (GRU). Sipas dëshmisë së Damon M. Wilson, Zëvendëspresident Ekzekutiv i Këshillit Atlantik (AC), para Komitetit të Shërbimeve të Armatosura të Senatit të SHBA-së më 13 korrik 2017, dhe bazuar në hetimin e AC dhe të të tjerëve, provat kryesore janë si më poshtë:

Që nga viti 2014, Aleksandar Sinxheliç, i cili udhëhoqi organizatën paramilitare "Ujqit Serbë," filloi dërgimin e luftëtarëve serbë në Ukrainë për të mbështetur aneksimin e Krimesë nga Rusia dhe mori pjesë në luftën hibride në rajonin e Donbasit në Ukrainë. Gjatë qëndrimit në Ukrainë, Sindjeliç krijoi marrëdhënie bashkëpunimi me nacionalistët rusë, të cilët mundësuan afrimin e tij me Eduard Shirokov (i njohur edhe si Eduard Shishmakov) dhe Vladimir Popov. Intelijenca me burime të hapura ka konfirmuar se të dy këta individë janë operativë të shërbimit të inteligjencës ushtarake ruse, GRU. Ky takim shërbeu si bazë për tentativën e mëvonshme të grushtit të shtetit në Malin e Zi. Përmes përpjekjeve hetimore të #DigitalSherlocks të Këshillit të Atlantik, ose studiuesve të tij digjitalë forenzikë me burime të hapura, është konfirmuar se Shirokov më parë mbante pozicionin e Zëvendës Atasheut Ushtarak në Ambasadën Ruse në Varshavë. Ai u akuzua për spiunazh,

u shpall persona non grata dhe u dëbua në qershor 2014. Adresa e tij e regjistruar në Rusi ishte një pronë në pronësi të GRU-së. Ai mori një pasaportë të rreme në gusht 2016, dy muaj para ekspeditës së tij në Ballkan. Popov, i cili kishte qenë i vëzhguar në lidhje me separatistët Gagauzianë në Moldavi në vitin 2014, e shoqëroi Shirokovin për të mikëpritur Sinxheliçin në Moskë në shtator 2015. Atje, ata propozuan një skemë për të penguar kandidaturën e Malit të Zi në NATO. Sinxheliç siguroi fonde nga këto kontakte ruse për të blerë armë dhe furnizime për operacionin dhe për të rekrutuar bashkëpunëtorët. Raportimi me burime të hapura ofron prova bindëse se GRU-ja dhe bashkëpunëtorët e saj ishin të përfshirë drejtpërdrejt në orkestrimin e kësaj tentative grusht-shteti, me qëllim vendosjen e një qeverie miqësore ndaj Moskës dhe pengimin e anëtarësimit të Malit të Zi në NATO. Nëse grusht-shteti do të kishte pasur sukses, ai do të shkaktonte një goditje të rëndësishme për aleancën dhe kredibilitetin e saj. Po ashtu, do të ndalte zgjerimin e NATO-s.⁴¹⁴²

Për të përmbledhur, ky rast ilustron tezën e përmendur më sipër me pikat e mëposhtme:

- > Serbia është një qendër dhe strehë e sigurt për inteligjencën ruse për të vepruar në vendet fqinje
- > Grupet paramilitare serbe kanë lidhje me grupe me pikëpamje të ngjashme në Rusi
- > Mercenarët serbë morën pjesë në një luftë hibride të orkestruar nga rusët
- > Qytetarët serbë mund të përfshihen në operacione të fshehta në vendet fqinje në emër të Rosisë dhe interesave të saj.

Një rast tjetër që ilustron aftësitë e inteligjencës së Rosisë është Novica Antić, Kryetari i Sindikatës Ushtarake Serbe.

41 Tentativa për grusht shteti në Mal të Zi dhe ndikimi keqdashës rus në Evropë, 13 korrik, 2017, https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/Wilson_07-13-17.pdf?form=MG0AV3

42 Christo Grozev, Balkan Gambit: Pjesa 2. Zugzwang i Malit të Zi, Mars 2017, <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2017/03/25/balkan-gambit-part-2-montenegro-zugzwang/>

40 TASS, Zyrtari serb falënderon shërbimin rus të sigurisë për mbështetjen në zgjidhjen e çështjeve sfiduese, tetor 2024, <https://tass.com/world/1856979>

perëndimore nga burim i paemëruar, Antiç ishte një "agjent me ndikim" për FSB-në që nga tetori 2023. Roli i tij ishte të infiltronte institucionet e BE-së dhe të përhapte narrativa pro-Kremlinit rreth pushtimit të Ukrainës. Besohet se ai punonte ngushtë me bashkëpunëtorin e FSB-së, Vyacheslav Kalinin, i cili drejtonte një faqe interneti lajmesh për veteranët e lidhur me agjencitë ruse të sigurisë dhe ushtarake. Një seksion "Rreth nesh" në faqen e internetit deklaronte se Veteran News ishte një "partner informacioni" i FSB-së dhe

Ministrisë Ruse të Mbrojtjes.⁴³ AQë nga shkurt 2025, referencat për FSB-në u hoqën nga ky seksion.

Ky rast tregon se intelijenca ruse ka shfrytëzuar qytetarë serbë për të u infiltruar jo vetëm vendet fqinje, por edhe institucionet e BE-së.

43 Politico, Rusia po përdor agjent serb për të u infiltruar organet e BE-së, thotë intelijenca perëndimore, mars 2024, <https://www.politico.eu/article/russia-use-serbia-agent-spy-infiltrate-eu-institutions-western-intelligence/>

Bashkëpunimi ushtarak

Serbia dhe Rusia kanë ruajtur një bashkëpunim të gjerë dhe të thellë ushtarak. Megjithatë, sanksionet e vendosura nga Bashkimi Evropian, Shtetet e Bashkuara, Mbretëria e Bashkuar, Kanadaja dhe subjekte të tjera aktualisht pengojnë transferimin e armëve nga Rusia drejt Serbisë. Nuk përjashtohet mundësia që Serbia dhe Rusia të kenë ende një nivel të caktuar të transferimit të armëve. Kështu mund të interpretohen fjalët e Milan Mojsilović, Shefit të Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Serbisë.⁴⁴ Në janar 2025, ai tha se, duke qenë se armët e prodhuara në Federatën Ruse, dhe specifikisht në ish-Bashkimin Sovjetik, janë në përdorim nga shumë ushtri në mbarë botën, ato janë prodhuar edhe në vende të tjera me licencë. Ai theksoi se Serbia krijoi një sistem të qëndrueshëm dhe fleksibël për furnizimin me pjesë këmbimi dhe mirëmbajtjen e pajisjeve ushtarake, edhe në mes të sanksioneve të vendosura ndaj Moskës. Ai këmbënguli se Ushtria Serbe mund të kryejë mirëmbajtje në nivel të lartë dhe të prodhojë dhe rinovojë pjesë këmbimi për një pjesë të konsiderueshme të këtij armatimi, i cili tani është një burim i rëndësishëm furnizimi. Një shpjegim kaq i errët ngre disa pyetje: (1) Kush zotëron licencë për prodhime të tilla? Mund të jenë oligarkë rusë ose kompani shtetërore ruse përmes një rrjeti kompanish fiktivë; (2) Kush janë furnizuesit e pjesëve të

këmbimi? (3) Kush janë teknikët e angazhuar e të licencuar për renovimin e pajisjeve? dhe kështu me radhë. Këto pyetje kërkojnë hulumtim, mbledhje të të dhënave inteligjence, ose madje edhe hetim. Duket më i arsyeshëm kur rikujtohen referencat për lidhjet midis zyrtarëve të lartë serbë dhe tregtarit të armëve serb të sanksionuar nga SHBA, Slobodan Teshić.

Para se Rusia të sanksionohej në shkallë kaq të gjerë, Serbia mori shumë armë nga Rusia dhe aleati i saj, Bjellorusia. Sipas burimeve të hapura, disa marrëveshje bashkëpunimi ushtarak-teknik Rusia-Serbi u nënshkruan në vitin 2016. Në vitin 2016, Serbia bleu dy helikopterë Mi-17 për 25 milion euro.⁴⁵ TVitin pasardhës, ajo mori gjashtë avionë luftarakë MiG-29 nga Rusia falas, por me një detyrim për të paguar riparimin dhe modernizimin e tyre. Rusia gjithashtu ndau 2 milionë euro për të trajnuar pilotët serbë dhe premtoi t'i dhurojë Serbisë 30 tanke T-72S dhe 30 automjete BRDM-2MS.⁴⁶ Serbia mori katër avionë luftarakë MiG-29 nga Bjellorusia në vitin 201.⁴⁷

Dyshime shtesë mbi qëndrimin e vërtetë të

45 Petar Vojinovic, [FOTO] Helikopterët e rinj Mi-17 mbërrijnë në Beograd: Me një kosto prej 25 milionë eurosh, ata do të jenë në shërbim nga 4 korriku, qershori 2016, <https://tangosix.rs/2016/28/06/foto-novi-helikopteri-mi-17-stigli-u-beograd-placeni-25-miliona-evra-u-upotrebi-od-4-jula/>

46 Delovoy Peterburg, Rusia i dha Serbisë avionë luftarakë MiG-29 dhe 2 milionë euro për trajnimin e pilotëve, shkurt 2018 https://www.dp.ru/a/2018/02/24/Rossija_podarila_Serbii_is

47 TASS, Serbia mori katër avionë luftarakë MiG-29 nga Bjellorusia, prill 2018, <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/5148898>

44 JEMI TË AFËT PËR TË MBROJTUR SERBËT NË KOSOVË: Intervistë - Milan Mojsilović, Shef i Shtabit të Përgjithshëm të Ushtrisë Serbe, Janar 2025, <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1445516/sposobni-smo-zastitimo-srbe-kosovu-intervju-milan-mojilovic-nacelnik-generalstaba-vojske-srbije>

trafikimit të armëve midis Rusisë dhe Serbisë u shfaqën në korrik 2019, kur Rusia dorëzoi dhjetë automjete BRDM-2MS që kishte premtuar më parë në Serbi. Mbetet e paqartë se si ato hynë në Serbi pavarësisht sanksioneve të vendosura nga BE-ja. Supozohet se ato u dorëzuan nga një avion rus pasi gjithë pakoja prej 60 tankesh dhe automjetesh ishte penguar të transferohej mbi lumin Danub nga autoritetet rumune për shkak të sanksioneve të BE-së⁴⁸ Raportet e medias njoftojnë se Rusia i dërgoi ato 10 automjete të blinduara në Serbi me aeroplanët e saj të transportit duke

48 Associated Press, Rumania thotë se pajisjet ushtarake ruse për Serbinë janë bllokuar, korrik 2019, <https://apnews.com/general-news-b780669496674536b8d2e24b0bd9030e>

përdorur hapësirën ajrore hungareze.⁴⁹

ANjë sërë zyrtarësh të lartë civilë dhe ushtarakë të qeverisë serbe u shpërblyen nga Shërbimi Federal i Rusisë për Bashkëpunim Ushtarak-Teknik në vitin 2020. Ndër ata që u shpërblyen ishin Zëvendësministri i Mbrojtjes për Burimet Materiale, Komandanti i Forcave Ajrore dhe Forcave të Mbrojtjes Ajrore Serbe, atasheu ushtarak serb në Moskë, dhe Drejtori i Departamentit të Evropës dhe Amerikës të kompanisë shtetërore Jugoimport-SDPR J.⁵⁰

49 Associated Press, Udhëheqësi i Serbisë lavdëron Putinin për forcimin e ushtrisë së saj, korrik 2019, <https://apnews.com/national-national-general-news-international-news-f16d99a1a5a74f2fbac828d5760af33a>

50 RuSerbia.com, Udhëheqja e Ministrisë së Mbrojtjes së Serbisë shpërblehet me Çmime Ruse, shtator 2020, <https://ruserbia.com/politika/army/rukovodstvo-ministerstva-oborony-serbii-poluchilo-rossijskie-nagrody/>

Pjesëmarrja e mercenarëve serbë në Luftën Ruso-Ukrainase

Që nga viti 2014, serbët kanë marrë pjesë në konfliktin e armatosur Rusi-Ukrainë. Motivimet e tyre janë komplekse dhe të ndryshme. Ndër faktorët e tjerë, miqësia historike midis Serbisë dhe Rusisë, trashëgimia e tyre e përbashkët ortodokse që krijon një ndjenjë identiteti të përbashkët, si dhe ndjenjat anti-Perëndimore të shprehura si qëndrime kundër NATO-s, të lidhura me përvojat negative gjatë Luftërave të Ballkanit dhe dëshirën për hakmarrje, përbëjnë faktorë të rëndësishme. Të gjitha këto ndjenja mbështeten nga përpjekjet propagandistike ruse. Sigurisht, për disa serbë është e pranishme edhe dëshira për të fituar para, por pothuajse në të gjitha rastet kjo ndërthuret me motive të tjera jomateriale.

Njëri nga serbët më të njohur që mori pjesë në luftën e Rusisë kundër Ukrainës ishte Bratislav Zhivković, i cili u vra në betejë nga Forcat Mbrojtëse të Ukrainës këtë vit. Para konfliktit të armatosur ruso-ukrainas, Zhivković mori pjesë në një trazirë në veriun e Kosovës në vitin 2012, kur serbët u përplasën me policinë e Kosovës dhe me kontingjentin e KFOR-it të NATO-s, një pjesë e konsiderueshme e të cilit përbëhej nga trupa

gjermane.⁵¹ Pas fillimit të konfliktit të armatosur ruso-ukrainas (2014), ai dha një sërë intervistash për mediat ruse për të mbështetur përpjekjet e Rusisë për rekrutimin e serbëve. Paralelisht, Zhivković, bashkëthemelues i organizatës ultra-të djathtë paramilitare "Unité Continentale" në Beograd, organizoi procesin e rekrutimit dhe transferimit të mercenarëve serbë për të marrë pjesë në veprimet luftarake që nga okupimi i Gadishullit të Krimesë në Ukrainë nga Rusia në vitin 2014.

ANALIZA E DISA INTERVISTAVE ME MERCENARË SERBË NXJERR NË PAH ÇËSHTJET E MËPOSHTME TË RËNDËSISHME:

> Faktorët kulturorë dhe historikë si shtysa e identitetit të përbashkët midis rusëve dhe serbëve

"Unë kam lindur në vendet ku u zhvilluan betejat gjatë luftës Serbo-Turke të viteve 1876-1878. Shumë vullnetarë rusë morën

51 The Geopost, Paramilitari Bratislav Živković – pjesëmarrës në ngritjen e barrikadave në veri të Kosovës dhe organizator i dërgimit të mercenarëve serbë në frontin e luftës në Ukrainë, shkurt 2023, <https://thegeopost.com/en/security/paramilitary-bratislav-zivkovic-participant-in-setting-up-barricades-in-the-north-of-kosovo-and-organizer-of-sending-serbian-mercenaries-to-the-war-front-in-ukraine/>

pjesë në atë luftë, përfshirë edhe kolonelin Rayevsky,⁵² i cili u bë prototipi i Kont Vronskit nga Ana Karenina e Leo Tolstoit. Prandaj, që nga fëmijëria, jam rritur në një atmosferë mirënjohjeje ndaj Rusisë dhe historisë sonë të përbashkët. Për ne serbët, Rusia është Nëna Rusi.”⁵³

- > **Organizatat paramilitare në Rusi dhe Serbi, Kozakët rusë dhe Çetnikët serbë, me një histori pjesërisht të përbashkët dhe me disa funksione të ngjashme, paraqesin mjete të favorshme për të dy qeveritë që të përdoren mbi bazën e “mohimit të besueshëm.**

Në ditët e sotme, çetnikët quhen shumë njësi paramilitare nacionaliste serbe. Simboli i çetnikëve është një flamur i zi me një kafkë dhe kocka të kryqëzuara, poshtë të cilit shkruhet: “Me besim në Zot. Liri ose vdekje”. “Brojanitë”, mjekra të gjata dhe “kapela shajkaçë” e zezë me një kokardë në formën e një shqiponje me dy krerë janë tipare karakteristike të pamjes së çetnikëve. Gjesti i mirëseardhjes është një shenjë me tre gishta që simbolizon Trininë e Shenjtë. Çetnikët janë të krishterë ortodoksë, siç e bën të qartë teksti i betimit të tyre.⁵⁴

Kozakët rusë, në përputhje me legjislacionin rus, duhet të regjistrohen dhe të përfshihen në persona juridikë me një status të veçantë. Këta individë veshin uniforma specifike dhe ndjekin një strukturë hierarkike që i ngjan, por dallon nga ajo e formacioneve ushtarake. “Papakha”, kapela tradicionale e Kozakëve, i ngjan “shajkaçës” serbe. Autoritetet federale dhe komunale janë të autorizuara të angazhojnë organizatat e Kozakëve për forma të ndryshme shërbimi, përfshirë detyra

ushtarake dhe të zbatimit të ligjit.⁵⁵ Motoja historike e Kozakëve, “Për Besimin, Carin dhe Atdheun”, është ende në përdorim.⁵⁶

- > **Rusia dhe Serbia kanë kanale për të angazhuar paramilitarë dhe/ose oficerë të inteligjencës që të veprojnë në mënyrë të fshehtë në interesat e tyre të përbashkëta, në cilëndo drejtim—qoftë në Rusi apo në Serbi.**

Kur Dragani dhe një grup bashkëqytetarësh serbë mbërritën në aeroportin Nikola Tesla të Beogradit në qershor 2023, dokumentet e tyre tregonin se kishin punuar jashtë vendit për shumë muaj për një kompani ruse ndërtimi.

Megjithatë, e vërteta ishte krejt ndryshe: të gjithë po ktheheshin në atdheun e tyre nga fushat e betejës në Ukrainë, ku luftuan si pjesë e njësisë ruse ajrore sulmuese “Wolf-Ujku” pas një periudhe të shkurtër stërvitjeje luftarake në poligonet ushtarake pranë Moskës. Grupi ishte dëshmia më e fundit e një skeme klandestine që siguronte mbulim ndërkombëtar për udhëtimet ushtarake nga Ballkani drejt vijave të frontit të luftës së vazhdueshme të Rusisë kundër Ukrainës. I njëjti individ shpjegoi se oficerët e GRU-së, inteligjencës ushtarake ruse, drejtonin stërvitjen në kamp, dhe personeli i Forcave të Operacioneve Speciale Ruse i stërviste ata gjithashtu.⁵⁷

- > **Motivi anti-NATO dhe pakënaqësia e shkaktuar kujtuar nga veprimi i NATO-s janë një nga motivet kryesore për serbët që luftojnë në anën ruse. Pakënaqësia përdoret gjerësisht në propagandën ruse në Rusi dhe Serbi.**

52 Balkan Insight, Në kërkim të Kontit Vronsky në Serbi, janar 2018, <https://www.tatar-inform.ru/news/ya-voeval-s-nato-zapad-rusit-vse-dobrovolec-cetnik-iz-serbii-o-svo-rossii-i-ukraine-5925403>

53 Tatar-inform, “Unë luftova kundër NATO-s, Perëndimi po shkatërron gjithçka”: një çetnik vullnetar nga Serbia në SVO, Rusi dhe Ukrainë, nëntor 2023, <https://www.tatar-inform.ru/news/ya-voeval-s-nato-zapad-rusit-vse-dobrovolec-cetnik-iz-serbii-o-svo-rossii-i-ukraine-5925403>

54 Stone Forest, Historia e partizanëve serbë, të njohur si çetnikë, qershor 2024, <https://stoneforest.ru/event/history/chetniki/?form=MG0AV3&form=MG0AV3>

55 Dekreti i Qeverisë së Federatës Ruse Nr. 806, datë 8 tetor 2009, “Mbi Procedurën për Angazhimin e Anëtarëve të Shoqërive Kozake në Shërbim Publik ose Shërbim Tjetër dhe Procedurën për Organet Ekzekutive Federale dhe/ose Organet e Tyre Territoriale për të Lidhur Kontrata (Marrëveshje) me Shoqëritë Kozake” (me ndryshime dhe shtesa) <https://base.garant.ru/196407/>

56 RRussian Cossacks -Kozakët rusë (Rossiyskoye kazachestvo), Për Fenë tonë dhe një Atdhe të vetëm: si mund të besojnë kozakët në Allah ose Buda, Mars 2024, <https://kazachestvo.ru/20240312/995224.html>

57 Mark Krutov, Maya Zivanovich, Mercenari serb: Lufta e Rusisë kundër Ukrainës është ndërtuar mbi gënjeshttra dhe vdekje, shtator 2024 <https://www.radiosvoboda.org/a/rfe-rl-serbski-naymantsi-voyuyut-proty-ukrayiny-rozsliduvannya/33131075.html>

“Serbët shumë mirë e dijnë se çfarë është NATO-ja dhe kundër kujt po luftojmë tani – pikërisht kundër atyre vendeve që i kanë bombarduar që nga viti 1999 dhe që më herët bënë gjithçka për të copëtuar Jugosllavinë. Ishin vendet e NATO-s ato që ua shkëputën Kosovën, dhe për serbët, “Operacioni Special Ushtarak (SMO)”⁵⁸ është gjithashtu një luftë e shenjtë, sepse ne po luftojmë armiqtë e tyre. Prandaj kjo është arsyeja pse shumë vullnetarë serbë po vijnë këtu,” tha një rus që luftoi me mercenarët serbë. “Kur Krimea u kthye tek Rusia, ata (serbët) filluan ta perceptojnë si festën e tyre kombëtare. Në 2014, miqtë më thirrën dhe më thanë: ‘Vëlla,

Krimea është kthyer – Kosova do të kthehet. Ata e quajnë veten rusë në Ballkan dhe shumë prej tyre po marrin shtetësinë ruse,” shpjegoi i njëjti individ. Ai gjithashtu pranoi se kishte inicuar vendosjen e një monumenti për Aleksander Nevskin në qendër të Beogradit, që kishte transportuar ndihma humanitare për serbët e Kosovës dhe kishte zbatuar shumë projekte të përbashkëta informacioni ruso-serbe.⁵⁹

Zyrtarët ukrainas pohojnë se qeveria serbe nuk është e gatshme të kundërshtojë rekrutimin e serbëve dhe pjesëmarrjen e tyre në luftën kundër Ukrainës.

58 Akronimi rus qëndron për Operacione Speciale Ushtarake.

59 , <https://crimea.ria.ru/20250220/svo-stala-dlya-serbov-svyaschennoy-voynoy--boets-dobrovolets-1144340995.html>

V. Operacionet jo-ushtarake të Rosisë në Ukrainë dhe Kosovë

Lufta ruso-ukrainase filloi në vitin 2014 kur Rusia pushtoi Gadishullin e Krimesë, jo në vitin 2022 me pushtimin e plotë të paprovokuar të Ukrainës. Megjithatë, lufta hibride midis Rosisë dhe Ukrainës filloi para fillimit të konfliktit të vërtetë. Rusia ka përdorur mediat për të ndikuar tek popullata, si dhe ka shfrytëzuar Kishën Ortodokse Ruse dhe ukrainasit rusishtfolës si baza për krijimin e një realiteti të pashmangshëm për shoqëritë e targetuara. Si e tillë, një fushatë informative është përdorur si një operacion joushtarak për të zhvilluar ndikim duke theksuar dallimet gjuhësore dhe kulturore brenda Ukrainës.⁶⁰

60 Illia Ilin dhe Olena Nohmatova, Duke eksploruar luftën e shtyrë të Rosisë kundër Ukrainës: Një analizë e bazuar në korpusin e botimeve të instituteve të studimeve strategjike nga viti 1991 deri në vitin 2014, Revista Qendrore Evropiane e Studimeve Ndërkombëtare dhe të Sigurisë, 17/4, 2023).

Rusia ka përdorur presion ekonomik, siç është ndalimi i importeve ukrainase, "luftën me gaz" (duke ndërprerë furnizimet në rritje me gaz me çmime në rritje për vendet jo-ruse), instrumente politike si mbështetja e lëvizjeve shoqërore dhe politike pro-ruse që synojnë integrimin e Ukrainës me Rusinë dhe pakënaqësia me integrimin evropian të Ukrainës; afrimi i Ukrainës me Rusinë, mbështetja e drejtpërdrejtë për kandidatin presidencial pro-rus, Yanukovich (vizitat e Putinit në Ukrainë), delegjitimizimi i shtetësisë ukrainase; studiuesit dhe përhapja e idesë së diskriminimit të të drejtave të pakicave që flasin rusisht dhe përdorimi i satelitëve pro-rusë dhe ushtarakëve rusë për të pushtuar Krimenë dhe Ukrainën lindore.

Forcat paramilitare dhe sulmet terroriste në luftën hibride. Rasti i Ukrainës

Rusia ka përdorur disa lloje të forcave paramilitare në luftën hibride dhe konvencionale kundër Ukrainës. Të gjitha formacionet dhe njësitë paramilitare të çdo lloji veprojnë në mënyrë gjithëpërfshirëse dhe të gjerë nën komandën ushtarake ruse dhe me mbështetjen e njësive të përshtatshme ushtarake ose të inteligjencës. Këto grupe paramilitare vepruan si mbulim për forcat ushtarake ruse gjatë operacioneve të luftës hibride. Qëllimi i përdorimit të tyre ishte të mohohej pjesëmarrja e drejtpërdrejtë e Rosisë dhe të mbështetej propaganda e saj për të insistuar se konflikti ishte gjoja se një çështje e brendshme mes popullsisë ukrainase.

Këto grupe shërbyen për të kryer disa funksione kryesore:

- > Duke vepruar si një "mburojë" dhe mburojë njerëzore për forcat e rregullta ushtarake ruse.
- > Pushtimi i objekteve strategjike, ndërtesave qeveritare dhe bazave ushtarake ukrainase.
- > Shtypja e opozitës dhe medias së pavarur.
- > Pjesëmarrja në kapjen e objekteve strategjike dhe aseteve të infrastrukturës kritike shtetërore dhe private të Ukrainës.

A. Kompanitë private ushtarake (PMC-KPU)

Wagner është kompania private ushtarake (KPU) ruse më e njohur. Këto kompani (KPU) nuk njihen zyrtarisht nga ligji. Në të njëjtën kohë, disa norma

në legjislacionin rus lejojnë krijimin e kompanive të tilla nën ombrellën e agjencive të sigurisë ose inteligjencës. Wagner doli nga entitete të

mëparshme ruse të kompanive private ushtarake, përfshirë ato që ishin aktive në Siri në vitin 2013. Gjatë kësaj periudhe, Rusia shqyrtoi shfrytëzimin e KPU-ve, duke shqyrtuar rolet dhe marrëdhëniet e tyre me shtetin. Inteligjenca ushtarake ruse, konkretisht Drejtoria Kryesore e Shtabit të Përgjithshëm (GU), thuhet se luajti një rol në krijimin dhe mbikëqyrjen e Grupit Wagner, duke përfshirë krijimin e qendrave të trajnimit pranë bazave të GU Spetsnaz (njësi elitare zbulimi dhe sabotimi). Sindroma Wagner u njoh për herë të

parë si një entitet në vitin 2014. Ajo mori pjesë në aneksimin dhe pushtimin e Krimesë, Ukrainë, nga Rusia.⁶¹ The group was involved in Russia's military operations in eastern Ukraine from 2015 to 2023. Other Russian PMCs used in the warfare against Ukraine include the Black Sea, Slavic Corps, Veteran, and Patriot.

61 Kompania Private Ushtarake Wagner (PMC) e Ruisë. Shërbimi Kërkimor i Kongresit. Përditësuar më 1 gusht 2023.

B. Të ashtuquajturat “forca vetëmbrojtëse”, të cilat gjoja se u krijuan nga popullata lokale për t’u mbrojtur nga autoritetet kombëtare

Kushtimisht, “forcat e vetëmbrojtjes” mund të ndahen në dy lloje: ato me lidhje të qartë politike me partitë politike lokale pro-Rusi dhe ato pa lidhje të dukshme politike. Për shembull, në janar 2014, u formuan disa njësitë e “vetëmbrojtjes” në Krime⁶² të të dy llojeve: “Formacioni vullnetar Rubezh” i krijuar nga një ish-ushtarak i Ministrisë së Brendshme, babai i të cilit ishte një oficer i Marinës Ruse i transferuar nga qyteti rus Murmansk në Sevastopol, dhe “Vetëmbrojtja e Krimesë”, e krijuar nga Partia e Unitetit Rus, e cila ishte një parti politike ukrainase e regjistruar sipas ligjit ukrainas. Kjo e fundit u mbështet publikisht në shkurt 2014 nga një anëtar i Parlamentit të Federatës Ruse, Aleksey Zhuravlev, Kryetari i Partisë së Mëmëdheut të Ruisë; të dy partitë politike nënshkruan një marrëveshje për krijimin e një “Fronti Sllav Antifashist”. Formacioni vullnetar Rubezh luajti një rol kryesor në kapjen e Flotës Ukrainase të Detit të Zi me mbështetjen e fshehur

62 Formalisht, rajoni i Krimesë dhe qyteti i Sevastopolit janë dy njësi të vetme administrative të vendosura në Gadishullin e Krimesë. Në këtë raport, Krimea nënkupton të dyja së bashku në shumicën e rasteve, përveç nëse përmenden veçmas.

të Forcave Speciale Ruse (SOF).

Gjatë Revolucionit të Dinjitetit (fundi i vitit 2013 - fillimi i vitit 2014), zyrtarët rajonalë të Krimesë organizuan dhe dërguan mijëra njerëz në Kiev, kryeqytetin e Ukrainës, me tren dhe autobus për të mbështetur qeverinë pro-ruse në shtypjen e protestave pro-evropiane atje. Midis tyre ishin shumë ish-ushtarakë të Flotës Ruse të Detit të Zi, të cilët më vonë u bënë “material ndërtimi” për forcat e vetëmbrojtjes. Kishte gjithashtu një numër të kufizuar ish-oficerësh të agjencive të inteligjencës dhe sigurisë ruse që jetonin ose qëndruan në Ukrainë pa asnjë mbikëqyrje ose kontroll nga kundërzbulimi ukrainas. Disa veteranë ukrainas të Luftës në Afganistan dhe bashkëushtarakë të tyre ose anëtarë të organizatave partnere nga Rusia morën pjesë në njësitë e vetëmbrojtjes.

Formacionet paramilitare të këtij lloji zakonisht janë më mirë të trajnuara, të armatosura dhe më të bashkuara për shkak të përvojës së tyre të mëparshme, të lidhura mirë me Forcat e Armatosura Ruse ose me agjenci të sigurisë apo inteligjencës, dhe të përshtatshme për veprime ushtarake, subversive ose sabotuese.

C. Kozakët rusë

Kozakët mund të përdoren si një forcë zëvendësuese ose mbështetëse për kryerjen e funksioneve ushtarake ose policore. Kozakët rusë, sipas legjislacionit rus, duhet të jenë të regjistruar dhe të inkuorporuar në entitete ligjore me një status të veçantë. Strategjia e Politikës Shtetërore të Federatës Ruse për Kozakët Rusë (2021–2030)

i jep organizatave të regjistruara të Kozakëve një status të veçantë ligjor, duke formalizuar rolin e tyre të dyfishtë si entitete kulturore dhe partnerë të sigurisë shtetërore, ku anëtarët e tyre janë të detyruar ligjërisht të kryejnë shërbim shtetëror. Kjo strategji i jep përparësi në mënyrë të qartë pjesëmarrjes së kozakëve në mbrojtje, sigurinë e

kufijve dhe ruajtjen e rendit publik, duke përdorur në mënyrë efektive këtë grup identiteti si një forcë ndihmëse sigurie e subvencionuar nga shteti. Theksi mbi edukimin ushtarak-patriotik përmes korpunit të kadetëve Kozak thekson qëllimin e shtetit për të institucionalizuar Kozakët si një burim të vazhdueshëm personeli dhe ndikimi ideologjik për objektivat e sigurisë kombëtare. Ekzistojnë një numër njësisish Kozake nga rajone të ndryshme të Rusisë, përfshirë Kozakët e Kubanit, Donit, Orenburgut, Terekut, Siberisë dhe Astrakhanit. Sipas Shoqatës Pan-Ruse të Kozakëve, njësitë Kozake luajtën një rol kyç paramilitar gjatë aneksimit të Krimesë në shkurt-mars 2014, me anëtarë nga Kubani, Doni, Tereku dhe vojskos e

tjera që hynë në gadishull për të përforcuar forcat lokale. Këto grupe, shpesh duke kaluar kufirin nën justifikime të ndryshme si “pelegrinazhe” ose “hulumtime shkencore,” siguruan pika kyçe kontrolli, njeje transporti (përfshirë aeroportin e Simferopolit) dhe ndërtesa qeveritare, duke vepruar në mënyrë efektive si “milici lokale” (opolchentsy) për të penguar forcat ushtarake ukrainase dhe grupet pro-ukrainase. Duke u koordinuar me komandën e Flotës së Detit të Zi të Rusisë dhe strukturat lokale të sigurisë, prania e Kozakëve ishte thelbësore për sigurimin e mbështetjes së armatosur dhe ruajtjen e rendit publik gjatë tranzicionit dhe “referendumit” pasues.”



Foto nga e majta: Kozakët në Krime në vitin 2014, burimi <https://www.vkpress.ru/projects/kazachiy-blog/krym-2014-kak-kazaki-turetskiy-val-zashchishchali/?id=186204> Foto nga e djathta: Kozakët në Krime në vitin 2014, burimi: <https://vsko.ru/den-kotoryj-izmenil-istoriyu-kak-pri-pomoshhi-kazakov-nastupila-krymskaya-vesna/>

Kozakët u përdorën veçanërisht në mënyrë të gjerë edhe në rajonin e Luhanskut. Qysh në shekullin e 17-të, u formuan disa vendbanime Kozake në këtë territor, dhe ky fakt u përdor si një justifikim shtesë për të arsyetuar lidhjet e supozuara “të veçanta historike” midis rajonit të Luhanskut dhe Rusisë. Për shembull, në emrin e vendbanimit rural Stanytsia Luhanska, fjala e parë i referohet një njësie të organizimit politik dhe ekonomik të Kozakëve në Perandorinë Ruse.

Një nga shembujt është përdorimi i njësjive paramilitare “Kozake” që gëzojnë një pozicion privilegjuar në Rusi, qeverisen nga një ligj i veçantë dhe shihen si një instrument i shtetit i orientuar

ideologjikisht, konservator në frymëzim dhe me taktika të ashpra. Nuk është e pazakontë përfshirja e Kozakëve në ruajtjen e rendit publik (siç ishte rasti, për shembull, gjatë Kampionatit Botëror të Futbollit 2018 në Moskë).

Vlen të theksohet se institucionet e fuqisë së butë ruse në Serbi vendosin në mënyrë strategjike theksin mbi trashëgiminë historike të Kozakëve të Perandorisë Ruse që u rivendosën në këtë rajon, duke promovuar narrativa që theksojnë rolin e tyre në vendbanimet serbe, bashkëpunimin me vendasit dhe lidhjen e fortë me Kishën Ortodokse si bazë për përputhje politike dhe kulturore bashkëkohore.⁶³

63 RUSËT në Serbi / [autorë Arsenyev Alexey Borisovich ... etj.; kryeredaktor A. A. Maksakov]. - Beograd: Vesna info: Këshilli Koordinues i Bashkatdhetarëve Rusë në Serbi, 2009 (Beograd: Atel&g;e Bogdanović). - f. 97-116

D. Anëtarë të klubeve sportive, kryesisht të sporteve marciale

Klubet e sporteve të arteve marciale janë bërë një mjet efektiv i fuqisë së butë dhe mobilizimit të fshehtë për Rusinë. Një nga shembujt më të spikatur është SC “Oplot,” i cili mori pjesë aktivisht në lëvizjet anti-Maidan dhe në dobësimin e sovranitetit ukrainas. SC “Oplot” u themelua në vitin 2011 në Harkiv nga Yevhen Zhilin, i cili u shpall i kërkuar pas vitit 2014. Gjatë Revolucionit të Dinjitetit (ashtuquajtur Maidan), anëtarët e tij ishin pjesë e grupeve të cilave qëllimi kryesor ishte destabilizimi i rendit publik dhe provokimi i veprimeve kundër pjesëmarrësve të Revolucionit të Dinjitetit, si dhe ushtrimi i presionit dhe

frikësimi i aktivistëve. Në Ukrainë, individë të tillë u njohën si “titushky”—pas mbiemrit të njërit prej anëtarëve të parë të këtij lloji grupesh. Për shembull, më 21 janar 2014, anëtarët e “Oplot” transportuan të rinj në Kiev, të armatosur me shufra hekuri, për t’i përfshirë në veprime të dhunshme kundër pjesëmarrësve të Maidanit. Njëri nga anëtarët, Tavakkul Rahimov, i cili tashmë punonte në zbatimin e ligjit, u prezantua në gjykatë si “brigadier” dhe ishte i lidhur me Zhilin dhe “Oplot”. Më vonë, u transformua në një njësi me të njëjtin emër.

E. Klubet ruse të çiklistëve

Klubi i motoristëve “Ujqërit e Natës” ka promovuar madhështinë e popullit rus për dekada të tëra, përfshirë fitoren në “Luftën e Madhe Patriotike” dhe lidhjet vëllazërore sllave, përfshirë edhe në Ballkan. Ujqërit e Natës u krijuan në vitin 1983 si një grup fansash të muzikës rock anti-sistem dhe entuziastësh të motorëve. Në maj 1989, grupi u bë formalisht i njohur si Ujqërit e Natës MC. Gjatë viteve të para, grupi ofronte siguri në koncertet rock dhe besohet se ka operuar një skemë mbrojtjeje në emër të një grupi kriminal të organizuar. Në fillim të viteve 1990, Aleksandër Zaldostanov, i njohur si “Kirurgu”, mori drejtimin e Ujqërve të Natës. Po gjatë kësaj periudhe, grupi kaloi një transformim fillestar, duke u shndërruar nga një klub motoristësh dukshëm anti-sistem në

një organizatë me tendenca patriotike suptile⁶⁴ Gjatë dekadës së fundit, marrëdhënia midis Ujqërve të Natës dhe Kishës Ortodokse Ruse është forcuar ndjeshëm. Për shembull, Ujqërit e Natës sponsorizojnë pelegrinazhe me motoçikleta në vendet e shenjta, dhe Zaldostanov takohet rregullisht me Patriarkun Kirill, udhëheqësin e Kishës Ortodokse Ruse dhe një ish-agent të KGB-së, për të diskutuar organizimin e përbashkët të ngjarjeve patriotike. Anëtarët e klubit e kanë mbrojtur gjithashtu kishën kundër protestave.⁶⁵ Përveç kësaj, organizata ishte e përfshirë thellë në operacionet e Rusisë për të pushtuar një pjesë të Ukrainës në vitin 2014.

64 Matthew A. Lauder, ‘Ujqërit e Pranverës Ruse’: Një shqyrtim i Ujqërve të Natës si përfaqësues i Qeverisë Ruse - Revista Ushtarake Kanadeze • Vëll. 18, Nr. 3, Vera 2018 <https://www.journal.forces.gc.ca/vol18/no3/PDF/CMJ183Ep5.pdf>

65 Ibid



Members of the Night Wolves attending a burial service for Soviet soldiers in Crimea. 30 October 2014.

Sipas Departamentit të Thesarit të SHBA-së, anëtarët e grupit të motoristëve Ujqërit e Natës shërbyen në forcat vetëmbrojtëse të Krimesë që në shkurt të vitit 2014 kundër Qeverisë së Ukrainës. Në mars të vitit 2014, Ujqërit e Natës kryen kërcënime dhe aktivitete kriminale brenda Ukrainës dhe gjithashtu rrëmbyen dhe më pas sulmuan një zyrtar të Rojës Kufitare të Ukrainës. Ky grup motoçiklistësh mori pjesë gjithashtu në sulmin ndaj stacionit të shpërndarjes së gazit në Strikolkove dhe në sulmin ndaj Shtabit të Forcave Detare të Ukrainës në Sevastopol. Në fillim të prillit 2014, Ujqërit e Natës ndihmuan në kontrabandimin e të një ish-zyrtari të lartë ukrainas nga Ukraina dhe gjithashtu ndihmuan në marrjen e pasaportave ruse për një grup tjetër më të madh zyrtarësh të lartë ukrainas, të cilët i ndihmuan të hynin në Rusi. Ujqërit e Natës kanë qenë të lidhur ngushtë me shërbimet speciale ruse, kanë ndihmuar në rekrutimin e luftëtarëve separatistë për Donetskun dhe Luhanskun

F. Organizatat kriminale

Një nga instrumentet në duart e agjencive të inteligjencës ruse janë organizatat kriminale. Studimi i rastit më poshtë tregon se si shërbimet e inteligjencës ruse integruan rrjetet kriminale në strategjinë e tyre të luftës hibride kundër Ukrainës, duke targetuar veçanërisht institucione kritike, si sistemi i burgjeve.

Në mars 2025, Policia Kombëtare e Ukrainës lëshoi njoftime dyshimi ndaj disa bosëve të krimit ("gangstera") dhe një kriminelit për përhapje të ndikimit kriminal gjatë një takimi të organizuar në qendrën e paraburgimit të Kievit. Të dyshuarit përfshijnë persona nga Gjeorgjia, Kazakistani dhe një shtetas rus, dy prej të cilëve njihen me nofkat "Bondo" dhe "Aziz". Aziz është një shtetas rus 58-vjeçar dhe "gangster" (rus.: Vor v Zakone), i cili e mori statusin e tij kriminal në Moskë në vitin 1993. Ai ishte dënuar në Kirgistan për vrasjen e zyrtarëve qeveritarë dhe organizimin e trazirave në burgje. Aziz u lirua nga burgju përmes një diagnoze mjekësore të rreme. Aziz është i lidhur me Ramzan Kadyrov, udhëheqësin e rajonit të Çeçenisë në Rusi. Sipas autoriteteve ukrainase, ai tani punon me inteligjencën ruse dhe aktualisht ndodhet në Çeçeni. Aktivitetet e tij aktuale përfshijnë

në Ukrainë, dhe janë vendosur në qytetet e Luhanskut dhe Kharkivit.⁶⁶

Sipas faqes zyrtare të klubit, që nga gushti 2025, ai ka 125 degë në Federatën Ruse dhe në rajonet e pushtuara të Ukrainës, si dhe më shumë se 20 degë jashtë vendit, përfshirë Bullgarinë, Serbinë, Malin e Zi, Rumaninë, Maqedoninë e Veriut, Poloninë, si dhe Republikën Srpska dhe Transnistrinë e cila ende nuk është e njohur (Moldavi).^{67,68}

66 Departamenti Amerikan i Thesarit, Thesari shënjestron separatistë të tjerë ukrainasë dhe individë e entitete ruse, dhjetor 2014, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jl9729>

67 Shih: https://nightwolves.ru/nw/about/offices.php?PAGEN_1=7

68 Që nga viti 2018, Matthew A. Lauder, 'Ujqërit e Pranverës Ruse': Një shqyrtim i Ujqëve të Natës si përfaqësues i Qeverisë Ruse - Revista Ushtarake Kanadeze • Vëll. 18, Nr. 3, Vera 2018 <https://www.journal.forces.gc.ca/vol18/no3/PDF/CMJ183Ep5.pdf>

përprjekjet për të destabilizuar institucionet juridike ukrainase duke organizuar trazira me bashkëpunëtorët e tij të besuar. Të dyshuarit organizuan një takim në distancë ku i dhanë një të paraburgosuri të qendrës së ndalimit në Kiev statusin e "endacakut" për meritat e tij në "botën kriminale". Kjo operacion u krye nga Departamenti i Hetimeve Strategjike dhe hetuesit e Policisë Kombëtare në bashkëpunim me prokurorët dhe Shërbimin Shtetëror Ekzekutiv Penal të Ukrainës. Bondo është gjithashtu një "gangster", i lindur në Gjeorgji dhe "kurorëzuar" (i dhënë statusi i autoritetit kriminal) në Romë në vitin 2013. Ai ishte dënuar më parë për përprjekjen për të organizuar trazira në burgjet e Kazakistanit.⁶⁹

Ky studim rasti, së bashku me burime të tjera të hapura, ofron një kuptim të qasjeve operacionale dhe taktike të shërbimeve të inteligjencës ruse të përdorura përmes rrjeteve kriminale.

➤ Përdorimi i "Gangsterëve": Shërbimet e

69 Policia Kombëtare e Ukrainës, Mars 2025, <https://npu.gov.ua/news/natspolitsiia-povidomyia-pidozry-voram-v-zakoni-ta-kryriminalnyku-za-poshyrennia-zlochynnoh-vplyvu-na-orhanizovanii-skhodtsi-v-kyivskomu-sizo>

inteligjencës ruse kontrollojnë bosët e krimit me ndikim të cilët koordinojnë aktivitetet nga vende të sigurta në Rusi dhe ish-shtetet sovjetike

- > **Targetimi i Sistemit të Burgjeve:** Ata fokusohen posaçërisht në destabilizimin e burgjeve dhe qendrave të paraburgimit në Ukrainë përmes satelitëve të tyre kriminalë.
- > **Shfrytëzimi i Hierarkisë:** Ata përdorin hierarkinë e vendosur kriminale, me bosët e krimit që drejtojnë bashkëpunëtorë të besuar brenda objekteve ukrainase
- > **Vendosje Strategjike:** Agjentët e tyre koordinohen me kriminelët e ndaluar të cilët mund të ndikojnë te të burgosurit e tjerë dhe të ruajnë "traditat" kriminale"
- > **Koordinimi Rajonal:** Rrjeti vepron në rajone të shumta, me aktivitete të identifikuar në Kiev dhe qytete të tjera të mëdha

Kundër masat kryesore të autoriteteve ukrainase përfshijnë sa vijon:

- > Operacione të përbashkëta midis organeve të zbatimit të ligjit, agjencive të inteligjencës dhe shërbimit korrektues
- > Monitorim i afërt i rrjeteve kriminale dhe komunikimeve të tyre
- > Veprime të shpejta ligjore kundër udhëheqësve të identifikuar kriminalë dhe bashkëpunëtorëve të tyre
- > Bashkëpunimi ndërkombëtar midis agjencive të zbatimit të ligjit dhe agjencive të inteligjencës

Një shembull i qartë i integritit të figurave kriminale në aktivitete subversive dhe operacione aktive luftarake kundër Ukrainës nga Federata Ruse është rasti i **Armen Sargsyan**, i njohur gjerësisht me pseudonimin e tij kriminal, **"Gorlovsky"**. Sargsyan, një individ me një histori të dokumentuar si autoritet kriminal, kaloi në një rol ushtarak si komandant i Batalionit "ArBat". I lindur në Armeni, ai në fëmijëri u zhvendos në Horlivka (Rajoni i Donetskut). Duke filluar nga vitet 1990, ai ndërtoi një rrjet kriminal në Horlivka,

duke kontrolluar ekonominë në hije në rajon dhe më vonë duke punuar me strukturat kriminale të Yenakieve në fillim të viteve 2000.

Gjatë ngjarjeve të Euromaidanit në vitin 2014, Sargsyan ishte organizator kyç **"i grupeve "Titushky"**—banditë të cilët vepruan për të sulmuar dhe frikësuar protestuesit antiqeveritarë. Në verën e vitit 2022, ai themeloi **"ArBat" (Armenian Battalion)**, banditë të cilët vepruan për të sulmuar dhe frikësuar protestuesit antiqeveritarë. Në verën e vitit 2022, ai themeloi "ArBat" (Batalioni Armen), një njësi paramilitare që më pas u inkorporua zyrtarisht në brigadën "Piatnashka" të Forcave të Armatosura Ruse. Batalioni fillimisht operonte në frontin e Donetskut, por më pas u dislokua në Rajonin e Kurskut pas një inkursioni ukrainas. Armen Sargsyan u vra më 3 shkurt 2025 në një shpërthim në kompleksin elitar rezidencial "Alye Parusa" në Moskë.

Kjo taktikë pasqyroi modelin e përdorimit në vitin 2014 të individëve kyç të lidhur me shërbimet ruse të sigurisë. I pari është Igor Strelkov (Girkin): Ish-oficer i Shërbimit Federal të Sigurisë së Rusisë (FSB), Strelkov mbërriti në Krime më 21 shkurt 2014, ku ai koordinoi njësitë e "vetëmbrojtjes së Krimesë", të cilat ishin të komandën e komandantëve ushtarakë dhe të inteligjencës ruse. Më vonë ai pranoi se kishte marrë pjesë në detyrimin e deputetëve vendas për të votuar pro në referendumin e aneksimit. Pas aktiviteteve të tij në Krime, Strelkov, thuhet se duke përdorur një dokument mbulues të lëshuar nga FSB-ja, udhëhoqi sekuestrimin e ndërtesave administrative në Sloviansk në prill 2014, duke u bërë një komandant i shquar në konfliktin e Donbasit.

Një tjetër person i shquar është Igor Bezler ("Bes" ose "Demon"). I identifikuar si agjent i Drejtorisë Kryesore të Inteligjencës së Rusisë (GRU), Bezler, një vendas i Krimesë, komandonte një kompani milicie në gadishull dhe mori pjesë në sulmin ndaj njësisë ushtarake ukrainase. Pas pushtimit të Krimesë, Bezler u bë një komandant i shquar në terren, duke vepruar kryesisht në Horlivka. Sipas autoriteteve ukrainase, të dy konsideroheshin agjentë rusë, me vetë Strelkov që pranoi se ishte agjent rus deri në vitin para këtyre ngjarjeve.

Rasti i Kosovës: Paralele me Ukrainën

Që nga përfundimi i luftës në Kosovë, pjesa veriore e vendit ka mbetur e ndarë përgjatë linjave etnike. Statusi i kontestuar i rajonit, së bashku me vazhdimësinë e institucioneve paralele—shpesh të mbështetura nga Serbia—ka krijuar një formë të vetqeverisjes që mundëson një ambient të favorshëm për aktivitete të paligjshme që përfshijnë si serbët ashtu edhe shqiptarët,⁷⁰ Veriu i Kosovës ka funksionuar për një kohë të gjatë si një zonë tampon midis Kosovës dhe Serbisë, duke lehtësuar kontrabandimin e mallrave, ilaçeve, cigareve, alkoolit dhe drogës. Ndërsa disa nga këto aktivitete trafiku kryhen nga grupe kriminale të organizuara, pjesa më e madhe përfshin individë privatë që transportojnë pajisje, ilaçe, ushqime dhe pije alkoolike nga Serbia. Sipas raportimeve, sundimi i dobët i ligjit dhe disponueshmëria e energjisë elektrike falas kanë bërë gjithashtu që rajoni të jetë një qendër fitimprurëse për prodhimin e kriptovalutave.⁷¹

Politika në veri ka qenë prej kohësh e dominuar nga një parti politike e vetme, Lista Srpska, e cila mban lidhje të ngushta me Partinë Përparimtare Serbe të udhëhequr nga Presidenti Aleksandar Vuçiç. Milan Radoičić, ish-zëvendësudhëheqësi i partisë, ishte i përfshirë në sulmin terrorist në Banjska. Pavarësisht kësaj, ai vazhdon të jetë i strehuar në Serbi, e cila ka refuzuar ta ekstradojë atë në Kosovë. Vuçiç e ka mbrojtur vazhdimisht Radoičiçin, edhe përballë akuzave të rënda, duke pohuar se Radoičić dhe “njerëzit tanë nga veriu” po persekutohen dhe duke këmbëngulur se të qenit në listat e të kërkuarve ose subjekt i sanksioneve nuk përbën provë fajësie.⁷²

Në qershor 2023, qeveria e Kosovës ka shpallur dy grupe, Mbrojtja Civile (Civilna Zaštita) dhe Brigada e Veriut (Brigada Sever), si organizata terroriste,

duke cituar agjendat e tyre ekstremiste të synuara për të destabilizuar rendin kushtetues të Kosovës. Ky vendim erdhi pas trazirave në komunat veriore, ku u lënduan më shumë se 30 anëtarë të misionit KFOR të udhëhequr nga NATO. Megjithëse këto grupe vazhdojnë të paraqiten shqetësuese, Kosova ka filluar të krijojë mekanizma institucionalë për të kundërshtuar kërcënimet e tilla të sigurisë.⁷³

Prior to the Banjska attack, Radoičić was already widely known for his involvement in organized crime in the north of Kosovo. In 2019, Radoičić and Zvonko Veselinović were indicted for allegedly leading an organized criminal group responsible for the assassination of rival Kosovo Serb politician Oliver Ivanović in January 2018.⁷⁴

Në qershor 2023, qeveria e Kosovës ka shpallur dy grupe, Mbrojtja Civile (Civilna Zaštita) dhe Brigada e Veriut (Brigada Sever), si organizata terroriste, duke cituar agjendat e tyre ekstremiste të synuara për të destabilizuar rendin kushtetues të Kosovës. Ky vendim erdhi pas trazirave në komunat veriore, ku u lënduan më shumë se 30 anëtarë të misionit KFOR të udhëhequr nga NATO. Megjithëse këto grupe vazhdojnë të paraqiten shqetësuese, Kosova ka filluar të krijojë mekanizma institucionalë për të kundërshtuar kërcënimet e tilla të sigurisë.⁷⁵

Qeveria deklaroi se këto organizata ishin përfshirë në aktivitete “me elementë terroristë,” duke përfshirë sulme të armatosura ndaj Policisë së Kosovës, EULEX-it dhe KFOR-it; rekrutimin dhe trajnimin e anëtarëve në baza me stil ushtarak (sipas raportimeve, në Serbi); frikësimin e qytetarëve dhe aktorëve politikë; dhe përpjekje për të penguar ose parandaluar zbatimin e vendimeve të shtetit në veris.⁷⁶

70 Walter Kemp, Mark Shaw dhe Arthur Boutellis, Elefanti në dhomë: Si mund të merren operacionet e paqes me krimin e organizuar?, Instituti Ndërkombëtar i Paqes, 3 qershor 2013, 46–55, <https://riskbulletins.globalinitiative.net/see-obs-011/01-politics-ethnicity-organized-crime-in-northern-kosovo.html>

71 Adelina Ahmeti dhe Kreshnik Gashi, Në veri të Kosovës, prodhimin të kriptovalutave Bitcoin me energji elektrike “falas”, BalkanInsight, 12 maj 2021, https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2013/06/elephant_in_the_room.pdf.

72 Adelina Ahmeti and Kreshnik Gashi, In North Kosovo, mining for Bitcoin on ‘free’ electricity, BalkanInsight, 12 May 2021, <https://balkaninsight.com/2021/05/12/in-north-kosovo-mining-for-bitcoin-on-free-electricity/>.

73 Radio Evropa e Lirë, 2023, <https://www.slobodnaevropa.org/a/vucic-radoicic-izjave/32612617.html>

74 Radio Evropa e Lirë, 23 gusht 2019, <https://www.slobodnaevropa.org/a/pristina-sud-radoicic-ivanovic/30125833.html>

75 Prishtina Insights, 2023, <https://prishtinainsight.com/arrest-of-serb-for-attacking-policemen-and-burning-cars-in-north-of-kosovo-sparks-reactions/>

76 Koha.net, 2023, <https://balkaninsight.com/extreme-right-organisations/kosovo.php>

Përdorimi i paramilitarëve dhe i satelitëve për sulmet terroriste në Kosovë

Në fshatin Banjska në veri të vendit, një grup terrorist i armatosur rëndë dhe i pajisur mirë kreu një sulm ushtarak më 24 shtator 2023, i cili ndodhi në orët e hershme të mëngjesit, me hyrjen e grupit terrorist serb në Kosovë nga Serbia përmes rrugëve malore të ilegale në mënyrë të organizuar.⁷⁷ Në fshatin Banjskë, në veri të Kosovës, një grup terrorist i armatosur rëndë dhe i pajisur mirë kreu një sulm ushtarak më 24 shtator, i cili rezultoi me vdekjen e një polici dhe plagosjen e një tjetër.⁷⁸ Pas sulmit ndaj Policisë së Kosovës, rreth 30 anëtarë të armatosur rëndë dhe me maska të grupit terrorist serb u tërhoqën në Manastirin e Banjskës, duke përdorur komplekset fetare si një strehë të përkohshme, ndërkohë që vazhdonin të qëllonin nga distanca mbi Policinë e Kosovës. Tre nga agresorët u vranë në një shkëmbim zjarri me Policinë e Kosovës, ndërsa tre të tjerë u kapën nga forcat e rendit.⁷⁹

Ky sulm i organizuar mirë ishte një akt i qartë agresioni kundër integritetit territorial dhe sigurisë kombëtare të Kosovës, duke rritur ndjeshëm rrezikun e konfliktit ndër-etnik. Autoritetet e Kosovës kanë prezantuar dëshmi bindëse që Serbia mbështeti këtë sulm, duke përfshirë Milan Radoiçin, atëherë Zv/President i Listës Srpska dhe figurë në listën e zezë të SHBA-së, si një organizator kryesor të operacionit.

Është e nevojshme të nxirren në pah ngjarje të veçanta për të kuptuar pamjen më të gjerë të asaj që po ndodhte në veri të Kosovës disa muaj para incidentit të Banjskës. Më 23 prill 2023, u mbajtën zgjedhjet lokale në katër komuna të veriut të Kosovës. Partia më e madhe me shumicë serbe në veri, Lista Srpska, bojkotoi zgjedhjet, dhe pjesëmarrja ishte shumë e ulët.⁸⁰ Shumë shpejt pas atij viti, më 26 maj 2024, serbët përpoqën të

pengonin zyrtarët e sapozgjedhur, përfshirë ata në komunën e Zveçanit, ku ndodhet fshati Banjskë, të merrnin kontrollin e ndërtesave komunale. Kjo detyroi Policinë e Kosovës të përdorte gaz lotsjellës për të shpërndarë turmat. Protestues serbë, përfshirë grupe burrash të maskuar, sulmuan gazetarë dhe paqeruajtës të NATO-s, duke lënë më shumë se 30 prej tyre të plagosur. Protestuesit vandalizuan dhe shënuan automjetet e NATO-s dhe PK-së me simbolin "Z" të përdorur nga forcat ruse që pushtuan Ukrainën që nga viti 2022. Po atë ditë, Presidenti i Serbisë i vuri Forcat e Armatosura Serbe në gatishmëri të plotë luftarake dhe urdhëroi njësitë e saj të lëviznin më afër kufirit me Kosovën.⁸¹

Policia e Kosovës sekuestroi një arsenal të madh armësh, duke përfshirë automjete të blinduara, armë zjarri, eksplozivë, dronë, raketahedhës, minat kundër personelit, uniforma dhe pajisje të tjera logjistike.⁸² TAta zbuluan gjithashtu furnizime të destinuara për të mbështetur sulmuesit për një periudhë të gjatë. Pamjet nga dronët, të paraqitura si dëshmi, tregojnë përfshirjen e Radoiçit në organizimin e sulmit, si dhe përgatitjen, trajnimin dhe ushtrimet e grupit të kryera në bazat ushtarake në Pauličke Doline dhe Kopaonik. Për më tepër, dyzet e pesë të dyshuar, përfshirë Milan Radoiçin, iu është ngritur aktakuza nga Prokuroria Speciale e Kosovës lidhur me sulmin terrorist në Banjskë.⁸³ OMë 11 shtator 2024, Prokuroria Speciale ngriti një aktakuzë kundër këtyre 45 individëve.⁸⁴ Sipas Prokurorisë Speciale, Radoiç dyshohet për financimin e terrorizmit dhe pastrimin e parave, ndërsa në Banjskë, ai dhe grupi i tij terrorist i armatosur kishin qëllim të shkëputnin veriun e Kosovës dhe

77 Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës. PPS. nr.75/2023, 11 shtator 2024, Aktakuzë për sulmin në Banjska.

78 Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës. PPS. nr.75/2023, 11 shtator 2024, Aktakuzë për sulmin në Banjska

79 Koha.net, 2023, <https://www.koha.net/arberi/videoja-e-sulmuesve-serbe-gjate-levizjeve-ne-manastirin-e-banjskes>.

80 Radio Free Europe, 2023, https://www.rferl.org/a/kosovo-serbs-special-elections-boycott/32375661.html?utm_source=chatgpt.com

81 Chernysh, Vadym. "Inteligenca si Instrument i Pushtetit Kombëtar: Mësime të nxjerra nga tensionet midis Serbisë dhe Kosovës." Revista e Sigurisë Strategjike 18, nr. 3 (2025): 25-41.

82 Adelina Hasani, "Zbulimi i paraleles: Përpjekja e dështuar e Serbisë për të imituar strategjinë e Rusisë me fqinjët," Prishtina Insight, 2023,

83 Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës. PPS. nr.75/2023, 11 shtator 2024, Aktakuzë për sulmin në Banjska.

84 Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës. PPS. nr.75/2023, 11 shtator 2024, Aktakuzë për sulmin në Banjska

ta aneksonin atë në Serbi. Pavarësisht dëshmimeve, zyrtarët serbë, përfshirë Presidentin Aleksandar Vuçiç, mohuan përfshirjen dhe e hodhën fajin mbi Kryeministrin e Kosovës, Albin Kurti, duke paraqitur sulmin si një kryengritje lokale kundër politikave të pretenduara shtypëse.

Sulmi në Banjskë përfaqëson kërcënimin më të madh për sigurinë kombëtare të Kosovës që nga pavarësia e saj. Pas sulmit, Serbia vendosi trupa pranë kufirit të Kosovës, duke shtuar frikën e një përballjeje të mundshme ushtarake. Si Kosova, ashtu edhe Shtetet e Bashkuara apeluan për uljen e tensioneve dhe tërheqjen e forcave serbe, duke nënvizuar brishtësinë e mjedisit të sigurisë në

Ballkanin Perëndimor, të cilin BE-ja ka përpjekur ta stabilizojë përmes.

Ndërkohë, Ambasada e Shteteve të Bashkuara në Kosovë, në reagimin e saj, dënoi fuqishëm këtë sulm, duke mbështetur Policinë e Kosovës, e cila ka legjitimitet të plotë për të zbatuar sundimin e ligjit në Kosovë. Ambasada Amerikane kishte bërë thirrje që kryesit e këtij sulmi të nxirren para drejtësisë. Pas Ambasadës së SHBA-së në Kosovë, edhe ambasadat dhe misionet e tjera ndërkombëtare reagojnë kundër sulmit terrorist.⁸⁵

⁸⁵ Koha Net. Radojçiç pranon organizimin e sulmit terrorist në Banjska. 29 shtator 2023.

Sulmi ndaj Infrastrukturës Kritike - Rasti i Kosovës. Ibër Lepenc

Pas sulmit terrorist në fshatin Banjskë, një tjetër sulm targetoi infrastrukturën kritike të Kosovës, duke prekur si qytetarët shqiptarë ashtu edhe ata serbë që jetojnë në veri të Kosovës dhe në rajone të ndryshme të tjera të Kosovës. Ky sulm kërcënoi seriozisht shërbimet publike thelbësore, veçanërisht furnizimin me ujë dhe energji.⁸⁶ Pas shpërthimit në kanalën e Ibër-Lepencit, rrjedha e ujit nga kanali i dëmtuar filloi të derdhej pa kontroll. Si pasojë, Kompania Rajonale e Furnizimit me Ujë "Mitrovica" njoftoi ndërprerjen e menjëhershme të furnizimit me ujë të pijshëm për shkak të dëmtimit të kanalit. Sulmi mbi Ibër-Lepenc ndikoi drejtpërdrejt mbi burimet jetësore. Sistemi furnizon me ujë disa qytete përmes Liqenit të Ujmanit dhe luan një rol thelbësor në ftohjen e termocentraleve të Kosovës. Kryesit kishin qëllim të shkaktonin një krizë të madhe uji dhe të krijonin paqëndrueshmëri energjetike në vend.

Institucionet e Kosovës reagojnë shpejt për të riparuar dëmtimin, duke parandaluar kështu një krizë të mundshme në furnizimin me ujë dhe energji elektrike. Dëmtimi i shkaktuar nga shpërthimi në rrjetin e furnizimit me ujë të kanalit Ibër-Lepenc u riparua, edhe pse jo plotësisht, në një kohë të shkurtër nga institucionet përkatëse të Kosovës për të siguruar furnizim të rregullt

me energji elektrike për vendin, për të ftohur termocentralet, si dhe për të shmangur problemet e mundshme me sistemin qendror të ngrohjes për qytetarët e Prishtinës.⁸⁷

Sulmi terrorist në Ibër Lepenc ndodhi një ditë pasi Rusia nisi sulme me raketa dhe dronë që synonin infrastrukturën kritike në të gjithë Ukrainën, duke përfshirë sistemet e saj të gjenerimit dhe shpërndarjes së energjisë, veçanërisht në rajonet e saj më perëndimore.⁸⁸ TKy moment ngre shqetësime për një koordinim ose ndikim të mundshëm, duke ngritur pyetje nëse sulmi u organizua në lidhje me Rusinë si pjesë e sulmeve të saj hibride në rajon.

Këshilli i Sigurisë së Kosovës e ka lidhur sulmin terrorist në Ibër-Lepenc me sulme të ngjashme ruse në Ukrainë kundër kapaciteteve energjetike ukrainase në prag të dimrit. Ata kanë theksuar se: "Elementë të organizatave terroriste 'Mbrotjtja Civile' dhe 'Brigada e Veriut', së bashku me kriminelin kryesor Milan Radojçiç, nën drejtimin e Presidentit dhe Qeverisë së Serbisë, planifikojnë

⁸⁷ Telegrafi, <https://telegrafi.com/rizvanolli-eshte-siguruar-furnizimi-rregullt-energji-elektrike-iber-lepenci-ne-afat-rekord-ka-vendosur-gjashte-tuba-te-perkohshem/> 1 nëntor 2025.

⁸⁸ Amnesty International, <https://www.amnestyusa.org/press-releases/russia-ukraine-latest-massive-missile-strike-on-critical-infrastructure-is-a-war-crime/> 1 nëntor 2025.

⁸⁶ Koha.net, <https://www.koha.net/kronike/shperthim-ne-kanalin-e-iber-lepencit-ne-zubin-potok>, 1 shtator 2025.

dhe stërviten në Serbi për sulme të tilla profesionale. Një lidhje e mundshme u theksua gjithashtu me sulmet e kryera këtë javë nga Rusia agresore në Ukrainë kundër infrastrukturës energjetike, të cilat lanë mbi një milion familje ukrainase pa energji elektrike, pikërisht në prag të dimrit.⁸⁹ Komuniteti ndërkombëtar e dënoi fuqishëm aktin terrorist, përfshirë drejtuesit e NATO-s⁹⁰ dhe BE-së, ndërsa zyrtarët serbë në Beograd mohuan çdo përfshirje.⁹¹

Sipas Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës, ekziston dyshim i bazuar se më 29 nëntor 2024, rreth orës 18:50, në fshatin Varagë, Komuna e Zubin Potokut, konkretisht në pjesën e kanalit Ibër-Lepenc, i cili shërben për furnizimin me ujë të pijshëm të qytetarëve

89 Zyra e Kryeministrit të Kosovës. Këshilli i Sigurisë i Republikës së Kosovës mban një mbledhje të jashtëzakonshme. 20 nëntor 2025.

90 A2, CNN, <https://a2news.com/english/rajoni-bota/kosova/politike/shefi-i-nato-s-reagon-per-in-ne-iber-lepenc-perg-i1135558> shtator 2025.

91 Radio Free Europe, <https://www.rferl.org/a/explosion-damages-iber-lepenc-canal-kosovo-serbia-attack-33221440.html>, tetor 2025.

të Republikës së Kosovës dhe për furnizimin me ujë të termocentraleve të vendit, i dyshuari Jovan Viqentijeviq, duke vepruar së bashku me vëllain e tij, të dyshuarin Dragisha Viqentijeviq, ka dëmtuar qëllimisht infrastrukturën publike të furnizimit me ujë. Veprimet e tyre, të kryera me qëllim që të çrregullojnë rëndë nevojat për banorët dhe të cenojnë rendin kushtetues dhe sigurinë publike të Republikës së Kosovës, përbënin akt terrorist përmes përdorimit të eksplozivëve, duke e synuar drejtpërdrejt kanalën dhe infrastrukturën e tij prej betoni.⁹² Gjykata e Prishtinës ka vazhduar masën e paraburgimit edhe për dy muaj të tjerë për dy të pandehurit, Dragisha Viqentijeviq dhe Jovan Viqentijeviq, të cilët dyshohen për kryerjen e sulmit terrorist në kanalën e ujit Ibër-Lepenc në zonën e Zubin Potokut.⁹³

92 Betimi për drejtësi, <https://betimiperdrejtesi.com/ekskluzive-dosja-e-prokurorise-vellezarit-viqentijeviq-dyshohen-se-kryen-vepren-terroriste-duke-perdorur-eksploziv-ne-kanalin-e-iber-lepencit/> 20 shtator 2025.

93 Kallxo, 2025, <https://kallxo.com/ligji/gjykata/dy-te-dyshuarve-per-sulmin-terrorist-ne-iber-lepenc-u-vazhdohet-paraburgimi-edhe-per-dy-muaj/>

Sulmi ndaj Infrastrukturës Kritike - Rasti i Ukrainës

Në fund të vitit 2013 dhe në janar të vitit 2014, gjatë Revolucionit të Dinjitetit, sulme kibernetike targetuan institucionet ukrainase. Mbi 22 agjenci qeveritare dhe ndërmarrje private u infektuan me krimbit kompjuterik "Uroboros", i cili ishte projektuar për të vjedhur informacione, përfshirë të dhëna personale dhe fjalëkalime të aksesit.⁹⁴

Gjatë periudhës së aneksimit në vitin 2014, operacionet kibernetike të Rusisë u koordinuan me veprime ushtarake dhe politike. Forcat pushtuese punuan sistematikisht për të kontrolluar rrjedhën e informacionit duke bllokuar mediat dhe gazetarët e pavarur në kryerjen e detyrës, duke penguar gazetarët ukrainas dhe ndërkombëtarë të hynin në Krime, duke sekuestruar pajisje dhe duke kërcënuar fizikisht gazetarët që përpiqeshin të dokumentonin

ngjarjet.

Në fund të shkurtit 2014, intelijenca ruse dhe Forcat Speciale të Operacioneve ishin të shqetësuar për bllokimin e rrjeteve mobile dhe tokësore për të penguar zyrtarët revolucionarë ukrainasë në menaxhimin e situatës në Krime. Forcat ruse i përgatitën posaçërisht grupet e vetëmbrojtjes për skenar të tillë. Në përgatitje për ndërprerje të mundshme të komunikimit, grupe të tilla si njësitë e vetëmbrojtjes së Sevastopolit blenë pajisje radiofonike dhe mbajtën kontaktin përmes kanaleve radiofonike të entuziastëve të automobilave.

Në fazat e hershme të pushtimit të Krimesë, i cili filloi në shkurt të vitit 2014, pati disa ngjarje kyçe që lidheshin me veprimet ruse për të vendosur kontrollin e komunikimeve dhe informacionit.

> **Kontroll fizik fillestar i objekteve të rëndësishme të infrastrukturës kritike dhe territoreve ku ato ndodhen:**

94 Ministria e Mbrojtjes e Ukrainës, Sulmet kibernetike nga Federata Ruse. Kronologjia, maj 2018 <https://web.archive.org/web/20200115203102/https://www.mil.gov.ua/ukbs/kiberataki-rosijskoi-federaczii-hronologiya.html>

Më 23 shkurt, forcat ruse morën kontrollin e qytetit të Sevastopolit.

Më 25 shkurt, formacionet ruse kozake u zhvendosën në gadishull përmes Ngushticës së Kerçit, me personel ushtarak rus të maskuar midis tyre.

> **Ndërprerja fillestare e telekomunikacionit (fillimi i marsit 2014):**

Forcat ruse ndërprejnë lidhjet e internetit midis Krimesë dhe territorit tokësor të Ukrainës.

Individë “të paidentifikuar” pushtuan zyrat lokale të Ukrtelecom⁹⁵ dhe prenë kabllo të telefonit dhe internetit.

Pajisjet u instaluan në mënyrë të paligjshme në Ukrtelecom në Krime për të bllokuar telefonat e anëtarëve të parlamentit ukrainas, pavarësisht nga përkatësia e tyre politike.

Forcat ruse sabotuan stacionet e komunikimit detar ukrainas rreth qytetit të Sevastopolit.

> **Kontrolli i Hapësirës së Informacionit (1-3 Mars, 2014):**

Duke filluar nga 1 marsi, u raportuan raste të shumta të dokumentuara të pengimit të punës së gazetarëve.

Më 3 mars, forcat e “vetë mbrojtjes” pushtuan Qendrën e Transmetimit të Radios dhe Televizionit të Krimesë, gjë që çoi në zëvendësimin e kanaleve televizive ukrainase me median shtetërore ruse brenda një jave. Vetëm mediat ruse u lejuan të vepronin lirisht.

Në prill 2014, abonentët ukrainas të telefonisë mobile u targetuan për tre ditë me paketa të dyshimta SS7⁹⁶ nga rrjetet ruse të telekomunikacionit. Sulmi i përgjoi thirrjet duke i ridrejtuar ato në një linjë fikse në Shën Petersburg, Rusi, pa dijeninë e përdoruesve. Paketat SS7 kishin origjinën nga adresat e caktuara për MTS Russia

dhe Rostov Cellular Communications, megjithëse MTS Russia mohoi përfshirjen. Operatorë të shumtë ukrainas, përfshirë Astelit dhe Kyivstar, u prekën nga sulmi, gjë që sugjeron se ishte në zhvillim një fushatë më e gjerë targetimi. Incidenti shkaktoi një “garë armatimi SS7”, me Ukrainën që propozoi legjislacion për të kryer mbikëqyrje të ngjashme ndaj operatorëve të huaj të telefonisë mobile. Edhe pse sulmet SS7 kërkojnë ekspertizë të lartë teknike dhe qasje në rrjet, dhe pavarësisht se janë gjerësisht të njohura, ato vazhdojnë të paraqesin një kërcënim real.

Shumë ekspertë besojnë se cenueshmëria e SS7 u shfrytëzua në shkurt 2014, kur ndodhi një incident i rëndësishëm që ka shumë gjasa të ketë përfshirë Victoria Nuland, atëherë zyrtare e lartë e Departamentit të Shtetit të SHBA. Një bisedë telefonike konfidenciale, e supozuar të ketë qenë midis znj. Nuland dhe ambasadorit të atëhershëm amerikan në Ukrainë, Geoffrey Pyatt, u përgjuar dhe u publikua në YouTube. Biseda duket se u zhvillua përmes një linje telefonike të pasigurt. Ndërkohë që zyrtarët amerikanë dyshonin se përgjimi kishte ndodhur në Ukrainë, besohej se pas sulmit qëndronte Rusia. Pas regjistrimit, biseda telefonike u postua menjëherë në YouTube, u përhap shpejt nga mediat shtetërore ruse dhe përfundimisht u komentua nga deputetët rusë.

Ky incident ishte i rëndësishëm sepse ekspozoi komunikime diplomatike të ndjeshme dhe nxori në pah dobësitë në sigurinë e telekomunikacionit. Në bisedën e përgjuar, supozohet se Victoria Nuland ka folur me përbuzje për Bashkimin Evropian. Ky koment i papërshtatshëm për një aleat kyç shkaktoi tensione diplomatike në një kohë të ndjeshme gjatë krizës në Ukrainë. Qëllimi ishte të dobësoheshin përpjekjet kolektive të Perëndimit për të rikthyer demokracinë në Ukrainë. Për më tepër, supozohet se zëri i përgjuar i përkiste Nuland, e cila bëri disa komente që mund të konsideroheshin të favorshme për një nga udhëheqësit e atëhershëm të opozitës që drejtonin protestat kundër qeverisë, me qëllim të shpërbënte unitetin e forcave opozitare.

95 Ukrtelecom është një kompani ukrainase telekomunikacioni që ofron shërbime telefonike, akses në internet dhe televizion.

96 SS7 (Sistemi i Sinjalizimit Nr. 7) është një grup protokollesh të zhvilluara në vitet 1970 që rregullojnë shkëmbimin e të dhënave midis operatorëve të ndryshëm të rrjetit telefonik. U krijua për të ndjekur dhe lidhur thirrjet nëpër rrjete të ndryshme dhe tani përdoret për faturimin celular, mesazhet SMS dhe drejtimin e thirrjeve midis operatorëve.

VI. FUSHATAT E DEZINFORMIMIT

Fushatat e dezinformimit janë ndër mjetet kryesore të Kremlinit për të destabilizuar Ballkanin Perëndimor. Një nga strategjitë është mbështetja dhe shfrytëzimi i fraksioneve politike që përputhen me interesat e tyre dhe ndajnë një qëndrim të ngjashëm politik, duke fituar kështu ndikim mbi vendin e synuar.

Rusia kryesisht ka përdorur satelitëve pro-rusë për të avancuar interesat e saj në rajon. Ka shumë raste, veçanërisht në rrjetet sociale dhe mediat, ku narrativa ruse është përforcuar. Fushata e dezinformatave zakonisht ka efekte negative mbi procesin e zgjerimit të BE-së, edhe pse Rusia nuk kundërshton zyrtarisht anëtarësimin e vendeve të rajonit në Bashkimin Evropian. Aktorët e dezinformimit sfidojnë rolin e BE-së si aktori kryesor politik në zbatimin e reformave në Ballkanin Perëndimor. Megjithatë, pritja e gjatë para dyerve të BE-së dhe NATO-s i ka lodhur shoqëritë e Ballkanit Perëndimor, i ka bërë ato të mos jenë të gatshme të angazhohen për negociata të mëtejshme dhe për zbatimin e reformave, dhe gjithashtu ka siguruar terren pjellor për një narrativë pro-ruse dhe për rritjen e pasigurisë rreth procesit të integritimit në BE.

Rusia ka deleguar aktivitetet e saj të dezinformatave në të gjithë rajonin duke ndërtuar marrëdhënie të lira me satelitëve lokalë që promovojnë dhe mbështesin vullnetarisht interesat e saj. Përhapja e narrativave të synuara përmes tyre ka për qëllim dobësimin e Perëndimit, ndërkohë që forcon ndikimin rus në Ballkan. Në përgjithësi, ndikimi i satelitëve të narrativës ruse në të gjithë rajonin ka si pasojë dobësimin e perspektivave për anëtarësim në BE dhe NATO të vendeve të Ballkanit Perëndimor; promovimin e imazhit të Rusisë si alternativë politike, ushtarake dhe ekonomike ndaj Perëndimit; ndezjen e tensioneve ndërmjet komuniteteve të ndryshme; rritjen e besimit dhe pranisë së lëvizjeve nacionaliste/patriotike; si dhe çrregullimin e ekosistemit lokal mediatik dhe dëmtimin e

gazetarisë.⁹⁷

Vendet qendrore në Ballkanin Perëndimor ku Rusia ka tentuar të fitojë ndikim dhe të pengojë prosperitetin e NATO-s dhe BE-së ku kanë përdorur terrenin e përshtatshëm dhe satelitëve e saj janë Kosova, Maqedoninë e Veriut, Serbia dhe Bosnja e Hercegovina.⁹⁸ Veçanërisht në Bosnje e Hercegovinë dhe Kosovë, ata kanë përdorur situatën e ngrirjes për të ruajtur tensionin në rajon duke mbajtur aktive online narrativën anti-Perëndimore. Zhgënjimi i përgjithshëm ndaj Perëndimit në gjithë zonën është një variabël kyç për ndërtimin e një narrative të suksesshme që shërben interesave ruse.⁹⁹ Dy veçori të kësaj beteje gjeopolitike janë specifike për rajonin: zhgënjimi i përgjithshëm me Perëndimin dhe lidhjet e identitetit sllav/ortodoks me Rusinë.¹⁰⁰ Sidomos në rastin e Kosovës, dezinformimi dhe narrativat nga Rusia synonin nxitjen e konflikteve ndëretnike dhe ndërfaqetare, kriminalizimin e NATO-s, minimin e besimit publik në integrimin euroatlantik dhe portretizimin negativ të Shteteve të Bashkuara.¹⁰¹

Në Maqedoninë e Veriut, satelitët e narrativës ruse, të cilët ishin veçanërisht aktivë gjatë fushatës #Boycott gjatë referendumin për ndryshimin e emrit, kërcënuan të dobësonin orientimin pro-perëndimor të vendit. Hashtagu "#Boycott" u përhap në Twitter dhe Facebook. Rreth 40 profile të reja në Facebook shfaqeshin çdo ditë në javët para votimit, duke forcuar mesazhin për bojkot. Ky hashtag gjeneroi shpejt mbi 24,000 përmendje në Twitter, prej të cilave rreth 20,000 ishin ripostime.¹⁰²

97 Asya Metodjeva, Satelitët e Narrativës Ruse në Ballkanin Perëndimor, Fondi Gjerman Marshall, 2019, nr. 16 <https://www.gmfus.org/sites/default/files/Russian%2520Narrative%2520Proxies%2520in%2520Balkans.pdf>

98 Ibid.

99 Ibid.

100 Ibid.

101 Euronews, 2023, <https://euronews.al/en/report-on-disinformation-russia-aims-to-ignite-war-in-kosovo/>

102 Asya Metodjeva, Satelitët e Narrativës Ruse në Ballkanin Perëndimor, Fondi Gjerman Marshall, 2019, nr. 16, <https://www.gmfus.org/sites/default/files/Russian%2520Narrative%2520Proxies%2520in%2520Balkans.pdf>

Në Serbi, ato kanë efekte të dëmshme në procesin e normalizimit me Kosovën.¹⁰³ Në Bosnje e Hercegovinë, ata minojnë perspektivat e bashkëpunimit politik dhe institucional midis dy entiteteve të vendit. Narrativat Anti-Perëndim/ Pro-Rusi, të njohura në disa pjesë të Bosnje e Hercegovinës, shpesh shfaqen në faqet e internetit InfoSrpska, Krajina, Govori Srbija, Glas Srpske, Nezavisne, Srbija Danas dhe shumë portale të tjera, të cilave pronësia dhe burimi i financimit mbeten të paqarta, duke publikuar sërish histori njëanshme.¹⁰⁴

Partitë që mbajnë qëndrime anti-perëndimore dhe pro-ruse u bënë më të dukshme fillimisht para anëtarësimit të Malit të Zi në NATO dhe më pas me krizën politike dhe referendumin në Maqedoni. Ato e kanë intensifikuar retorikën e tyre në kontekstin e zhvillimeve të fundit në mosmarrëveshjen Serbi-Kosovë.¹⁰⁵

Mosmarrëveshja Kosovë-Serbi mbetet në qendër të tensioneve rajonale, me Rusinë që mbështet Serbinë në një përpjekje për të diskredituar BE-në dhe NATO-n. Megjithatë, Serbia mbetet e rrethuar nga vendet e NATO-s dhe vazhdon të kërkojë anëtarësim në BE, duke u përpjekur të balancojë marrëdhëniet e saj midis Rusisë dhe Perëndimit. Narrativat dhe ndjenjat anti-perëndimore kanë qenë në rritje, të nxitura nga fushatat dezinformuese që shpesh përqendrohen në konfliktin Kosovë-Serbi. Mediat publike dhe private të kontrolluara nga regjimi janë ndër promovuesit më aktivë të ndjenjave pro-ruse në Serbi.¹⁰⁶ Duke qenë të gjerë në qasje, këto media ndikojnë gjithashtu në opinionin publik në Bosnjë dhe Hercegovinë, Mal të Zi dhe, më së shumti, në veri të Kosovës.

Në rastin e Kosovës, Kremli ka përdorur kryesisht fushata keqinformimi dhe dezinformimi në Veri të Kosovës, duke shfrytëzuar platforma të ndryshme mediatike online, grupe të mediave sociale dhe tabloide për të përhapur frikë, mosbesim dhe pasiguri. Përmes këtyre metodave,

ata kanë synuar të mobilizojnë popullsinë serbe duke e portretizuar qeverinë e Kosovës si armiqësore ndaj tyre. Mediat si Media Al dhe TV Pink, të cilat janë gjerësisht të qasshme në veri të Kosovës, po e forcojnë narrativën që është armiqësore ndaj qeverisë.¹⁰⁷

Aktivitetet kryesore të Kremlinit janë përqendruar në mediat në gjuhën serbe të Kosovës, duke treguar se audiencia e saj kryesore është komuniteti serb. Për shembull, tabloidi Informer publikoi një artikull që akuzonte Kryeministrin e Kosovës, Albin Kurti, duke i referuar udhëheqjes së tij në mënyrë përçmuese si "regjimi i Kurtit". Artikulli pretendonte se Kurti po përpiqej të dëbonte serbët nga Kosova,¹⁰⁸ të kryente genocid ndaj popullsisë serbe, ose të eliminonte Listën Serbe për të hapur rrugën drejt krijimit të një "Shqipërie të Madhe."¹⁰⁹ Propaganda për "Shqipërinë e Madhe" është menaxhuar nga narrativi i Kremlinit dhe një narrativ anti-Perëndimor; Ministria e Jashtme e Rusisë ka promovuar pretendimin se BE-ja dhe NATO-ja kanë miratuar krijimin e një "Shqipërie të Madhe" në rajon. Një ilustrim i kësaj tendence është një titull që u shfaq në Sputnik në mars 2017, në fillim të krizës në Shkup: "NATO e gatshme të shohë 'gjak në rrugët e Maqedonisë' për projektin e Shqipërisë së Madhe."¹¹⁰ Ky narrativ nacionalist, i promovuar nga Rusia dhe forcuar nga satelitët e saj në Serbi, ushqen ndjenjat nacionaliste në Republika Srpska, veri të Kosovës dhe Maqedoninë e Veriut, ndërsa rrit ndjenjat anti-shqiptare dhe i paraqet shqiptarët si kërcënim për "Shqipërinë e Madhe," gjë që është prodhim i gjuhës së urrejtjes.

Propaganda dhe dezinformatat e Kremlinit forcojnë narrativat antiamerikane, duke u fokusuar veçanërisht rreth pranisë së KFOR-it në Kosovë për të delegitimuar misionin e tij. Mediat ruse si Sputnik dhe Russia Today, së bashku me platformat e rrjeteve sociale si X, Telegram dhe TikTok, përhapin aktivisht portretizime negative

103 Aubrey Belford et al., "Dokumentet e rrjedhura tregojnë përpjekjet ruse dhe serbe për të ndërhyrë në Maqedoni", OCCRP, 4 qershor 2017.

104 IAsya Metodjeva, Satelitët e Narrativës Ruse në Ballkanin Perëndimor, Fondi Gjerman Marshall, 2019, nr. 16, <https://www.gmfus.org/sites/default/files/Russian%2520Narrative%2520Proxies%2520in%2520Balkans.pdf>

105 Ibid.

106 Ibid.

107 Sbunker, 2025, <https://sbunker.org/en/disinfo/rusia-dramatizon-me-gjendjen-e-serbeve-ne-kosove-pretendon-pa-fakte-se-ata-po-debohen-me-miratimin-e-perendimit/>

108 Ibid.

109 Ibid.

110 Asya Metodjeva, Satelitët e Narrativës Ruse në Ballkanin Perëndimor, Fondi Gjerman Marshall, 2019, nr. 16, <https://www.gmfus.org/sites/default/files/Russian%2520Narrative%2520Proxies%2520in%2520Balkans.pdf>

të NATO-s dhe BE-së, duke paraqitur Rusinë si mbrojtësin kryesor të serbëve dhe botës ortodokse. Platformat e rrjeteve sociale janë përdorur gjithashtu për të frikësuar serbët lokalë që bashkëpunojnë me institucionet e Kosovës.¹¹¹ Grupet në Telegram si “Bunt je stanje duha”, me mbi 87,200 abonentë, dhe “Koridor”, me 19,500 abonentë, shpesh promovojnë rolin e Ruisë si mbrojtëse e Serbisë, përhapin narrativa negative rreth KFOR-it dhe inkurajojnë armiqësinë ndaj institucioneve të Kosovës. Në fund të fundit, këto grupe i shërbejnë strategjisë më të gjerë gjeopolitike të Ruisë, duke përdorur Kosovën dhe Ballkanin Perëndimor si një fushë beteje kyçe për zgjerimin e ndikimit të saj në rajon.

Ata i paraqesin trupat e KFOR-it si armiqësore ndaj popullsisë serbe, dhe se i favorizojnë shqiptarët, duke i përshkruar ata si një kërcënim të vazhdueshëm për sigurinë dhe pronën e serbëve. Kjo dezinformata synon të delegjitimojë praninë e NATO-s në Kosovë dhe të dobësojë aleancën në përgjithësi, në përputhje me politikën antagonistike të Ruisë ndaj Perëndimit. Kundërshtimi i Ruisë ndaj Kosovës nuk ka të bëjë vetëm me Kosovën, por është pjesë e një përpjekjeje më të gjerë kundër ndikimit Perëndimor në rajon. Duke paraqitur NATO-n si të paaftë për të mbrojtur qytetarët serbë, Moska synon të instrumentalizojë komunitetin serb në Kosovë dhe të krijojë paralele me pakicat ruse në Donbas, duke pretenduar në mënyrë të rreme se serbët në Kosovë përballeshin me persekutim të ngjashëm me atë të rusëve në Ukrainën lindore.

Zgjedhjet e fundit nacionale në Kosovë ishin gjithashtu objekt i fushatës së dezinformatave të Kremlinit, me qëllimin kryesor të zvogëlonin legjitimitetin e shtetësisë së Kosovës dhe të rrisnin dyshimin ndaj institucioneve të saj. Monitorimi i fushatës zgjedhore nga BIRN Kosovo tregon se Kosova u përmend në 32 raste midis shtatorit 2024 dhe marsit 2025 nga Ministri i Jashtëm rus, Sergei Lavrov, me narrativën kryesore të kontestimit të shtetësisë dhe sovranitetit të saj, dhe duke akuzuar serbët e Kosovës që ishin larguar nga territori. Propaganda e dezinformatave është përdorur për të sulmuar institucionet e Kosovës dhe

gjithashtu serbët që jetojnë në Kosovë, duke përhapur frikë. Megjithatë, të gjitha këto fushata dezinformuese kanë qenë prezente gjatë gjithë fushatës zgjedhore.¹¹² Fushata e dezinformatave që Serbia dhe Rusia orkestruan kishte për qëllim të zvogëlonte besimin e publikut në procesin zgjedhor dhe të vështirësonte orientimin e Kosovës drejt BE-së dhe NATO-s.¹¹³

Rusia shpesh paraqet Kosovën si një burim të vazhdueshëm tensioni dhe konflikti në Ballkanin Perëndimor, duke theksuar shqetësimet për sigurinë e serbëve në Kosovë dhe krimin e organizuar në rajon. Për shembull, tabloidi Informer publikoi një artikull që akuzonte Kryeministrin e Kosovës, Albin Kurti, i etiketuar në mënyrë përçmuese si “regjimi i Kurtit”, se po përpiqej të dëbonte serbët nga Kosova.¹¹⁴ Ky narrativ paraqet qeverinë e Kosovës si armiqësore dhe jo-bashkëpunuese, duke e larguar më tej komunitetin serb. Të tilla pretendime shpesh forcohen nga propaganda e mbështetur nga Kremlini, duke përforcuar narrativën se qeveria e Kosovës synon të marginalizojë ose dëbojë serbët.¹¹⁵ Një pretendim tjetër i rremë nga Informer ishte se “Kurti dëshiron të eliminojë Listën Serbe dhe të krijojë një Shqipëri të Madhe,” duke ndezur më tej tensionet etnike.¹¹⁶ Ky narrativ synon gjithashtu të forcojë perceptimin se Kosova është një shtet i paqëndrueshëm dhe se përpjekjet paqësore të Perëndimit kanë dështuar. Kosova paraqitet si një qendër për rekrutimin e terroristëve, me zyrtaren ruse Maria Zakharova që e ka quajtur atë një “bastion i terrorizmit”. Sipas këtij narrativi dezinformues, Ukraina përballet me një kërcënim edhe më të madh terrorist, duke sugjeruar se aktivitetet terroriste atje janë më të përhapura dhe më të sofistikuar.

112 BIRN, Gjuha e urrejtjes dhe dezinformimi gjatë zgjedhjeve të vitit 2025 në Kosovë, prill 2025.

113 Ibid.

114 Informer, <https://informer.rs/politika/vesti/975085/albin-kurti-kosmet-srbi-maltretiranje>

115 Sbunker, Rusia dramatizon situatën e serbëve në Kosovë, duke pretenduar pa prova se ata po dëbohen me miratimin e Perëndimit, <https://sbunker.org/en/disinfo/rusia-dramatizon-me-gjendjen-e-serbeve-ne-kosove-pretendon-pa-fakte-se-ata-po-debohen-me-miratimin-e-perendimit/>

116 Sbunker, Rusia dramatizon situatën e serbëve në Kosovë, duke pretenduar pa prova se ata po dëbohen me miratimin e Perëndimit, <https://sbunker.org/en/disinfo/rusia-dramatizon-me-gjendjen-e-serbeve-ne-kosove-pretendon-pa-fakte-se-ata-po-debohen-me-miratimin-e-perendimit/>

111 Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë Përfaqësuesi Special i Bashkimit Evropian në Kosovë, Rrëfimi i gënjeshtreve tona, Nëntor 2023, https://www.eeas.europa.eu/delegations/kosovo/story-our-lies_en

Kompleksiteti i politikës informative ruse dhe njëtrajtshmëria e narrativave të saj janë qartësisht të dukshme në Raportin e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Federatës Ruse të datës gusht 2025 “Lidhur me Situatën me Glorifikimin e Nazizmit dhe Përhapjen e Neonazizmit dhe Praktikave të Tjera që Kontribuojnë në Nxitjen e Formave Bashkëkohore të Racizmit, Diskriminimit Racor, Ksenofobisë dhe Intolerancës së Ndërlidhur me të”. Raporti në fjalë përmban një analizë kronologjike dhe interpretim të ngjarjeve nga Ministria e Jashtme e Rusisë në lidhje me të ashtuquajturën përhapje të neonazizmit në rreth 40 vende dhe veçanërisht në BE. Në mënyrë

interesante, analiza përfshin vende demokratike, kryesisht evropiane (me pjesë mbi SHBA, Japoninë dhe Australi), megjithatë Serbia nuk është përfshirë në raport, pasi ishte lënë jashtë edhe nga një raport i ngjashëm për vitin 2024. Në fakt, raporti grupon informacion mbi vendet që janë brenda sferës së interesit të Rusisë dhe për të cilat Rusia zhvillon narrativat e veta. Megjithatë, një krahasim i materialeve të raportit në lidhje me Kosovën dhe Ukrainën tregon qartë se përdoren qasje dhe narrativa pothuajse identike për të dy vendet, gjë që nuk është rastësi. Retorika qëllimisht paralelizon viktimizimin serb dhe rus, duke e paraqitur Moskën si mbrojtëse të të dyjave.

Kosova dhe Ukraina në Raportin e Ministrisë së Jashtme të Rusisë për vitin 2025

TEMA	KOSOVA (PASQYRIM I RAPORTIT)	UKRAINA (PASQYRIM I RAPORTIT)	PARALELE DHE NGJASHMËRI
Minoritetet si viktima	Serbët portretizohen si të diskriminuar sistematikisht, të zhvendosur (312 vendbanime të “spastruara”), të nënshtruar ndaj shpronësimeve, humbjes së institucioneve dhe kthimeve të kufizuara	Popullsia rusishtfolëse paraqitet si e shtypur nga “regjimi i Kievit” përmes ideologjisë neonaziste, diskriminimit, dhunës dhe marginalizimit.	Të dyja paraqiten si grupe viktimash të targetuara që vuajnë shtypje sistematike nga autoritetet qendrore, me gjuhë të “zhvendosjes së detyruar”, “persekutimit”, “diskriminimit”.
Çështja e gjuhës/ të drejtat kulturore	Shqiptarët- veçanërisht politikën e: Margjinalizimi i gjuhës serbe, përjashtimi nga institucionet dhe fshirja e trashëgimisë ortodokse	Lartësimi Ukrainas-vetëm identitetit: glorifikimi i simboleve nacionaliste, heqja e trashëgimisë së lidhur me sovjetikët/rusët, ndalesa e gjuhës ruse në hapësirën publike.	Të dyja përshkruhen si projekte spastrimi gjuhësor-kulturor që synojnë fshirjen e shenjave të identitetit serbo/ruse.
Politikë/ lëvizje e qëllimshme shtetërore	Prishtina akuzohet për “politikë të qëllimshme të falsifikimit të historisë”, “shqiptarizim të shoqërisë me forcë”, glorifikim të militantëve të UÇK-së, shtypje të pranisë serbe.	Kievi akuzohet për “zbatimin e metodave naziste”, glorifikimin e bashkëpunëtorëve, promovimin e ideologjisë neonaziste me mbështetjen e shtetit.	Narrativa e një politike represive të qëllimshme nga lart-poshtë: institucionet shtetërore po ndërtojnë në mënyrë aktive projekte nacionaliste armiqësore.

THEME	KOSOVO (REPORT PORTRAYAL)	UKRAINE (REPORT PORTRAYAL)	PARALLELS SIMILARITIES
Persekutimi në baza fetare	Persekutimi i Kishës Ortodokse Serbe: >150 vende të përdhosura/ shkatërruara që nga viti 1999; institucionet e Kishës Ortodokse Serbe në shënjestër.	Fushatë kundër Kishës Ortodokse të Ukrainës (Patriarkana e Moskës): ndalime legislative, presion nga SBU, masa represive kundër e klerit.	Të dyja u paraqitën si sulme ndaj Kishave Ortodokse Kanonike dhe u paraqitën si shtypje kulturo-shpirtërore nga autoritetet nacionaliste.
Shërbimet e sigurisë/ aparati represiv	Policia dhe institucionet e Kosovës u përshkruan si instrumente të frikësimit, bastisjeve dhe ndalimeve të paligjshme (përfshirë të miturit).	Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës (SBU) u akuzua për presion ndaj klerit, ndalesa për komunitete dhe persekutimin e grupeve të lidhura me Rusinë.	Pretendimi paralel: shërbimet e sigurisë shtetërore si zbatuese të politikave diskriminuese, që synojnë pakicat dhe kishat.
Kujtesë historike/ glorifikimi	Autoritetet e Kosovës u akuzuan për rehabilitimin e bashkëpunëtorëve të Luftës së Dytë Botërore dhe glorifikimin e militantëve të UÇK-së, ndërsa në të një kohë fshinë/ shuan monumentet antifashiste.	Ukraina portretizohet si një vend që glorifikon bashkëpunëtorët nazistë, duke shkatërruar/ rishkruar kujtesën sovjetike/Ushtrinë e Kuqe dhe duke e paraqitur fashizmin në ngjyrë të mirë.	Të dy u akuzuan për rishkrimin e historisë së Luftës së Dytë Botërore dhe për glorifikimin e "bashkëpunëtorëve", ndërkohë që fshinë trashëgiminë sovjetike/ antifashiste..
Përfshirja e faktorëve	BE/NATO përshkruhen si pasive ose bashkëpunëtore, me financimin e BE-së të lidhur madje edhe me projekte të diskutabile.	BE/SHBA të përshkruara si mbështetëse ideologjike të Ukrainës, duke injoruar tendencat neonaziste dhe duke fshehur represionin.	Temë e përbashkët: Perëndimi po mundëson represioni mbi baza nacionaliste, me anë të veprimt (financimit) ose mosveprimt (duke mbyllur sytë).

Paralelet kryesore

- Raporti i **paraqet në mënyrë të qëndrueshme si Kosovën, ashtu edhe Ukrainën, përmes të njëjtit prizëm:** (a) një shtet/autoritet dominues që ndjek një transformim të qëllimshëm kulturor-politik, (b) një grup minoritar që paraqitet si viktimë e diskriminimit sistematik dhe (c) aktorë perëndimorë që portretizohen si bashkëpunëtorë. Citimet tregojnë këtë mekanizëm të ngjashëm retorik (p.sh., "albanizim i detyruar" kundrejt "ukrainizim i detyruar")
- Në të dyja seksionet lidhur me këto shtete, raporti **e lidh kujtesën historike me politikën e sotme:** monumentet, toponimet dhe komemoracionet përdoren si prova qendrore për të argumentuar orientimin politik bashkëkohor (Kosova: rehabilitimi i bashkëpunëtorëve; Ukraina: "de-sovjetizimi" në shkallë të gjerë dhe tolerimi i supozuar i neo-nazizmit).
- Për Kosovën, raporti përdor të dhëna lokale të detajuara (numri i zyrave të mbyllura, numri i kishave të përdhosura, rastet e shpronësimit)

- për të ndërtuar një **narrativë viktimizimi**; ndërsa për Ukrainën mbështetet më shumë në shembuj simbolikë dhe ideologjikë (komemoracionet, shenjat dalluese të njësisë, iniciativat ligjore) për të paraqitur një **kërcënim ekzistencial-ideologjik**. Të dyja qasjet i shërbejnë të njëjtit qëllim interpretues: **delegjitimimin e autoritetit të synuar**.
4. Raporti trajton sulmet ndaj **Kishës Ortodokse Serbe dhe masat kundër Kishës Ortodokse Ukrainase (Patriarkana e Moskës)** si prova strukturale të barasvlershme të shtypjes kulturore e shpirtërore. Si shembuj ja citimet: Kosova — “mbi 150 kisha ortodokse... janë përdhosur ose shkatërruar në Kosovë që nga viti 1999.”; Ukraina — “SBU... akuzon kishat e KOU-së se kinse janë vende magazinimi të armëve... Të tilla ‘argumente’ shërbejnë si bazë... për thirrjet për ndalimin e KOU-së.”
 5. Raporti nxjerr në pah veprimet policore/kuazi-policore në Kosovë (bastisje, ndalime) dhe masat ligjore të SBU-së në Ukrainë (letra, ndalime, sekuestime) si **aparati i zbatimit të ligjit vendas që zbaton politikën më të gjerë**. Citate: Kosovë — “Të miturit ndalohen dhe rrihen nga ‘policia’...”; Ukrainë — “SBU-ja dërgoi letra duke kërkuar... ndalime për komunitetet fetare.”
 6. Në të dy rastet e këtyre vendeve, raporti akuzon autoritetet lokale për rehabilitimin e bashkëpunëtorëve dhe fshirjen e kujtesës antifashiste (Kosova: bashkëpunëtorët e Luftës së Dytë Botërore/UÇK; Ukraina: bashkëpunëtorët nacionalistë dhe krensimet publike). Këto akuza paralele përdoren për të **moralizuar politikën bashkëkohore**.
 7. Për Kosovën **përgjegjësia vendoset kryesisht mbi institucionet lokale të Prishtinës** (duke kritikuar mosveprimin perëndimor). Për Ukrainën, raporti i atribuon **përgjegjësinë Kievit dhe partnerëve perëndimorë në një kuptim më të gjerë** (duke paraqitur Perëndimin si bashkëpunues ose instrumental).
 8. Në seksionin për Kosovën citohen në mënyrë të qartë **raportet e EULEX-it dhe të Komisionit Evropian** si dokumente që pasqyrojnë problemet procedurale dhe të drejtave gjuhësore; raporti përdor këto dokumente të jashtme për të mbështetur pretendimet lokale. Për Ukrainën, raporti vë në pah **rezolutat e OKB-së** dhe fjalimet politike më të gjera për të argumentuar se institucionet perëndimore kanë riformuluar kujtesën e Luftës së Dytë Botërore.
 9. Në të dyja seksionet, funksioni retorik është **të delegjitimojë projektet politike kundërshtuese** (institucionet e pavarësisë së Kosovës; narrativat shtetërore ukrainase) duke i lidhur ato ose me diskriminim etnik (Kosova) ose me falsifikimin historik/ tolerancën neonaziste (Ukraina).

Të kuptuarit e mekanizmave të propagandës dhe dezinformimit rus

Shumë studime fokusohen më shumë te mjetet taktike dhe më pak te qasja strategjike e Rusisë për përdorimin e instrumentit e saj informativ si mjet fuqie kombëtare. Përvoja ukrainase ofron një pamje të gjerë të qasjes strategjike të Rusisë. Vlen të dallohen të paktën pesë elemente: (1) mekanizmi për përhapjen e informacionit, i cili mund të jetë i rremë ose i vërtetë; (2) bazat ideologjike ose të tjera mbi të cilat krijohen narrativat informative; (3) narrativat dhe interpretimet e tjera të ngjarjeve, përfshirë mbështetjen elektorale për partitë dhe kandidatët pro-rusë; (4) metaforat, shprehjet metaforike dhe elementë të tjerë gjuhësorë dhe teknikë; dhe (5)

promovimi i kulturës pop unifikuuese ruse.

E gjithë makineria mund të ndahet në mënyrë të përkohshme në dy pjesë përbërëse: pjesën zyrtarisht që mund të atribuohen dhe pjesën që nuk mund të atribuohen. Pjesa që nuk mund të atribuohen përfshin llogari anonime ose të rreme, ueb faqet që nuk kanë lidhje formale me shtetin rus, si dhe ato të krijuara nga OJQ-të marionete. “Jo-të-atribuuar” nuk do të thotë se është e pamundur të atribuohet, por kërkon shumë përpjekje për ta bërë këtë. Rusia është e aftë të zhvillojë njëkohësisht shumë fushata propagande ose dezinformimi.

A. Mekanizmi për përhapjen e informacionit, i cili mund të jetë i rremë ose i vërtetë

Kanalet televizive ruse

Makineria ruse për shpërndarjen e informacionit përbëhet nga media tradicionale dhe sociale në pronësi ose nën kontroll të shtetit dhe është rreptësisht e centralizuar. Subjekti më i madh që përfshin transmetues televizivë dhe radiofonikë në gjithë Rusinë është Holding VGTRK (BTPK), i cili është i orientuar drejt audiencës së brendshme ose folësve të rusishtes në vendet fqinjë. Një aktor tjetër madhor është Ndërmarrja Unitare Federale Shtetërore "Agjencia Ndërkombëtare e Lajmeve 'Rossiya Segodnya'" (Russia Today ose RT) dhe dega e saj, Sputnik, të cilat orientohen kryesisht drejt audiencave të huaja.

Vendimet e para në lidhje me inspektimet dhe ndalimet pasuese të transmetuesve të përmendur në Ukrainë filluan të merren nga Këshilli Kombëtar për Transmetimet Televizive dhe Radiofonike (Këshilli Kombëtar) duke filluar që nga pushtimi dhe aneksimi rus i Krimesë në mars të vitit 2014.¹¹⁷ Disa veprime të Këshillit Kombëtar u iniciuan nga Anëtarët e Parlamentit dhe Këshilli i Sigurisë dhe Mbrojtjes Kombëtare të Ukrainës, dhe u mbështetën gjithashtu nga vendime gjyqësore.¹¹⁸ Duke iu referuar legjislacionit kombëtar dhe dispozitave të Konventës Evropiane për Televizionin Ndërkufitar, Këshilli Kombëtar nënvizoi se arsyeja e ndalimit të kanaleve televizive ishte se tema kryesore dhe veçoria e transmetimeve të tyre ishte promovimi i ekskluzivitetit, mbizotërimit dhe inferioritetit të individëve bazuar në ideologji ose përkatësi kombëtare; promovimi i ndryshimit të rendit kushtetues në Ukrainë dhe i integritetit të saj territorial përmes përdorimit të dhunës dhe forcave të armatosura të Federatës Ruse në territorin e Ukrainës sovraane dhe Republikës Autonome të Krimesë; përhapja e thirrjeve separatiste për ndihmë nga Federata Ruse,

117 Këshilli Kombëtar i Ukrainës për Transmetimet Televizive dhe Radiofonike, <https://webportal.nrada.gov.ua/pervyj-kanal-vsemyrnaya-set-ne-vidpovidaye-vymogam-yevropejskoyi-konventsiji-pro-transkordonne-telebachennya-i-zakonodavstva-ukrayiny/>; Ukrinform, https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1705492-v-ukraini-zaboronili_15_rosijskih_telekanaliv_spisok_1971134.html

118 Regjistri Unik Shtetëror i Vendimeve Gjyqësore, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74322406#>

përfshirë ndihmën ushtarake; justifikimi nga politikanë, zyrtarë qeveritarë dhe figura publike të Federatës Ruse për përdorimin e forcave të armatosura në Ukrainë, si dhe planet dhe mundësitë për aneksimin e territoreve që i përkasin Ukrainës nga Rusia; nxitja e urrejtjes ndëretnike dhe kombëtare, domethënë përhapja e informacionit mbi ngjarjet në Ukrainë që është i njëanshëm, i pabazuar dhe i pa-balancuar, dhe që në thelb ka për qëllim nxitjen e urrejtjes kombëtare.

Midis viteve 2014 dhe 2016, 73 kanale televizive ruse u ndaluan në Ukrainë,¹¹⁹ dhe deri në vitin 2023, ky ndalim u zbatua për më shumë se 100 kanale.¹²⁰

Një numër kaq i madh i mediave televizive ruse në Ukrainë shpjegohet me aftësinë reale të Rusisë për të ndikuar lehtësisht popullsinë ukrainase përmes mediave. Pothuajse të gjithë ukrainasit e kuptojnë gjuhën ruse; shumica e popullsisë e ka mësuar atë në shkollë (sidomos para vitit 2014) dhe ka përdorur burime në gjuhën ruse gjatë procesit arsimor, si dhe në aktivitetet shkencore, teknike dhe kulturore. Sipas kërkimeve sociologjike, në fillim të viteve 1990, përqindja e grupeve gjuhësore (Ruse/Ukrainase) ishte afërsisht 55% ndaj 45% në favor të gjuhës ruse, ndërsa në pjesët lindore dhe jugore të Ukrainës, gjuha ruse dominoi me rreth 90%. Më vonë, kjo përqindje u zhvendos drejt gjuhës ukrainase, dhe deri në shtator 2014 arriti në 50-50.¹²¹ Edhe deri në vitin 2024, rreth 30% e ukrainasve përdorin si gjuhën ruse, ashtu edhe gjuhën ukrainase në jetën e tyre të përditshme, ndërsa në rajonet lindore dhe jugore kjo përqindje është shumë më

119 Faqja në Facebook e Këshillit Kombëtar të Ukrainës për Transmetimet Televizive dhe Radiofonike <https://www.facebook.com/Nacrada/photos/a.587783271335276.1073741828.587761121337491/1003027049810894/?type=3&theater>

120 Informacion mbi programet televizive të huaja që i nënshtrohen kufizimeve në shpërndarje në Ukrainë https://webportal.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/obmez_10.02.2023.doc

121 Yana Osadcha, Gjatë katër viteve të fundit, numri i qytetarëve që flasin ukrainisht është rritur me 8% – anketë, janar 2023, <https://life.pravda.com.ua/society/2023/01/9/252225/>

e lartë.¹²²

122 Oleg Vaskiv, Një e dhjeta e qytetarëve ukrainas komunikojnë vetëm në rusisht — anketë, gusht 2023, <https://suspijne.media/557187-lise-desata-castina-gromadan-ukraini-spilkuetsa-viklucno-rosijskou-opituvanna/>

Kanalet televizive ukrainase që mbështetën narrativat pro-ruse

Duke kuptuar pasojat e ndalimit të kanaleve televizive ruse, politikanët e mbështetur nga Rusia blenë një numër shtëpiash mediatike kombëtare ukrainase. Për shembull, deputeti i Parlamentit nga "Opposition Bloc – Blloku i Opozitës"¹²³ Taras Kozak, bleu media ukrainase që ishin aktive: 112 Ukraine, NewsOne dhe ZIK.¹²⁴ Menjëherë pas ndryshimit të pronësisë së këtyre kanaleve, u ndryshua edhe përbërja e menaxhmentit dhe, deri diku, edhe e prezantuesve të tyre, ndërsa vetë përmbajtja filloi të pasqyronte qartë narrativat ruse. Vlen të theksohet se Taras Kozak është bashkëpunëtor i Viktor Medvedchukut, kumbara i Putin, i cili ka organizuar nisma që synonin pajtimin me Rusinë dhe, pas agresionit të plotë, u shkëmbye me Rusinë për të burgosur luftime ukrainas. Në shkurt 2021, Këshilli i Sigurisë Kombëtare dhe Mbrojtjes vendosi sanksione ndaj Taras Kozakut dhe, rrjedhimisht, ndaj mediave të tij¹²⁵. Duke komentuar këto veprime, Zyra e Presidentit të Ukrainës deklaroi se kanalet televizive "janë shndërruar në mjete propagande, të cilat përdoren në interes të shtetit agresor.

123 Një forcë politike e përbërë nga politikanë pro-rusë që mbështesnin lidhje të ngushta shoqërore dhe ekonomike me Rusinë, mbrojtjen e gjuhës ruse, kishës, etj

124 Aleati i Medvedchuk, deputeti Kozak, bleu ZIK, qershor 2019, <https://pravda.com.ua/news/2019/06/14/648793/>

125 Urdhri i Presidentit të Ukrainës Nr. 43/2021 mbi vendimin e Këshillit Kombëtar të Sigurisë dhe Mbrojtjes së Ukrainës të datës 2 shkurt 2021, "Për zbatimin e masave (sanksioneve) personale ekonomike dhe të tjera kufizuese" <https://www.president.gov.ua/documents/432021-36441>

Madje është konfirmuar se këto kanale financohen nga Rusia".¹²⁶

Një tjetër shembull i një mediumi pro-rus është kanali televiziv "NASH," i cili u sanksionua nga Këshilli Kombëtar i Sigurisë dhe Mbrojtjes më 11 shkurt 2022.¹²⁷ Pronari i kanalit ishte Jevhen Murajev (anëtar i parlamentit ukrainas nga viti 2012 deri në 2019), të cilin, sipas raporteve të inteligjencës britanike të publikuara në fund të janarit 2022, Rusia dëshironte ta vendoste si kreun e ri të qeverisë së Ukrainës duke rrëzuar autoritetet aktuale.¹²⁸ Është interesante se, pavarësisht ndalimit të këtyre kanaleve televizive, ato vazhduan transmetimin në **YouTube**, duke ndryshuar më vonë emrat etyre, por duke ruajtur të njëjtën strukturë menaxheriale dhe të njëjtët ekspertë prezantues të afërt me Rusinë. Këta ekspertë e zhvendosën retorikën e tyre nga qëndrimet hapur pro-ruse në kritika ndaj qeverisë ukrainase.¹²⁹

126 BBC News; Zelenskyy "fiki" 112, ZIK dhe NewsOne nga valët e transmetimit. Çfarë dihet, <https://www.bbc.com/ukrainian/news-55907449>

127 Ukrainka Pravda, Këshilli i Sigurisë dhe Mbrojtjes Kombëtare vendosi sanksione kundër kanalit televiziv "NASH", shkurt 2022 <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/11/7323685/>

128 BBC News, Kush është Yevgeny Murayev, të cilin Kremli me sa duket e sheh si udhëheqësin e ri të qeverisë ukrainase?, Janar 2022, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60115763>

129 Kanali Telegram i Qendrës për luftimin e Dezinformimit, <https://t.me/CenterCounteringDisinformation/9685>

Rrjetet sociale ruse si një instrument i luftës hibride

Përveç pezullimit të transmetimeve të kanaleve televizive, edhe rrjetet dhe platformat sociale ruse u ndaluan në Ukrainë. Që nga maji i vitit 2017, në

përputhje me një vendim të Këshillit të Sigurisë Kombëtare dhe Mbrojtjes, i miratuar me një dekret të Presidentit të Ukrainës, rrjetet sociale si

“VKontakte” dhe “Odnoklassniki” janë ndaluar.¹³⁰ Një parakusht i rëndësishëm paraprak për këtë bllokim ishte një ngjarje në vitin 2014, kur FSB kërkoi nga bashkëthemeluesi i VKontakte, Pavel Durov, të siguronte të dhëna mbi përdoruesit që ishin pjesëmarrës në Euromaidan. Edhe atëherë, shërbimet speciale ruse po tregonin interes aktiv për rrjetet sociale si një mjet ndikimi jo vetëm mbi qytetarët rusë, por mbi të gjithë hapësirën post-sovjetike. Përveç kësaj, të gjitha produktet e platformës Yandex (shfletuesi, emaili, hartat, taksitë, etj.) dhe Mail.ru gjithashtu janë ndaluar në Ukrainë. Vendosja e ndalimit u realizua përmes komunikimit midis organeve të sektorit të sigurisë dhe ofruesve kombëtarë të Internetit.

Pas ndalimeve të përmendura më lart, Rusia përshtati ndikimin e saj subversiv mbi shoqërinë ukrainase duke u fokusuar te përdorimi i mesengjerit shumë-platformësh Telegram. Ky mesengjer fitoi shpejt popullaritet midis ukrainasve për shkak të lehtësisë së përdorimit dhe mundësisë për të krijuar ose për t'u bashkuar me kanale të hapura në Telegram. Me fillimin e agresionit në shkallë të gjerë, Telegram luajti një rol të rëndësishëm në komunikimin midis ukrainasve, veçanërisht në shpërndarjen e vendimeve dhe veprimeve qeveritare te popullsia në kohë reale, ofrimin e njoftimeve, reagimeve nga publiku dhe më shumë. Që nga viti 2024, në Ukrainë kishte 10 milionë përdorues të Telegramit. Sipas një ankete të USAID/Internews, që nga viti 2024, 81% e ukrainasve e përdornin Telegramin për komunikim dhe 73% e përdornin atë si burim lajmesh. Telegrami përbën një kërcënim serioz duke përhapur informacione të rreme dhe duke destabilizuar shoqërinë ukrainase.¹³¹ Në veçanti, për të arritur këtë qëllim, qindra kanale Telegrami funksionojnë nën koordinimin e Kremlinit.

Rreth dhjetë vjet më parë, ndodhi “ndarja e fushave të ndikimit” në hapësirën informative të

Rusisë. Në atë kohë, të gjitha mediat tradicionale – përfshirë kanalet televizive federale, agjencitë e lajmeve, stacionet e radios dhe shtypi – iu caktuan Zëvendës Shefit të Administratës Presidenciale, Alexei Gromov, ndërsa Sergei Kiriyeenko u emërua për të mbikëqyrur mediat në internet dhe rrjetet sociale, përfshirë “Telegramin”.¹³²

Kiriyeenko mbështet në mënyrë aktive veprimtaritë e të ashtuquajturve “korrespondentë lufte”—reporterë ushtarakë rusë që mbulojnë ngjarjet nga pozicione pro-Kremlinit. Në vitin 2022, ai personalisht u akordoi disa prej tyre një çmim kombëtar për përmbajtje online, duke theksuar rëndësinë e punës së tyre në sferën e informacionit.¹³³ Për më tepër, Kiriyeenko mbikëqyr një rrjet organizatash jofitimprurëse autonome (ANO), të tilla si Instituti për Zhvillimin e Internetit dhe “Dialogu.” Këto organizata janë të angazhuara në krijimin dhe shpërndarjen e përmbajtjeve propagandistike, përfshirë filma, seriale televizive dhe projekte të tjera mediatike, me qëllim të forcojnë narrativat pro-Kremlin dhe të mbështesin politikat e udhëheqjes ruse.

Në të njëjtën kohë, është Gromov ai që ka demonstruar disa herë rolin e tij kyç në kontrollin e drejtpërdrejtë të hapësirës së informacionit. Një incident tregues ndodhi gjatë një konferencë për shtyp të Ministrisë së Punëve të Jashtme të Rusisë në nëntor 2024, kur u bë një thirrje për zëdhënësin e ministrisë, Maria Zakharova, ndërsa po diskutohej për goditjet balistike mbi Dnipro.¹³⁴ Me mikrofonin e hapur, u bë e qartë se asaj i ishte dhënë udhëzim të mos komentonte mbi atë çështje. Sipas gazetarëve, thirrja u bë personalisht nga Zëvendës Kreu i Administratës Presidenciale, Alexei Gromov, të cilin ata e njohën nga zëri i tij.¹³⁵ Kjo ilustron një sistem të centralizuar censurimi, ku vendimet mbi temat e lejueshme ose të ndaluara merren drejtpërdrejt në Kremlin.

130 Shtojca 2 e Vendimit të Këshillit të Sigurisë dhe Mbrojtjes Kombëtare të Ukrainës, datë 28 prill 2017, “Për zbatimin e masave (sanksioneve) personale ekonomike dhe të tjera kufizuese” https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/00/40/30/6f76b8df9d0716da74bb4ae6a900d483_1494864914.pdf

131 Examples: <https://www.dw.com/uk/sbu-i-gur-specsluzbi-rf-aktivizovali-informacijni-operacii-v-ukraini/a-71701020> <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3966672-rospropaganda-rozganee-video-nibito-vid-united24-z-fejkovim-zastupnikom-ministra-oboroni-ukraini-cpd.html> ; <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3975758-policia-sprostuvala-cutki-pro-zahoplenna-teritorii-kievopecerskoi-lavri.html>

132 RBC, Kiriyeenko and Gromov divided up areas of media oversight, November 2016, <https://www.rbc.ru/politics/22/11/2016/58341c319a79471ca4220674>

133 Gala Sklyarevska, “Journalists with a Special Mission.” Who Are Russia’s Z- Military Correspondents, November 2022, <https://glavcom.ua/digest/zhurnalisti-osoblivoho-priznachennja-khto-taki-rosijski-z-vojenkori-886718>

134 Irina Sitnikova, Zakharova received orders during a briefing not to comment on the intercontinental ballistic missile strike on Ukraine (VIDEO), November 2024, <https://hromadske.ua/polytyka/234931-zakharova-prosto-pid-chas-bryfinhu-otrymala-nakaz-ne-komentuvaty-udar-mizkontynentalnoiu-balistykoiu-po-ukrayini-video>

135 Telegram channel of Agentstvo. Novosti <https://t.me/agentstvovnews/8224>

Në vitin 2018, Rusia njoftoi zyrtarisht ndalimin dhe bllokimin e mesengerit, por Kremli vazhdoi të krijonte kanalet e veta “marionete” në Telegram.¹³⁶ Në këtë mënyrë, Kremli kontrollon një numër kanalesh, përfshirë “No Comments”, “Life of Insects”, “Iron Curtain”, “Nomenklatura”, “Minpravdy”, “Superstitious Democracy”, “Selection”, “Lesonaval” dhe “What’s Happening”. Zhvillimi dhe promovimi i këtyre kanaleve u mbikëqyr nga kontraktuesja e Administratës Presidenciale, Kristina Potupchik. Në vitin 2019, grupi i u përball me konkurrencë nga struktura e Margarita Simonyan, e cila po joshite autorë duke ofruar honorare më të larta dhe përfitime sociale. Ky përplasje u shndërrua në një skandal rreth garës për blogerët dhe nxori në pah rivalitetin e brendshëm brenda mjedisit propagandistik të Kremlinit.¹³⁷

Ndikimi rus përmes Telegramit nuk kufizohet vetëm në Ukrainë ose vendet ku flitet gjuha ruse. Veçanërisht, ekzistojnë kanale Telegrami që specializohen në situatën në Ballkan dhe komentojnë ngjarjet për një audiencë që flet rusisht, ose përhapin informacione për popullsinë e vendeve të Ballkanit në gjuhët e tyre lokale (serbisht, bullgarisht, etj.). Midis tyre janë: “Serbian Herald”, “About Serbia in Russian”, “Balkan Gossip”, “Vaseljenska”, “Social Impact”, “Genocidal Entity.ba”, “Slavic Bear”, “Bunker”, “Russian House in Belgrade”, “Republic of Serbian Krajina” dhe të tjera. Duke përdorur modele tipike, këto kanale Telegrami koordinohen për të përhapur narrativat tematike të ngjashme, ndjekin oraret e vendosura nga kuratorët për shpërndarjen e informacionit dhe përdorin organizata lokale, politikanë dhe media tradicionale për të amplifikuar ndikimin e tyre.

Konfirmimi i dyshimeve mbi kontrollin e “Telegramit” nga përfaqësues të Kremlinit dhe shërbimeve inteligjente ruse është shprehur vazhdimisht nga zyrtarë të lartë ukrainas. Në veçanti, gjatë një takimi të Qendrës Kombëtare për Koordinimin e Sigurisë Kibernetike (NCCC), kreu i Drejtorisë Kryesore të Inteligjencës së

Ministrisë së Mbrojtjes së Ukrainës (GUR MO), Kyrilo Budanov, paraqiti të dhëna të bazuara që tregojnë se shërbimet inteligjente ruse kanë qasje në korrespondencën personale të përdoruesve të Telegramit, përfshirë edhe mesazhet e fshira, si dhe të dhënat e tyre personale.¹³⁸ Në të njëjtën kohë, përfaqësues të Shërbimit të Sigurisë së Ukrainës (SBU) dhe Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Ukrainës (AFU) vërejtën se Telegram përdoret aktivisht nga armiku për sulme kibernetike, për përhapjen e phishingut dhe softuerëve keqdashës, për identifikimin e vendndodhjes gjeografike të përdoruesve dhe për përshtatjen e sulmeve me raketa. SBU më parë kishte konstatuar, brenda procedurave përkatëse penale, përfshirjen e një numri kanalesh Telegram me shërbime inteligjente ruse. Konkretisht, këto kanale përfshijnë “Legitimny”, “Spletnitsa”, “Kartel”, “Resident”, “Nablyudatel”, “MediaPost”, “Zhenshchina s kosoy” dhe të tjera, me listën e përditësuar rregullisht. SBU gjithashtu theksoi se disa nga këto kanale porosisin reklama në faqet publike ukrainase për të promovuar veten. SBU iu drejtua publikisht pronarëve dhe redaktorëve të botimeve ukrainase me një paralajmërim se mbështetja e këtyre resurseve përbën ndihmë për armikun dhe do të ndiqet penalisht sipas ligjit.¹³⁹

Një nga kërcënimet e Telegramit, siç theksojnë agjencitë ukrainase të sigurisë, është vështirësia në identifikimin e pronarit/administratorit të një kanali Telegram dhe mungesa e moderimit paraprak të përmbajtjes nga zhvilluesit (ndryshe nga Facebook). Një kërcënim tjetër qëndron në mbledhjen e të dhënave të përdoruesve. Platforma funksionon në mënyrë që të gjitha mesazhet, para se t’u dorëzohen marrësve, dërgohen fillimisht në një server dhe ruhen aty. Telegram përdor vetëm kompani me origjinë ruse për transmetimin e trafikut të rrjetit. Administratorët e rrjetit mund të kontrollojnë trafikun — duke i dhënë prioritet ose duke e monitoruar atë (matjen e volumit dhe llojeve të të dhënave). Të tilla kompani përfshijnë RETN dhe

136 Ukrinform, Telegram i zhbllokuar në Rusi, qershor 2020, <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3047911-u-rosii-rozblokuvali-telegram.html>

137 Dossier, Si Kremli pushoi së pasuri frikë dhe mësoi ta donte Telegramin, shtator 2024, <https://dossier.center/tg/>

138 Faqja në Facebook e Këshillit të Sigurisë dhe Mbrojtjes Kombëtare të Ukrainës, <https://www.facebook.com/rnbou/posts/pfbid02XozkEVd5jWi4G9p3z8L1VHjzoM-6aq1Fm6VpuppjYfMtB76muUmTfjaiiZrHQZ3tfl>

139 Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës, Deklaratë e përbashkët mbi mbrojtjen e hapësirës informative të Ukrainës nga kanalet armiqësore ruse në Telegram, Korrik 2022, <https://ssu.gov.ua/novyny/spilna-zaiava-z-pryvodu-zakhystu-informatsiinoho-prostoru-ukrainy-vid-rosiiskikh-vorozhykh-telehramkanaliv>

LLC GLOBALNET. Të dyja janë me origjinë ruse.¹⁴⁰ Shumë serverë të Telegramit ndodhen në Federatën Ruse dhe mund të bëhen të qasshëm për shërbimet e sigurisë ruse. Është raportuar se Telegram ndan të dhëna me autoritetet ruse si pjesë e hetimeve për krime të lidhura me terrorizmin. Në kontekstin e Ukrainës, çdo person që mbron vlerat ukrainase, integritetin territorial dhe parimet e demokracisë mund të njihet si terrorist në Rusi, sidomos zyrtarët e qeverisë dhe aktivistët qytetarë. Pra, qasja e shërbimeve ruse të sigurisë ndaj informacionit në Telegram është në praktikë e pakufizuar. Për shembull, Kyrylo Budanov, kreu i Drejtorisë Kryesore të Inteligjencës pranë Ministrisë së Mbrojtjes së Ukrainës, ka vënë në dukje se shërbimet ruse të sigurisë kanë qasje në mesazhet private të përdoruesve në Telegram, madje edhe në ato të fshira, si dhe në të dhënat e tyre personale. Po ashtu, The New York Times ka raportuar për krijimin e softuerëve të veçantë për mbledhjen e informacionit nga Telegrami.¹⁴¹

Në vitin 2024, me qëllim minimizimin e këtyre

140 LB.ua, The Russian Enigma of the 21st Century: How Telegram Is Connected to the Kremlin, January 2024 https://lb.ua/news/2024/01/25/595217_rosiyska_enigma_hhi_storichchya_yak.html

141 Aaron Krolik, Paul Mozur dhe Adam Satariano, Goditje ndaj Disidentës, Rusia mbjell një zinxhir furnizimi mbikëqyrës, qershor 2023, <https://www.nytimes.com/2023/07/03/technology/russia-ukraine-surveillance-tech.html>

kërcënimeve, Këshilli Kombëtar i Sigurisë dhe Mbrojtjes i Ukrainës (NSDC) mori vendimin për ndalimin e instalimit dhe përdorimit të Telegramit në pajisjet zyrtare që i përkasin punonjësve të agjencive qeveritare, personelit ushtarak, stafit të sektorit të sigurisë dhe mbrojtjes, si dhe ndërmarrjeve – operatorëve të infrastrukturës kritike. Përjashtimi i vetëm aplikohet për ata individë për të cilët përdorimi i këtij mesengjeri është pjesë e detyrave të tyre zyrtare.¹⁴²

Duke marrë parasysh numrin e përdoruesve të platformës Telegram në Rusi (mbi 40 milion njerëz), është e rëndësishme të mos neglizhohet potenciali për një efekt pasqyrë mbi shoqërinë ruse vetë. Në kontekstin e luftës hibride, Telegram dhe rrjetet e tjera sociale ruse mund të përdoren në mënyrë efektive kundër Rusisë në territorin e saj dhe në komunikim me popullsinë e saj – një fakt i konfirmuar nga përvojat e shërbimeve speciale ukrainase.¹⁴³ Burimet e hapura ofrojnë shembuj të operacioneve të suksesshme informative të kryera për të ndikuar në shoqërinë ruse, të organizuara nga agjencitë ukrainase të sigurisë dhe mbrojtjes.

142 Këshilli i Sigurisë dhe Mbrojtjes Kombëtare i Ukrainës <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6994.html>

143 Maria Vlasova, Drejtorja Kryesore e Inteligjencës paralajmëroi për bashkëpunimin e platformës Telegram me shërbimet speciale ruse, korrik 2024, <https://news.online.ua/u-gur-poperedili-pro-vzajemodiiu-telegram-z-specsluzbami-rf-881838/>

Përdorimi i satelitëve nga Rusia për të rritur ndikimin e saj në Evropë

Ndikimi rus manifestohet jo vetëm përmes kontrollit të drejtpërdrejtë nga Administrata Presidenciale e Federatës Ruse, por edhe përmes një rrjeti agjentësh pro-rusë që veprojnë në kryqëzimin e medias, politikës dhe biznesit, duke rrezikuar jo vetëm sovranitetin e Ukrainës, por edhe sigurinë e informacionit të Evropës. Për shembull, zbulimi në Republikën Çeke i një rrjeti të udhëhequr nga Viktor Medvedchuk, ish-deputet nga partia “Opposition Platform – For Life -- Platforma e Opozitës – Për Jetë”, konfirmon shkallën e kësaj operacioni ndikimi: ai përdori Artem Marchevsky dhe faqen e internetit Voice of Europe për “të minuar integritetin territorial, sovranitetin dhe lirinë e Ukrainës.” Raportohet

se përmes këtyre burimeve, Kremlii financoi kandidatë në zgjedhjet për Parlamentin Evropian, kontrolloi gazetarët dhe përhapte narrative propagandistike. Për inteligjencën çeke, zbardhja e këtij operacioni ishte një nga sukseset e tyre më të mëdha. Megjithatë, kjo është gjithashtu një paralajmërim serioz që mund të ekzistojnë dhjetëra apo edhe qindra rrjete të tilla nëpër Evropë, duke formësuar politikën e BE-së dhe integritetin e NATO-s.¹⁴⁴

144 Iryna Matviishyn, rrjeti rus i ndikimit i kryesuar nga Medvedchuk. Çfarë zbulon ekspozimi në Republikën Çeke? Mars 2024 <https://www.radiosvoboda.org/a/chekhiya-rosiya-medvedchuk-sanktsiya/32883691.html>

B. Bazat ideologjike ose të tjera mbi të cilat krijohen narrativat informative;

Rusia ka zhvilluar një koncept të njohur gjerësisht si “Bota Ruse” (Russian World). Një dimension i këtij koncepti synon të vendosë një bazë për ndërhyrje, intervenim ose pushtim në vende të tjera bazuar në kushte historike dhe kulturore. Ai përfshin një komponent fetar; me fjalë të tjera, një themel shtesë për të justifikuar veprimet agresive të Rusisë jashtë vendit dhe përpjekjet propagandistike që shoqërojnë këto veprime. Në vitin 2009, Patriarku Kirill i Kishës Ortodokse Ruse përshkroi konceptin e Botës Ruse si vijon:

- > Shkon përtej kufijve shtetërorë të Federatës Ruse dhe përfshin Ukrainën, Bjellorusinë dhe Moldavinë.
- > Feja Ortodokse është në zemër të Botës Ruse. Ukrainasit dhe rusët kishin “Burimin Kyivian të Pagëzimit” të përbashkët. Shën Volodymyr (Vladimir), Princi i Kyiv Rus, shtetit të vendosur në territorin e Ukrainës së sotme, bashkoi paraardhësit e ukrainasve dhe rusëve me familjen e kombeve kristiane dhe, dukshëm, filloi të ndërtonte një Rusi të fuqishme të bashkuar.
- > Kultura dhe gjuha ruse janë shtylla të tjera të Botës Ruse. Kultura ruse mund t’i përkasë një rusi, një tatari, një ukrainasi apo një gjeorgjiani, sepse ka përthithur traditat e shumë popujve. Kultura ruse është një fenomen që nuk përshtatet brenda kufijve të një shteti apo etnie të vetme.
- > Një tjetër bazë e “Botës Ruse” është një kujtesë historike e përbashkët dhe një perceptim i zhvillimit shoqëror të popullsisë që jeton në hapësirën e Botës Ruse. Këta njerëz, duket se, kanë një ndërgjegje të fortë për vazhdimësinë e shtetit dhe traditës shoqërore ruse, duke filluar nga koha e Rusisë së Kievit dhe duke përfunduar në Rusinë e sotme, Ukrainë, Bjellorusi, Moldavi dhe vende të tjera në domenin historik të Rus.¹⁴⁵

Vizioni i Patriarkut rus përputhet qartë me atë të Presidentit Putin. Në vitin 2004, presidenti rus, gjatë vizitës së tij në Kiev të Ukrainës, tha: “Ne në

Rusi e dimë se çfarë është Lavra Kiev-Peçersk, nuk e kemi harruar dhe nuk do ta harrojmë kurrë se në burimin e Dnipro [Lumit] Princi Volodimir pagëzoi Rusin. Nuk është rastësi që për një kohë të gjatë u quajt Rusi e Kievit dhe Rusi e Shenjtë. Sot, Lavra e Kiev-Peçerskit është simbol i unitetit shpirtëror të Rusisë dhe Ukrainës”. Në vitin 2013, Presidenti Putin, së bashku me Patriarkun Kirill, vizitoi Kiev për të festuar 1025-vjetorin e pagëzimit të Rusisë. Vlen të përmendet se shërbesa festive e lutjes u krye nga udhëheqësi i Kishës Ortodokse Ruse, me pjesëmarrjen e udhëheqësve të kishave ortodokse nga Ukraina, Moldavia dhe Serbia, si dhe presidentët e atyre vendeve.¹⁴⁶

Në vitin 2014, kur Rusia okupoi Gadishullin e Krimesë në Ukrainë, Presidenti i Rusisë përdori sërish arsyet fetare për të justifikuar okupimin, duke iu referuar Shën Volodymyrit, Princit të Rusisë së Kievit, i cili u pagëzua në një vend të njohur si Chersonese. Putin atëherë deklaroi se vepra shpirtërore e Princit Volodymyr, konvertimi në Ortodoksi, përcaktoi bazën e përbashkët kulturore, të vlerave dhe civilizuese që bashkonte popujt e Rusisë, Ukrainës dhe Bjellorusisë. Ai gjithashtu përmendi se në Krime ndodhen varret e ushtarëve rusë, guximi i të cilëve në Krime në vitin 1783 u bë pjesë e pushtetit rus, si dhe shumë vende të tjera të shenjta për Rusinë, të cilat janë simbole të lavdisë ushtarake ruse dhe trimërisë të paparë.¹⁴⁷

Many parallels can be found in Serbia’s political. Shumë paralele mund të gjenden në konceptet politike të Serbisë lidhur me territoret që historikisht kanë qenë të lidhura me shtetet paraardhëse të Serbisë. Disa studiues, ekspertë dhe politikanë kanë titulluar një qasje të tillë serbe, në mënyrë analogjike me “Botën Ruse”, si koncepti i “Botës Serbe”. Qasja e Serbisë ndaj Kosovës është shembulli më kryesor dhe më i shprehur i Konceptit të Botës Serbe.

Është e përshtatshme të krahasohen të dy

¹⁴⁵ Kisha Ortodokse Ruse, Uebfaqja Zyrtare e Patriarkanës së Moskës, <https://www.patriarchia.ru/article/96616>

¹⁴⁶ Uebfaqja e Presidentit të Rusisë, Festimi i 1025-vjetorit të Pagëzimit të Rusisë, 27 korrik 2013, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/18958>

¹⁴⁷ Uebfaqja e Presidentit të Rusisë, Fjala e Presidentit të Federatës Ruse, 18 Mars 2014, <http://kremlin.ru/events/president/news/20603>

konceptet për të nxjerrë në pah ngjashmëritë e tyre dhe për të supozuar se cilat veprime janë të mundshme ose të pamundura, si dhe si të parandalohet zhvillimi i skenarit më të keq të konfliktit të armatosur midis Serbisë dhe Kosovës.

Është e qartë se “Bota Serbe” shkon përtej kufijve të Serbisë. Strategjia Kombëtare e Sigurisë e Republikës së Serbisë (RS ose Serbia) thekson se “ruajtja e ekzistencës dhe mbrojtja e popullit serb kudo që ata jetojnë, si dhe e pakicave kombëtare dhe identitetit të tyre kulturor, fetar dhe historik, janë kushte për mbijetesën e Republikës së Serbisë, diasporës dhe serbëve jashtë vendit, si dhe të Republikës Srpska si një entitet brenda Bosnjë e Hercegovinës, në përputhje me Marrëveshjen e Dejtonit.”¹⁴⁸ Një deklaratë e ngjashme nga Republika e Serbisë gjendet në Strategjinë e saj të Mbrojtjes: “Ruajtja e paqes dhe sigurisë në rajon dhe në botë është e rëndësishme për sigurinë dhe stabilitetin e Republikës së Serbisë dhe për zhvillimin e saj të përgjithshëm. Kjo mundëson zhvillimin e të gjitha pjesëve të shoqërisë, ndërtimin e besimit dhe bashkëpunimit midis shteteve, popujve dhe qytetarëve, si dhe përforsimin e sigurisë së diasporës dhe serbëve jashtë vendit.”¹⁴⁹ Duke iu referuar Strategjisë së Mbrojtjes për interesat kombëtare jashtë vendit, RS nënkupton përdorimin e instrumentit të fuqisë së saj ushtarake përtej kufijve të saj.

Elitat politike në pushtet në Serbi dhe Kisha Ortodokse Serbe, ashtu si analogjitë e tyre ruse, kanë vepruar së bashku duke përdorur historinë dhe fenë si mjete ndikimi ndaj Kosovës, Bosnjë dhe Hercegovinës dhe vendeve të tjera të Ballkanit, me qëllim minimin e sovranitetit dhe integritetit të tyre territorial. Elementi qendror i narrativave serbe lidhur me Kosovën është Beteja e Kosovës, e cila ndodhi në vitin 1389. Kjo betejë u zhvillua pranë Prishtinës së sotme, ku forcat nën komandën e Princit serb Lazar u përplasën me ushtrinë turke. Disfata e serbëve dhe aleatëve të tyre i dha fund në mënyrë efektive shtetësisë së tyre autonome për më shumë se katër shekuj. Në vitin 1933, Nikola Velimiroviç botoi një ese fetare dhe filozofike të titulluar

“Besëlidhja e Carit”. Eseja i kushtohet ekskluzivisht Princit Lazar dhe betejës. Sipas mitit, një lajmëtar i Zotit iu shfaq Princit Lazar dhe i ofroi zgjedhjen midis mbretërisë tokësore dhe asaj qiellore. Lazar zgjodhi Mbretërinë e Qiellit dhe shpëtimin e përjetshëm për veten dhe popullin e tij, duke i çuar trupat e tij në betejë megjithëse e dinte se ata do të mundeshin dhe do të vdisnin. Princi Lazar u shenjtërua si shenjtor ortodoks në fund të shekullit XIV.

Që nga shekulli XIX, kur nacionalizmi serb filloi të shfaqej, temat e Kosovës, “Serbisë Hyjnore” dhe nocioni i jashtëzakonshmërisë serbe kanë luajtur një rol të rëndësishëm në formësimin e identitetit kombëtar serb. Sipas Nikola Velimiroviçit, “Është Kosova ajo që i bëri serbët një komb të madh. Është Golgota jonë kombëtare, por njëkohësisht ringjallja jonë kombëtare, shpirtërore dhe morale.” Nikola Velimiroviç u kanonizua nga Kisha Ortodokse Serbe në vitin 2003. Kisha Ortodokse Ruse e ka njohur gjithashtu dhe e ka përfshirë emrin e tij në Kalendarin Mujor të Kishës Ortodokse Ruse, me përkujtimin e tij më 20 prill (dita e transferimit të relikteve të tij), njësoj siç është përcaktuar në Kishën Ortodokse Serbe. Nikola Velimiroviç njihet në Rusi si Nikolaj Serbski, dhe dhjetëra ese të tij janë përkthyer në gjuhën ruse. Legjenda e Betejës së Kosovës është e njohur gjerësisht në Rusi dhe reflektohet në kulturën masive. Një yll i famshëm rus i rockut – Valerij Kipelov, i cili është kryefjala në Festivalin simbolik të Rockut Rus që mbahet rregullisht në Krime që prej okupimit rus, ka kompozuar një këngë të titulluar “Fusha e Kosovës” (rus. Косово поле) në vitin 2014, viti kur Rusia okupoi gadishullin. Kënga është jashtëzakonisht e popullarizuar si në Rusi, ashtu edhe në Serbi, dhe u interpretua në Beograd në vitin 2021. Për të ilustruar emocionin që ka ngjallur kënga, më poshtë jepet një prej komenteve:

“Faleminderit, vëllezër rusë, për këtë këngë të mrekullueshme. Unë qava duke e dëgjuar. Gjëja e trishtueshme është se 90% e serbëve i duan rusët dhe Rusinë, por politikanët tanë duan të bashkohen me BE-në dhe NATO-n, sikur të harrojnë se çfarë na bënë ata horra në vitet 1999 dhe 1991-1995.”¹⁵⁰

“Krijimi i Botës Serbe është detyrë e gjeneratës

148 Strategjia e sigurisë kombëtare e Republikës së Serbisë, 2021, https://www.mod.gov.rs/multimedia/dodaci/prilog2_strategijanacionalnebezbednostirs_eng_1731678276.pdf

149 Strategjia e mbrojtjes e Republikës së Serbisë, 2021, https://www.mod.gov.rs/multimedia/dodaci/prilog4_strategijaodbranners_eng_1731678348.pdf

150 Dzen.ru, Serbët dëgjuan këngën e Valery Kipelovit “Kosovo Pole”. Reagimi i tyre, dhjetor 2021, https://dzen.ru/a/YZdMpkMQ1IG8q_r4

së tanishme të politikanëve, në të cilën serbët do të jetojnë dhe do të jenë të bashkuar”, tha ministri i atëhershëm i Mbrojtjes, Aleksandër Vulin, në korrik 2021 në prani të Presidentit serb, Aleksandër Vuçiç, i cili mbajti edhe një fjalim atje.¹⁵¹ “Këta njerëz që nuk kanë përjetuar ushtarin e tyre, policin e tyre, nuk kanë të drejta. Nuk ekziston e drejta për të refuzuar bashkimin apo unifikimin, dhe nuk ka të drejtë për të refuzuar

151 N1, Vulin: Krijimi i ‘botës serbe’ është detyrë e këtij brezi politikanësh, korrik 2021, <https://n1info.rs/english/news/vulin-creating-serb-world-is-task-of-this-generation-of-politicians/>

“Botën Serbe”. Që “Bota Serbe” të jetë e bashkuar, Serbia duhet të jetë ekonomikisht e suksesshme, të qeveriset mirë, të ketë një ushtri që mund ta mbrojë atë dhe serbët kudo që jetojnë. Për të ruajtur një Serbi të tillë, duhet të bëjmë gjithçka për të vazhduar politikën e Aleksandar Vuçiçit. “Vetëm kjo, vetëm kjo do të thotë fitore, vetëm kjo është garancia e mbijetesës së kombit tonë dhe asgjë tjetër,” tha atëherë Vulin.¹⁵²

152 N1, Vulin: Krijimi i ‘botës serbe’ është detyrë e këtij brezi politikanësh, korrik 2021, <https://n1info.rs/english/news/vulin-creating-serb-world-is-task-of-this-generation-of-politicians/>

C. Narrativat dhe interpretimet e tjera të ngjarjeve; si dhe mbështetja elektorale për partitë dhe kandidatët pro-rusë

Për të zhvilluar narrativa që ndikojnë mbi një individ, grup apo shoqëri të synuar, duhet të kryhet një analizë e gjithanshme e dobësive të tyre. Përçarjet, ndarjet ose tensionet shoqërore duhet të identifikohen para hartimit të fushatave apo operacioneve të informacionit ose dezinformimit.

Veprimet ruse në internet u bënë veçanërisht agresive pas pushtimit të plotë të Ukrainës në vitin 2022, duke synuar posaçërisht diskreditimin e Ukrainës dhe dobësimin e mbështetjes ndërkombëtare. Në studimin e CENSS “Monitorimi i Mbulesës në Segmentin Rus të Rrjeteve Sociale dhe Mediave mbi Temën e Armëve të Supozuara me Origjinë Ukrainase në Posedim të Organizatës Terroriste ‘HAMAS,’” të kryer në vitin 2023, u identifikuan fazat tipike të operacioneve ruse të informacionit: përgatitja (ngrohja e temës), përzgjedhja e fakteve ose krijimi i deklaratave të fabrikua, “rrjedhja” fillestare, amplifikimi përmes kanaleve të shumëfishta dhe legjitimimi nga përfaqësues zyrtarë të Federatës Ruse.¹⁵³ Përfaqësuesit zyrtarë të Federatës Ruse shpesh përdorin të dhëna nga publikimet e kanaleve në Telegram, duke i cituar ose duke i konfirmuar ato, duke krijuar kështu përshtypjen se bëhet

153 Monitorimi i mbulimit në segmentin rus të rrjeteve sociale dhe mediave në lidhje me armët që supozohet se kanë origjinë nga Ukraina dhe janë në dispozicion të organizatës terroriste HAMAS, CENSS, <https://censs.org/monitoring-coverage-russian-segment-social-networks-media-regarding-weapons-supposedly-originating-ukraine-disposal-hamas-terrorist-organization/?lang=en>

fjalë për pretendime të besueshme dhe jo për dezinformim. Jeta politike e Ukrainës, veçanërisht zhvillimi i zgjedhjeve, ka qenë tradicionalisht brenda interesave strategjike të Rusisë, e cila synon të promovojë në pushtet individë lojal ndaj Kremlinit. Shembulli më ilustrues i një ndërhyrjeje të tillë ishin zgjedhjet presidenciale të vitit 2004, të cilat kulmuan me Revolucionin Portokalli.¹⁵⁴ Rusia e konsideroi shfaqjen e kandidatit presidencial pro-perëndimor Viktor Yushchenko në vitin 2004 si një kërcënim. Gjatë gjithë fushatës zgjedhore, Rusia përdori të gjitha mjetet e ndikimit të disponueshme për të mbështetur kandidatin pro-rus Viktor Yanukovich. Çështjet e identitetit kombëtar, integrimi evropian/ euroaziatik dhe statusi i gjuhës ruse u përdorën nga Federata Ruse gjatë fushatës zgjedhore të vitit 2004 për të ndarë shoqërinë ukrainase. Qëllimi ishte të konsolidoheshin votuesit nga lindja, jugu dhe pjesërisht qendra, të cilët numerikisht tejkalonin votuesit në rajonet perëndimore të Ukrainës. Emocioni kryesor që synohej ishte frika nga ngritja e një politikani (Viktor Yushchenko) që supozohej të mbante qëndrime naziste dhe rusofobike, i cili sipas pretendimeve, nuk respektonte popullsinë në lindje dhe jug. Një shembull i kësaj është një fletëpalosje mbi tre lloje ukrainasish, e supozuar të shpërndahej në emër të Viktor Yushchenko.

154 BBC News, Si i humbi Putini zgjedhjet në Ukrainë dhe si e ndryshoi Rusinë përgjithmonë, nëntor 2024, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c98dzyrdwpo>



Moska vuri bastin e saj te Viktor Yanukovych, duke shfrytëzuar burimet administrative, avantazhet mediatike dhe duke angazhuar strategë politikë rusë. Në veçanti, Gleb Pavlovsky, i cili punonte për Kremlinin, koordinonte mesazhet dhe fushatat informative kundër Viktor Yushchenkos, duke demonstruar qëllimin e Rusisë për të krijuar një regjim politik të kontrolluar në Ukrainë.¹⁵⁵ Mediat shtetërore dhe ato pro-ruse u bënë instrumente të rëndësishme ndikimi, duke i siguruar Yanukovychit mbulim kryesisht pozitiv dhe më shumë kohë transmetimi, ndërsa Yushchenko mbeti relativisht në hijen mediatike.¹⁵⁶ Një ngjarje e profilit të lartë gjatë fushatës zgjedhore ishte helmimi me dioksinë i Yushchenkos gjatë takimit të tij me Zëvendësdirjtorin e SBU-së, Volodymyr Satsyuk;¹⁵⁷ pasoi falsifikimi i raundit të dytë të zgjedhjeve. Në fund, pas raundit të tretë të zgjedhjeve, Viktor Yushchenko doli fitues; megjithatë, Moska nuk e e braktisi qëllimin e saj për të kontrolluar jetën politike të Ukrainës. Pas ngjarjeve të vitit 2004, kur Kremlinin pësoi një disfatë politike në përpjekjen për të promovuar kandidatin e tij, Rusia ndryshoi

taktikat dhe intensifikoi bashkëpunimin me forcat politike të brendshme në Ukrainë. Në vend të ndërhyrjes drejtpërdrejtë, fokusi u zhvendos në mbështetjen e partive ekzistuese dhe krijimin e projekteve të reja politike, të udhëhequra nga figura famëkeqe me pikëpamje hapur pro-ruse. Për shembull, kjo listë përfshin Viktor Medvedchuk, Yevhen Murayev, Vadym Novynskyi, Vadym Rabinovych, Yuriy Boyko, Oleksandr Vilkul, Volodymyr Saldo, ndër të tjerë. Aktivitetet e tyre synonin të legjitimonin narrativat ruse në peizazhin shoqëror-politik të Ukrainës dhe të formonin një "kolonë të pestë" për Kremlinin. Për shembull, Yevhen Murayev, përmes kontrollit të kanalit televiziv "Nash", transmetonte mesazhe të sinkronizuara me retorikën e qeverisë ruse, duke krijuar një mjedis informacioni të favorshëm për Federatën Ruse.¹⁵⁸ Oligarku Vadym Novynskyi, duke përdorur levat ekonomike dhe fetare, financoi UOC-MP, duke përforcuar në mënyrë efektive ndikimin rus në sferën shpirtërore.¹⁵⁹ Vadym Rabinovych dallohej jo vetëm për retorikën e tij anti-Europiane dhe vizitat publike në Moskë pas vitit 2014, por edhe për botimin e një harte të Ukrainës pa

155 BBC News, Si i humbi Putini zgjedhjet në Ukrainë dhe si e ndryshoi Rusinë përgjithmonë, nëntor 2024, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c98dzyrddwpo>

156 Zgjedhjet presidenciale në Ukrainë. 31 tetor, 21 nëntor dhe 26 dhjetor 2004. Raporti përfundimtar i Misionit të Vëzhgimit të Zgjedhjeve të OSBE/ODIHR-it, Varshavë, 11 maj 2005 https://www.cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/2004_osce_pu.pdf

157 BBC News, Helmimi i Viktor Yushchenko mund të jetë urdhëruar personalisht nga Putini. Inteligjenca amerikane e deklasifikoi raportin, nëntor 2024, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cn4vnjq9dxo>

158 Ukrainiska Pravda, Pas mbylljes së kanalit "NASH", Murayev kërcënoi Zelenskyn dhe njoftoi një protestë, në shkurt 2022, <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/11/7323697/>

159 BBC News, Rasti Novinsky. Pse u ndëshkua "sponsor kryesor" i Kishës Ortodokse Ukrainase të Patriarkanës së Moskës?, Prill 2023, <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65185793>

Krimenë, duke legitimuar simbolikisht pushtimin.¹⁶⁰

160 Violetta Orlova, An odious ally of Medvedchuk, instea Violetta Orlova, Një aleat i urryer i Medvedchuk, në vend që të punonte në Verkhovna Rada, shkoi në Moskë dhe postoi një foto nga Kremli, tetor 2021, <https://www.unian.ua/politics/odioznyy-soratnik-medvedchuka-zamist-roboti-v-radi-pojihav-do-moskvi-y-pokazav-foto-z-kremlya-novini-ukrajina-11581828.html>

Në vitin 2023, ai u akuzua për tradhti shtetërore. Në përgjithësi, qindra e mijëra bashkëpunëtorë të këtyre individëve punuan për të minuar sigurinë kombëtare dhe sovranitetin e Ukrainës.

D. Metaforat, shprehjet metaforike dhe elementë të tjerë gjuhësorë dhe teknikat

Dezinformimi rus funksionon si një sistem komunikimi i strukturuar dhe i koordinuar nga shteti, që pasqyron shumë parime të propagandës terroriste. Ai drejtohet nga institucione shtetërore si Россотрудничество (Rossotrudnichestvo), Komisioni Qeveritar për Bashkatdhetarët në Diasporë dhe komitetet parlamentare për CIS-in dhe "bashkatdhetarët," të cilat koordinojnë operacionet e ndikimit jashtë vendit. Këto përpjekje janë të bazuara ideologjikisht në konceptin e "Botës Ruse," një doktrinë e përdorur për të justifikuar ndërhyrjen kulturore dhe politike në shtetet fqinje, përfshirë Ukrainën. Përmes rrjeteve të organizatave përfaqësuese, mediave besnike dhe iniciativave pseudo-kulturore, këto struktura promovojnë narrativë që përforcojnë objektivat politike të Moskës.

Procesi i operacioneve informative ruse ndjek një logjikë të përcaktuar. Së pari, mjedisi informativ "nxehet" duke mbajtur vëmendjen e vazhdueshme tek tema ndarëse. Pastaj prezantohen fakte të trilluar ose të deformuara përmes mediave besnike. Faza e ardhshme përfshin përforsim masiv përmes rrjeteve të Telegram dhe kanaleve mediatike të lidhura, pas së cilës narrativa fiton legjitimitet kur zyrtarët rusë ose mediat shtetërore e paraqesin atë si një fakt të verifikuar. Shembuj përfshijnë rastin e rremë "Lisa" në Gjermani, dezinformimin për "refugjatët ukrainas të përfshirë në prostitucion," narrativat mbi "persekutimin e qytetarëve që flasin rusisht," dhe delegjitimizimin e presidentit të Ukrainës dhe të fushatës së mobilizimit. Këto operacione janë dizajnuar për të formuar emocione dhe jo për të transmetuar të vërtetën, duke përhapur frikë, mllëfe dhe lodhje të audiencës.

Një dimension i dukshëm gjuhësor i këtyre fushatave është përdorimi strategjik i metaforave

dhe shprehjeve metaforike për të formuar perceptimin. Propaganda ruse shpesh përdor korniza historike dhe emocionale si "fashizmi," "denazifikimi," "Stalingradi," "Blitzkrieg," ose "Armagedoni" për të paraqitur konfliktin në terma moralë dhe ekzistencialë. Një gjuhë e tillë thjeshton realitetet komplekse në opozita binare "e mirë" dhe "e keqe," duke ngjallur prototipe kulturore të njohura dhe duke nxitur përgjigje emocionale më shumë sesa racionale. Përsëritja e këtyre metaforave në platformat mediatike krijon një ngopje semantike, ku termat humbasin kuptimin faktik dhe bëhen identifikues emocionalë të besnikërisë.

Në mënyrë të ngjashme, diskursi jozyrtar përdor shpesh etiketime çnjerëzore ose tallëse – "Ukrops," "Nazistë," "Banderivci," ose "Khokhols" – për të delegitimuar ukrainasit dhe për të normalizuar agresionin. Kjo pasqyron teknikat gjuhësore të përdorura nga organizatat terroriste për të ndërtuar grupet të brendshme dhe të jashtme, duke forcuar polarizimin shoqëror dhe justifikimin moral për dhunë. Në të dy rastet, gjuha funksionon jo thjesht si një mjet informacioni, por si një instrument i kontrollit kognitiv.

Në një mjedis të tillë, sistemet mediatike me mekanizma të brendshëm të dobët mbrojtës janë veçanërisht të cenueshme ndaj këtij lloji manipulimi gjuhësor. Mediat që nuk kanë standarde editoriale ose mbikëqyrje kritike mund të amplifikojnë pa dashje narrativat armiqësore vetëm duke i përsëritur apo duke debatuar rreth tyre. Kombinimi i gjuhës emocionalisht të ngarkuar, përsëritjes dhe pasqyrimi selektiv krijon iluzionin e një konsensusi të gjerë dhe një urgjence morale.

Për këtë arsye, kundërveprimi duhet të fokusohet jo vetëm në verifikimin e fakteve, por edhe në dekonstruktimin e gjuhës dhe strukturave

narrative. Ashtu si në luftimin e propagandës terroriste, rezistenca efektive ndaj dezinformimit rus kërkon disiplinë redaksionale, etikë profesionale dhe një kuptim të thellë të mënyrës sesi metaforat dhe mjetet e kornizimit formësojnë ndërgjegjen publike. Deklarata e Vjenës mbi Terrorizmin, Median dhe Legjislacionin nënvizon rolin e vetërregullimit vullnetar dhe standardeve profesionale në ruajtjen e integritetit mediatic, duke shmangur njëkohësisht kontrollin e tepërt shtetëror.

Në përmbledhje, **dezinformimi rus përbën një formë lufte gjuhësore dhe psikologjike.** Duke kombinuar koordinimin institucional me manipulimin emocional dhe simbolik, ai synon të ririkrijojë realitetin, të gërryjë besimin dhe të polarizojë shoqëritë. Suksesi i tij varet më pak nga bindja dhe më shumë nga shtrembërimi gradual i kuptimit përmes metaforave të përsëritura, etiketave çnjerëzore dhe dikotomive të thjeshtuara morale. Luftimi i tij kërkon jo vetëm saktësi faktike, por edhe qëndrueshmëri narrative dhe gjuhësore, si dhe një vetëdije për mënyrën se si fjalët dhe imazhet përdoren si armë në domenin informativ.

E. Promovimi i kulturës pop unifikuere ruse

Një nga mekanizmat kryesorë të fuqisë së butë të Rusisë në Ukrainë ka qenë propaganda përmes kulturës pop, e cila ka formuar një hapësirë të përbashkët kulturore dhe ka ulur qëndrimet kritike ndaj narrativave politike ruse. Në vitet 1990 dhe 2000, serialet televizive për oficerët e policisë (“Rrugët e Dritave të Thyera”, “Luftërat e Policëve”, “Nevsky”, “Lugë Argjendi”), si edhe programet për ushtrinë dhe shërbimet speciale (“Kadetët dhe ushtrimet”, “Shtatëmbëdhjetë Çaste Pranvere”, “Kompania e 9-të”, “Alex Luty”), ishin jashtëzakonisht të popullarizuara. Këto produksione ishin të përqendruara në glorifikimin e institucioneve sovjetike, duke forcuar në mendjet e ukrainasve imazhin sovjeto-rus të “mbrojtësit” dhe “rendit.” Media të prodhuara masivisht për Luftën e Dytë Botërore (“Beteja për Sevastopolin,” “Vetëm ‘Pleqtë po Shkojnë në Luftë,” “Ylli,” “The Cuckoo,” “Stalingrad”) paraqitnin versionin sovjetik të historisë si të vetmin “të saktë,” duke shtyrë mënjane perspektivën ukrainase dhe duke zvogëluar rolin e lëvizjes kombëtare të rezistencës. Projekte si “Pikërisht” integronin historinë sovjetike dhe ruse, duke krijuar një ndjenjë nostalgjie për një “histori të përbashkët.”¹⁶¹ Po aq të rëndësishme ishin edhe emisionet si “Goluboy Ogonyok” dhe koncertet e shumta në radio e televizion, të cilat u bënë pjesë përbërëse e traditave festive dhe forcuuan ndjenjën e “unitetit kulturor” me Rusinë.¹⁶² Në përgjithësi, kjo gamë e gjerë përmbajtjesh ruse ishte i pa konkurrencë në hapësirën informative ukrainase; produktet vendase nuk gëzonin të

njëjtën popullaritet në vitet 1990 dhe 2000. Aktualisht, me sanksionet e vendosura ndaj kanaleve televizive dhe ndalimet për transmetimin e përmbajtjes në gjuhën ruse, ndikimi është zvogëluar ndjeshëm, por nuk është zhdukur plotësisht.

Gjithashtu, koncepti se “Muzika është mbi politikën” ishte një mit shkatërrues në Ukrainë, i cili u rrëzua përfundimisht nga pushtimi rus në shkurt 2022. Pasi që Ukraina përjetoi një Rilindje të gjallë të Popit në gjuhën ukrainase në vitet 1990, vitet 2000 sollën një “Rilindje të blerë.” Rusia paguante honorare dukshëm më të larta për të joshur artistët dhe producentët kryesorë ukrainas, duke i shtyrë ata të kalonin në gjuhën ruse dhe të vepronin brenda një hapësire kulturore të përqendruar në Moskë. Ky ishte një veprim strategjik politik, duke përdorur artistët si “bashkëpunëtorë informativë” për të promovuar narrativën e një “hapësire kulturore të vetme” dhe për të minuar sovranitetin ukrainas. Ngjashëm me shtypjen e muzikës urbane nga regjimi sovjetik në vitet 1970, kjo përfshirje ishte e dizajnuar për të parandaluar konsolidimin e një identiteti modern dhe të pavarur ukrainas. Lufta në shkallë të gjerë detyroi një përballje me realitetin, duke i detyruar artistët që më parë punonin për tregun rus të bashkohen me ushtrinë, duke konfirmuar se kultura gjithmonë ka qenë një fushë kyçe e luftës gjeopolitike dhe afirmimit të identitetit kombëtar.¹⁶³

161 Shih: https://www.youtube.com/playlist?list=PLBJYFBfGLyJl-c_OuYpfopzCTUlbKHtl

162 Shih: <https://share.google/AZfX5wzgUEWn7HoEk>

163 Suspilne Culture, Si e BLEU dhe e SHKATËRROI Rusia shou biznesin Ukrainas | “Rusifikimi në stilin pop” Mars 2024 <https://www.youtube.com/watch?v=k-vaUHnj-jfQ>

VII. BOTA DHE FEJA RUSE

Roli i Kishës Ortodokse Ruse në Luftën Hibride dhe Konvencionale të Rosisë kundër Ukrainës

Kisha Ortodokse Ruse (KOR) ka një degë nënvartëse në Ukrainë, Kishën Ortodokse Ukrainase (KOU)¹⁶⁴. Pavarësisht titullit të saj, kjo e fundit duhet parë si një degë nënvartëse e KOR dhe, kur bëhet fjalë për kërcënime hibride dhe luftë hibride, të shihen si satelitë të KOR. KOR ka mbështetur në mënyrë aktive agresionin e Rosisë ndaj Ukrainës në disa mënyra kryesore.

Kisha Ortodokse Ruse është instrument esencial i politikës së jashtme të Rosisë, i përdorur shpesh për të shfaqur fuqinë e butë dhe për të promovuar konceptin e Russkiy mir. Kjo ideologji paraqet Rusinë si qendër shpirtërore dhe kulturore të një civilizimi që përfshin vendet pos-sovjetike, Ballkanin, Ukrainën, Bjellorusinë dhe diasporën globale ruse.

Kisha Ortodokse Ruse paraqitet jo thjesht si një institucion fetar, por si një pjesë e pandashme e makinerisë shtetërore ruse të luftës hibride dhe propagandës, veçanërisht në Evropë. Kisha mbështet aktivisht agresionin ushtarak rus dhe vepron si një rrjet për përhapjen e ndikimit të Kremlinit përtej kufijve të Rosisë.

Përtej politikës, ndikimi i Kishës Ortodokse Ruse është edhe kulturor dhe arsimor. Ajo mban një rrjet qendrash, famullish dhe shkollash që shërbejnë si pika qendrore për ruajtjen e gjuhës dhe kulturës ruse. Këto aktivitete janë thelbësore për të ruajtur një ndjenjë komuniteti midis diasporës ruse. Kisha mbështet kurse gjuhe dhe programe arsimore, duke siguruar që gjuha dhe historia ruse të përcillen tek brezat e rinj. Famullitë, qendra kulturore dhe aktivitete si festivalet e filmit, koncertet dhe ekspozitat e artit rus festojnë dhe vazhdojnë trashëgiminë kulturore ruse, nga muzika tradicionale te arti fetar. Kisha gjithashtu angazhohet në ndihma humanitare dhe aktivitete misionare jashtë vendit, të cilat

¹⁶⁴ Nuk duhet ngatërruar me Kishën Ortodokse të Ukrainës, e cila nuk ka asnjë lidhje me Kishën Ortodokse Ruse (ROC)..

shërbejnë për të ndërtuar një imazh pozitiv dhe për të zgjeruar ndikimin e saj. Një shembull i dukshëm kohët e fundit është zgjerimi i saj në Afrikë, ku ka themeluar famulli dhe misione të reja.

Mbështetje ideologjike për veprime politike, ushtarake dhe paramilitare:

- Promovon ideologjinë e “Botës Ruse” për të pretenduar autoritet mbi territoret rusishtfolëse, ortodokse dhe “historike.
- Mohon dhe sfidon hapur legjitimitetin politik, pavarësinë, sovranitetin dhe integritetin territorial të Ukrainës.
- Patriarku Kirill, kreu i Kisha Ortodokse Ruse (ROC), mbështet hapur dhe drejtpërdrejt veprimet ushtarake të Rosisë dhe ka deklaruar se vdekja në luftë “fshin të gjitha mëkatet.”¹⁶⁵
- Në mars 2024, kreu i Kisha Ortodokse Ruse (KOR) shpalli zyrtarisht luftën si një “të shenjtë” dhe mbështeti pretendimet e Rosisë mbi territorin e Ukrainës.¹⁶⁶
- Priftërinjtë e Kisha Ortodokse Ruse (ROC) bekuan si pajisjet ushtarake, ashtu edhe personelin ushtarak.

Mbështetje operative për propagandën:

- Deklaratat publike të KOR dhe KOU që mbështesin dhe justifikojnë agresionin.

¹⁶⁵ Uukrainska Pravda, Kirill deklaroi se vdekja në luftën kundër Ukrainës “i lan të gjitha mëkatet”, shtator 2023, <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/25/7369023/>

¹⁶⁶ BBC News, Koncili i Patriarkut Kirill shpalli një “luftë të shenjtë” në Ukrainë dhe quajti Perëndimin “demonik”. Çfarë thonë Kisha Ortodokse Ukrainase – Patriarkati i Moskës dhe Kisha Ortodokse e Ukrainës për këtë?, Mars 2024, <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c6pexzlw4w0o>

- > KOU dhe klerikët e saj shpërndanë fletëpalosje dhe materiale të tjera të printuara, si dhe postime në rrjetet sociale për të favorizuar dhe justifikuar agresionin.

Mbështetje organizative dhe logjistike operacionale për formacionet dhe njësitë ushtarake dhe paramilitare ruse:

- > Pronat e KOU u përdorën si qendra tranziti për aktivitete paramilitare, siç dokumentohet në Krime.
- > Pronat e KOU-së u përdorën si magazina armësh.
- > Zyrtarët e KOU-së bashkëpunuan me forcat pushtuese menjëherë pas pushtimit së territoreve ukrainase për të vendosur kontroll të plotë rus.

Sigurimi i inteligjencës dhe zbulimit përmes rrjeteve të KOU-së:

- > Deri në fund të vitit 2022, shërbimet e sigurisë ukrainase kishin identifikuar 33 klerikë të lidhur me Kishën Ortodokse Ruse që vepronin si agjentë dhe vëzhgues artilerie.¹⁶⁷
- > Anëtarë të KOU-së u kapën duke dhënë informacione inteligjence mbi pozicionet ushtarake ukrainase.

Në ambientet e KOU-së janë gjetur prova materiale, duke përfshirë materiale propagandistike pro-ruse, pasaporta ruse të priftërinjve, dokumentacion të bashkëpunimit me agjentë të inteligjencës me bazë në Moskë, dhe materiale mësimore anti-ukrainase dhe depot e armëve.

167 Interfax-Ukraine, Ushtruesi i detyrës të Kreu i Shërbimit të Sigurisë së Ukrainës mbi kërcënimet armiqësore në aktivitetet e Kishës Ortodokse të Ukrainës (Patriarkana e Moskës): 33 agjentë dhe vëzhgues të dyshuar me rroba, tetor 2022 <https://interfax.com.ua/news/general/868335.html>

Rasti specifik i qasjes së Shtetit Rus për të ruajtur praninë e tij në Ukrainë përmes degës nënvartëse së KOR-së

Rusia ka shfrytëzuar me zgjuarsi dobësitë që janë të natyrshme për shoqëritë demokratike. Njëra prej tyre është niveli i lartë i lirisë fetare. Politikanët demokratë dhe qytetarët e zakonshëm shpesh nuk janë në gjendje të dallojnë diferencën midis organizatave vërtet fetare dhe pushtetit shtetëror të maskuar si të tilla. Kjo është një detyrë e vështirë, sidomos kur një shtet është i gatshëm të fshehtë synimin e tij për të ushtruar ndikim apo për të dobësuar një shtet tjetër. Vija ndarëse mes tyre ndonjëherë është e paqartë..

Nëse dikush i hedh një vështrim aktiviteteve të Kishës Ortodokse Ruse (KOR) ndaj Ukrainës, të përshkuara më herët në këtë raport, do të kuptojë se kjo organizatë është një instrument i shtetit rus. Prandaj, është e natyrshme të pohohet se prania e Kishës Ortodokse Ruse në Ukrainë është një nga synimet e shtetit rus. Në këtë drejtim, manastiret luajnë një rol të

jashtëzakonshëm..

Në Ukrainë ka tre manastire të mëdha dhe të rëndësishme ortodokse të quajtura Lavra: Lavra e Kyiv-Pechersk (manastir që nga shekulli XI, statusi Lavra që nga viti 1598), Lavra e Pochaiv (manastir që nga shekulli XVI, statusi Lavra që nga viti 1833) dhe Lavra e Svyatohirsk (që nga viti 2004). Shteti ukrainas është pronar i të gjitha ndërtesave të Lavrave. Dy Lavrat e para iu dhanë me qira Kishës Ortodokse Ukrainase nga qeveria pro-ruse e Ukrainës e udhëhequr nga Viktor Yanukovich, dhe e treta nga i njëjti politikan gjatë mandatit të tij si guvernator i rajonit përkatës.

Interesant është fakti se statusi i Lavrës i Manastirit Svyatohirsk mund të jetë dhënë për të theksuar rëndësinë e pjesës lindore të Ukrainës, gjë që me shumë gjasë kishte një dimension politik. Një kandidat pro-rus për presidencën e Ukrainës në vitin 2004, atëherë kryeministri Viktor

Yanukovich, deklaroi në korrik të atij viti¹⁶⁸ se ai ëndërronte dhënien e këtij statusi. Yanukovich nisi ripërtëritjen e Manastirit Svyatohirsk në vitin 1994, kur ai ishte guvernator i rajonit të Donetskut në Ukrainë dhe njëkohësisht kryesonte bordin e kujdestarëve që mbikëqyrte restaurimin e kishave të shkatërruara gjatë regjimit totalitar.¹⁶⁹

Kur Sinodi i Shenjtë i Kishës Ortodokse të Ukrainës vendosi në mars 2004, shpalli: “Duke pasur parasysh ndikimin e madh të Manastirit të Fjetjes së Shenjtë të Sviatohirskut në ringjalljen e shpirtërore së rajonit të Donetskut dhe Ukrainës lindore në të kaluarën historike dhe në të tashmen, si dhe për të nxitur bashkimin e besimtarëve rreth Ortodoksisë kanonike, t’i jepet statusi ‘Lavra’ Manastirit Sviatohirsk dhe të miratohet titulli ‘Lavra e Fjetjes së Shenjtë Sviatohirsk’¹⁷⁰ Në prill të vitit 2004, kreu i atëhershëm i Kishës Ortodokse të Ukrainës, Aleksii II, miratoi vendimin e Sinodit të Shenjtë të Kishës Ortodokse të Ukrainës. Kisha Ortodokse e Ukrainës e quajti ngjarjen “me rëndësi të madhe jo vetëm për Donbasin, por për të gjithë Ukrainën.”¹⁷¹

Në prill të vitit 2024, Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës (SBU) dokumentoi aktivitetet subversive të Mitropolitit Arseniy, abatin të Lavrës Svyatohirsk të Kishës Ortodokse të Ukrainës. Sipas hetimit, kleriku “ia dorëzoi” vendndodhjen e pikave të kontrollit të Forcave të Mbrojtjes së Ukrainës në rajonin e Donetskut Forcave të Armatosura Ruse. Kjo ndodhi gjatë liturgjisë së tij, ndërsa ai u tregoi famulltarëve vendndodhjet e sakta të pikave të kontrollit të trupave ukrainase nën një regjistrim video. Videoja u publikua më vonë në faqen e internetit të Lavrës dhe në një grup lokal në kanalën Telegram. Në këtë mënyrë, kleriku u përpoq të maskonte “rrjedhjen e informacionit” të vendndodhjeve të pikave të kontrollit ukrainas në zonën e vijës së frontit ndaj agresorit. Sipas hetimit, Mitropoliti kishte shprehur rrëfime pro-Kremlin rreth luftës në Ukrainë edhe

para inazionit në shkallë të gjerë të Rusisë. Kjo dëshmohet nga intervistat e përsëritura me vikarin, në të cilat ai e quajti agresionin e armatosur të Rusisë një “konflikt civil”.¹⁷²

Lavra e Kiev-Peçerskut është qendra më e rëndësishme shpirtërore dhe historike, pasi konsiderohet nga shumë njerëz si kryeqyteti joformal i Ortodoksisë Sllave Lindore. Kyiv-Pechersk Lavra u themelua në shekullin e XI, rreth 100 vjet para themelimit të Moskës. Ajo konsiderohet si burimi i traditës monastike në Rus dhe përmban varret e shumë figurave të rëndësishme fetare dhe historike. Gjatë kontrolleve në vitin 2022, shërbimet e sigurisë ukrainase gjetën materiale propagandistike pro-ruse, pasaporta ruse të priftërinjve dhe prova të bashkëpunimit me Rusinë në Kyiv-Pechersk Lavra, gjë që çoi në ndërprerjen e kontratës së qirasë.

Në korrik 2023, Shërbimi i Sigurisë së Ukrainës (SBU) zbuloi veprime subversive kundër Ukrainës nga Pavlo, abati i Kyiv-Pechersk Lavra të KOU. U regjistrua se pak para se SBU t’i dorëzonte atij njoftimin fillestar të dyshimit, Mitropoliti mori pjesë në një intervistë video me një media ukrainase. Gjatë kësaj interviste, ai hodhi poshtë idenë e Ukrainës si një shtet të pavarur dhe e përshkroi agresionin ushtarak rus kundër Ukrainës si një “konflikt civil” që vazhdon që nga viti 2014. Duke u bazuar në provat e mbledhura, hetuesit e SBU-së e njoftuan Mitropolitin për një dyshim të ri që përfshinte (1) shkelje të përsëritura të barazisë qytetare bazuar në bindjet fetare nga një zyrtar dhe (2) justifikim, njohje të legjitimitetit dhe mohim të agresionit të armatosur të Federatës Ruse kundër Ukrainës përmes veprimeve të përsëritura nga një zyrtar.¹⁷³

Klerikët e Pochaiv Lavrës u zbuluan gjithashtu se ishin agjentë rusë. Për shembull, në dhjetor 2022, SBU-ja i dorëzoi një njoftim dyshimi rektorit të Seminarit Teologjik Pochayiv të KOU-së. Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës (SBU) raportoi se kishte mbledhur prova të padiskutueshme për fajësinë e

168 Ukrainka Pravda, Kreu mirënjohës i Kishës Ortodokse Ukrainase të Patriarkanës së Moskës bën fushatë për Yanukovich, korrik 2004, <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2004/07/29/4380189/>

169 Ibid.

170 Lavra e Fjetjes së Shenjtë të Svyatogorskut, Festime mbarëkishtare me rastin e dhënies së Manastirit të Svyatogorskut statusit të Lavrës, 2004 <https://svlavra.church.ua/istoriya/novitnya-istoriya/zagalnocerkovni-urochistosti-z-nagodi-nadannya-svyatogirskomu-monastiryu-statusu-lavri/>

171 Ibid.

172 Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës, Shërbimi i Sigurisë i Ukrainës njoftoi se kishte njoftuar Mitropolitin e Lavrës Svyatogorsk se ai dyshohej se “u kishte dhënë informacion” forcave ruse në lidhje me pozicionet e Forcave të Armatosura të Ukrainës në Rajonin e Donetskut, prill 2024, <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-povidomya-pro-pidozru-myropolitu-sviatohirskoi-lavry-yakyi-pidkazav-rashystam-pozytzii-zsu-na-donechchyni>

173 Kanali Telegram i Shërbimit të Sigurisë së Ukrainës, <https://t.me/SBUkr/8958>

kreut të Seminarit Teologjik Pochayiv në aktivitete anti-ukrainase. Raporti theksonte se kryepeshkopi shpërndante "postime" në rrjetet sociale që poshtëronin nderin dhe dinjitetin kombëtar të ukrainasve. Sipas SBU-së, ai gjithashtu kontribuoi në nxitjen e urrejtjes dhe armiqësisë fetare. Për të "shpërndarë" përmbajtjen shkatërruese, rektori i institucionit përdori një profil anonim në Facebook, dhe për të përgatitur "publikimet" e tij, ai u bazua në narrativat e propagandistëve rusë. Për më tepër, gjatë kontrollimeve në vendbanimin e të dyshuarit dhe në ambientet e seminarit, oficerët e zbatimit të ligjit gjetën literaturë që përsëriste "tezat" e Kremlinit mbi situatën e brendshme në Ukrainë. Kryepeshkopi u njoftua për dyshimin për shkelje të barazisë së qytetarëve bazuar në racën, kombësinë, rajonin dhe besimet fetare.¹⁷⁴

Rusia kishte një marrëdhënie historikisht të ngushtë me popullatat sllave, me të cilat ndante të njëjtën fe dhe kujtesë historike. Kjo marrëdhënie i lejoi asaj të lidhej ngushtë me vendet e Ballkanit Perëndimor, veçanërisht me vendet sllave si Serbia, Bosnja dhe Hercegovina, Mali i Zi dhe Maqedonia e Veriut. Ndikimi rus në Shqipëri është minimal, dhe në Kosovë, ai është kryesisht përmes popullsisë serbe që jeton në Kosovë, dhe ndikimi i tij është më shumë rreth Kosovës, pasi përdor rastin e Kosovës si një narrativë kundër Perëndimit dhe ndërhyrjes së NATO-s në Kosovë.¹⁷⁵ Kisha Ortodokse është një nga mekanizmat kryesorë të Ruisë për të ruajtur identitetin e "vëllazërisë" dhe për të fituar mbështetje nga popullatat sllave në rajon.¹⁷⁶

Rusia shpesh ka lidhur ngjarjet politike me narrativat fetare, veçanërisht duke paraqitur Perëndimin si një kërcënim për krishterimin ortodoks. Për shembull, në vitin 2019, Ministri i Jashtëm rus, Sergey Lavrov, deklaroi se "krishterët kanë vuajtur dhe vazhdojnë të vuajnë nga eksperimentet gjeopolitike të kryera nga vendet e ashtuquajtura Perëndimi historik." Ai gjithashtu i kujtoi audiencës së tij se dy dekada më parë,

"NATO kreu një akt agresioni ndaj Jugosllavisë, i cili rezultoi jo vetëm në vdekjen e civilëve, por edhe në eksodin e krishterëve ortodoksë nga Kosova dhe në shkeljen dhe shkatërrimin e katedraleve dhe shenjtorëve në këtë tokë serbe."¹⁷⁷ Kjo lloj retorike shërben për të forcuar lidhjet e Ruisë me elitat politike, Kishën Ortodokse dhe grupe specifike në Serbi, Bosnjë dhe Hercegovinë, Mal të Zi, Maqedoninë e Veriut dhe Kosovë, veçanërisht midis komuniteteve serbe.¹⁷⁸ Duke e portretizuar veten si mbrojtëse e "vëllazërisë ortodokse" kundër ndikimit perëndimor, Rusia kërkon të ofrojë një narrativë alternative ideologjike ndaj vlerave liberale perëndimore, duke e paraqitur mbështetjen e saj si një mision fetar dhe kulturor dhe jo si ndërhyrje thjesht politike. Siç u përmend më sipër, Rusia kërkon ta forcojë këtë Vëllazëri Ortodokse edhe duke synuar pakicat sllave në vendet e Ballkanit Perëndimor si Kosova dhe Bosnja dhe Hercegovina duke i paraqitur ato si mbrojtëset kryesore të "Botës Sllave".

Interesi i Ruisë në Ballkanin Perëndimor është rritur, kryesisht për të bllokuar integrimin e këtyre vendeve në BE, veçanërisht në NATO. Ajo kërkon të zgjerojë ndikimin e saj duke shfrytëzuar mjedisin e brishtë ekonomik, social dhe politik të rajonit. Përveç kësaj, Rusia ka përdorur në mënyrë efektive narrativat fetare dhe të bazuara në identitet për të forcuar pozicionin e saj. Për shembull, ndërsa Rusia është një investitor i rëndësishëm në Serbi, BE mbetet investitori më i madh në vend. Pavarësisht kësaj, 95% e serbëve e shohin Rusinë si një aleat besnik, krahasuar me vetëm 11% që e shohin BE-në në atë mënyrë, edhe pse BE është mbështetësi i rëndësishëm financiar i Serbisë.¹⁷⁹ Kryesisht për shkak të të ashtuquajturit "narrativë mbrojtëse" që e portretizon Rusinë si aleatin dhe mbrojtësen kryesore të Serbisë.

Tendenca për t'u angazhuar me komunitetet myslimane përmes mesazheve anti-perëndimore

174 Kanali Telegram i Shërbimit të Sigurisë së Ukrainës, <https://t.me/SBUkr/6165>

175 Alfred Marleku dhe Dafina Aliu, Ndikimi i Ruisë në Procesin e Integritimit Evropian të Vendeve të Ballkanit Perëndimor: Një Analizë Gjithpërfshirëse, Revista UNISCI, nr. 62, Maj 2023. <https://www.unisci.es/wp-content/uploads/2023/05/UNISCIDP62-8ALFRED.pdf>

176 Interesat strategjike dhe mjetet e ndikimit të Ruisë në Ballkanin Perëndimor - Këshilli Atlantik

177 Alfred Marleku dhe Dafina Aliu, Ndikimi i Ruisë në Procesin e Integritimit Evropian të Vendeve të Ballkanit Perëndimor: Një Analizë Gjithpërfshirëse, Revista UNISCI, nr. 62, Maj 2023. <https://www.unisci.es/wp-content/uploads/2023/05/UNISCIDP62-8ALFRED.pdf>

178 SStronski Paul dhe Himes Annie: Loja e Ruisë në Ballkan, Carnegie Endowment for International Peace, 2019.

179 Branislav Stanicek, Anna Caprile, Rusia dhe Ballkani Perëndimor. Konfrontimi gjeopolitik, ndikimi ekonomik dhe ndërhyrja politike [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747096/EPRS_BRI\(2023\)747096_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747096/EPRS_BRI(2023)747096_EN.pdf)

dhe anti-sekulare. Përmirësimi i strategjive dhe mjeteve të Rusisë për ndikim midis popullatave të besimit mysliman (p.sh., aktivitetet e Kadyrov me komunitetet myslimane jashtë vendit; studim rasti nga Ukraina: angazhimi me komunitetet myslimane në Krime).

E vetëdijshme për dobësitë fetare dhe etnike të rajonit, Rusia po mbështetet e opozita anti-perëndimore islamike për të arritur qëllimet e saj. Kjo opozitë vepron në disa vende të Ballkanit Perëndimor, duke e hedhur poshtë procesin e integritimit evropian si "imperializëm perëndimor" dhe duke e dënuar atë për imponimin e vlerave të huaja, dekadente dhe liberale në botën islame. Këta ideologë argumentojnë se bota islame ndan më shumë vlera me Ortodoksinë Lindore sesa me botën perëndimore.

Ata pretendojnë se Rusia është afër botës myslimane, ndërkohë që nxit konflikte ndëretnike brenda rajonit, dhe qëllimi i tyre është të parandalojnë integrimin e vendeve të Ballkanit Perëndimor në BE dhe NATO.¹⁸⁰ Gjithashtu, u shfaq një dezinformim i gjeneruar nga inteligjenca artificiale që e portretizon Vladimir Putinin si një "mbrojtës të Islamit", i cili ka qarkulluar edhe në mediat sociale në Kosovë. Kjo përmbajtje është projektuar qëllimisht për të shfrytëzuar ndjenjat fetare dhe për të gjeneruar simpati për Putinin midis komunitetit mysliman në Kosovë (shih më poshtë):

180 Kole Krasniqi, Ndikimi Subversiv Rus në Radikalizmin Islamik në Vendet e Ballkanit Perëndimor, Punim Profesional, 25/1, 2024.

Islami Sot · Follow
7h · 🌐

Pasi në Kosovën tonë të dashur jetojnë mbi 95% musliman dhe po në të njejtin vend fyhet masovikisht Islami dhe muslimanët, mendoj se kuvendi e ka me hak të mer masa të rrepta..
Presidenti Vladimir Putin ka nënshkruar një ligj që parashikon dënime të ashpra për ata që fyejnë Profetin Muhamed (A.S.) ose përdhosin Kuranin e Shenjtë. Ky hap forcon qëndrimin e Rusisë në mbrojtje të harmonisë fetare dhe të ndjenjave të komunitetit mysliman. Shkelësit do të përballen me pasoja të rënda ligjore sipas legjislacionit të ri.

Nga BOTA

Rusia miraton ligjin e rreptë kundër fyerjes së Profetit Muhamed (A.S.) dhe përdhosjes së Kuranit.

Bota Islame · Follow
1h · 🌐

Presidenti Vladimir Putin ka nënshkruar një ligj që parashikon dënime të ashpra për ata që fyejnë Profetin Muhamed (A.S.) ose përdhosin Kuranin e Shenjtë. Ky hap forcon... **See more**

Nga BOTA

Rusia miraton ligjin e rreptë kundër fyerjes së Profetit Muhamed (A.S.) dhe përdhosjes së Kuranit.

Rusia gjithashtu promovon idenë se myslimanët nga Shqipëria, Kosova dhe Bosnja dhe Hercegovina përbëjnë një kërcënim për përhapjen e ekstremizmit fetar në Ballkan. Mediat ruse dhe pro-ruse e portretizojnë Kosovën si një vend të fundamentalizmit islamik, separatizmit dhe ekstremizmit.¹⁸¹ Për më tepër, krahas Rusisë dhe narrativës së përforcuar në Serbi që paraqet

Kosovën si një vatër të ekstremizmit fetar, Agjencia e Inteligjencës së Serbisë (BIA) gjithashtu ka luajtur një rol në lehtësimin e përhapjes së ekstremizmit brenda Kosovës. Një shembull i shquar është rasti i Hysni Selmit, një ekstremist fetar i cili u arrestua në vitin 2025. Sipas raporteve të disponueshme, Selmi ishte rekrutuar nga BIA për të mbledhur informacion inteligjence mbi rrjetet lokale ekstremiste, ndërkohë që njëkohësisht është mbështetur për të nxitur krijimin dhe

181 Festim Rizanaj dhe Alban Zeneli, Krahasimi i Ukrainës dhe Kosovës në narrativat dezinformuese të Rusisë, Action for Democratic Society/ Hybrid.info, 2024. <https://hybrid.info/wp-content/uploads/2024/11/Comparison-of-Ukraine-and-Kosovo-in-Russias-disinformation-narratives.pdf>

rritjen e këtyre grupeve.¹⁸² Ky rast ilustron një strategji të qëllimshme nga Rusia dhe Serbia për të manipuluar dhe forcuar rrjetet ekstremiste në Kosovë, duke destabilizuar kështu rajonin dhe duke përforcuar narrativat e pasigurisë dhe shtetit të dështuar.

Duke iu drejtuar audiencave perëndimore, Rusia shpesh paraqet Kosovën dhe Bosnjën dhe Hercegovinën si shtete të dështuara, duke i përshkruar ato si vatra të ekstremizmit islamik dhe fundamentalizmit, në një përpjekje për të ushqyer skepticizmin ndaj këtyre vendeve dhe për të forcuar narrativat e ekstremistëve të së djathtës së skajshme kundër Kosovës.¹⁸³ Nga ana tjetër, kur angazhohet me vendet e Afrikës dhe Lindjes së Mesme, Rusia paraqitet si një aktor anti-kolonial që i kundërvihet Perëndimit, duke shmangur qëllimisht referencat ndaj Islamit që përdor në Ballkanin Perëndimor. Kjo ilustron një strategji hipokrite: Rusia paraqitet ndryshe në rajone të ndryshme, ndërkohë që pozicionohet si mbrojtëse e ideologjive alternative botërore. Në disa kontekste, ajo e paraqet veten si mbrojtëse e vlerave tradicionale ortodokse kundër vendeve perëndimore, të cilat i portretizon si të braktisura ndaj krishterimit dhe vlerave familjare. Në vendet afrikane, Rusia përpiket të paraqitet si “anti-koloniale”, ndërkohë që njëkohësisht ruan një qëndrim nënshtrues, pushtues dhe kërcënues ndaj fqinjëve të saj.

Përmes këtij narrativi “anti-kolonial,” ajo ka shfrytëzuar gjithashtu bashkëpunimin e ngushtë me liderët myslimanë si Ramzan Kadyrov i

Çeçenisë, një anëtar kyç i rrethit të ngushtë të Presidentit Vladimir Putin. Për shembull, në qershor 2024, Kadyrov njoftoi se 500 afrikanë ishin dërguar për Haxhillëk me shpenzimet e Fondacionit Rajonal Shoqëror të emëruar pas emrit të babait të tij, dhe se kishte nisur ndërtimi i pesë xhamive për myslimanët afrikanë.¹⁸⁴ Dmitry Dubrovsky, një shkencëtar politik dhe ligjërues i sociologjisë në Universitetin Charles, vë në dukje: “Afrika është një rajon i rëndësishëm për Rusinë dhe ajo po përpiket të hyjë atje në mënyra të ndryshme, siç bëri përmes Prigozhinit dhe kompanive private ushtarake. Kjo është një arsye tjetër pse Kadyrov u inkurajua të ndërtonte xhami atje. Afrika është e rëndësishme për Putinin, i cili e paraqet veten si një ‘anti-kolonizator’, dhe tani Kadyrov po pasqyron një miqësi dhe po ofron forma të ndryshme të mbështetjes humanitare.”¹⁸⁵ Dubrovsky gjithashtu thekson se disa vende, si Arabia Saudite, ushtrojnë fuqinë e butë klasike përmes ndërtimit të xhamive dhe strukturave të tjera kulturore. “Një xhami është një strukturë e rëndësishme, por ajo është gjithashtu një shenjë e pranisë politike dhe kulturore,” ceku ai.¹⁸⁶ Derisa rajonet ruse në përgjithësi nuk ndjekin politika të pavarura të jashtme, Çeçenia ka qenë prej kohësh një përjashtim. Shkencëtari politik rus Ivan Preobrazhensky shpjegon: “Kjo ndodh sepse Ramzan Kadyrov funksionon si një lloj fondacioni ‘Bota Jo-Ruse’ për qeverinë ruse, ose si një ‘Ministri e Jashtme e Sheriatit’ e Federatës Ruse.”¹⁸⁷

182 Kallxo.com, <https://kallxo.com/lajm/arrestimi-i-te-dyshuarit-per-spiunazh-e-bashkepunim-me-bia-n-serbe-bik-mos-bini-ne-kurthet-e-rrymave-devijante/>

183 Pintervista personale numër 2, ekspert sigurie, Prishtina, Prill 2025.

184 Kanali në Telegram i Ramzan Kadyrov, https://t.me/RKadyrov_95/4851

185 Fondacioni Kadyrov do të financojë ndërtimin e pesë xhamive në Afrikë, <https://www.kavkazr.com/a/fond-kadyrova-profinansiruet-stroiteljstvo-pyati-mechetey-v-afrike/32996231.html?form=MG0AV3&form=MG0AV3>

186 Ibid.

187 Ibid.

VIII. Konkluzionet

Strategjia e Rusisë në Ballkanin Perëndimor dhe Ukrainë tregon një model shumë të koordinuar të luftës hibride që kombinon mjete ushtarake, politike, ekonomike, informative dhe kulturore për të avancuar objektivat strategjike pa u mbështetur vetëm te forca konvencionale. Në qendër të këtij qasjeje qëndron shfrytëzimi sistematik i dobësive shoqërore, etnike, fetare dhe politike, përmes dezinformimit, satelitëve paramilitarë, diplomacisë kulturore dhe rrjeteve fetare.

Paralelizmat midis narrativave dhe metodave të Rusisë në Ballkanin Perëndimor (veçanërisht në Kosovë) dhe Ukrainë një qasje të qëndrueshme të aplikuar: delegjitimizimi i autoriteteve lokale, paraqitja e grupeve minoritare si viktima të kërcënuara dhe paraqitjen e aktorëve perëndimorë si bashkëfajtorë në krijimin e paqëndrueshmërisë. Në të dy rastet, institucionet fetare, kujtesa historike dhe pakënaqësitë lokale instrumentalizohen për të forcuar këto narrative. Fushatat e dezinformimit kanë shërbyer si një mjet kryesor për përhapjen e tyre, veçanërisht gjatë periudhave zgjedhore. Për shembull, zgjedhjet më të fundit nacionale të Kosovës u bënë objekt i dezinformatave të mbështetura nga Kremli, të cilat synonin të dobësonin shtetësinë e Kosovës dhe të minonin besimin e publikut te institucionet e saj.

Përpyekjet e tilla të dezinformatave kanë pasojat më të gjera edhe për procesin e zgjerimit të BE-së, edhe pse Rusia nuk është formalisht kundër anëtarësimit të vendeve të Ballkanit Perëndimor në BE. Aktorët e dezinformatave synojnë të minojnë kredibilitetin e BE-së si drejtuesi kryesor i reformave politike në rajon. Ngecja e zgjatuar para dyerve të anëtarësimit në BE dhe NATO ka kontribuar në lodhjen e publikut, dobësimin e besimit tek agjenda e reformave dhe krijimin e një terreni të përshtatshëm për narrativat pro-ruse dhe skepticizmin në rritje ndaj integritimit evropian..

Edhe pse disa shtete anëtare të BE-së janë në dijeni gjithnjë e më shumë me taktikat hibride të Rusisë dhe strategjinë e saj të "shfrytëzimit si armë të gjithçkaje", Moskë njëkohësisht ka zgjeruar aktivitetet e saj armiqësore në të gjithë Evropën.

Si pasojë, roli i BE-së në kundërvënien e luftës hibride ka fituar një urgjencë të re pas pushtimit në shkallë të gjerë të Ukrainës nga Rusia. Ky ndryshim pasqyron shqetësime të shtuar lidhur me dëshirën në rritje të Rusisë për ndikim, shpesh të ushtruar duke synuar segmentet më të dobëta të shoqërive që ajo synon të destabilizojë.

Një instrument tjetër i përdorur gjerësisht nga Rusia është Rossotrudnichestvo dhe iniciativat përkatëse të "Botës Ruse", të cilat përziejnë fuqinë e butë me taktikat hibride. Përmes programeve arsimore, mobilizimit të të rinjve, rrjeteve të diasporës dhe përhapjes mediatike, këto iniciativa përforcojnë narrativat pro-ruse dhe fuqizojnë pozicionet gjeopolitike jashtë vendit. Aktivitetet e tyre në Serbi dhe Ukrainë tregojnë koordinim të ngushtë me aktorët politikë lokalë për të minuar integritetin perëndimor dhe për të legjitimuar interesat strategjike ruse.

Serbia zë një pozitë qendrore si kanal dhe njëkohësisht si përforcuese e ndikimit rus. Përmes afërsisë politike, elitave pro-ruse dhe bashkëpunimit me strukturat ruse të inteligjencës dhe sigurisë, Serbia lehtëson përhapjen e dezinformimit të sponsorizuar nga Kremli dhe mundëson operacione destabilizuese në shtetet fqinje. Qeveria serbe, mjedisi mediatik i përafëruar me të, së bashku edhe me satelitët vendas, përforcojnë narrativat që e paraqesin Kosovën dhe vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor si armiqësore ndaj komuniteteve minoritare, duke pasqyruar mesazhet gjeopolitike të Rusisë.

Strategjia hibride e Rusisë nënvizon vijën gjithnjë e më të paqartë midis luftës dhe ndikimit në kohë paqeje. Për Ballkanin Perëndimor, pasojat janë të thella: dezinformimi i vazhdueshëm, mobilizimi i satelitëve dhe ndërhyrjet kulturore rrezikojnë sovranitetin shtetëror, marrëdhëniet ndëretnike dhe drejtimin në rrugëtimin e integritimit evropian. Kuptimi i këtyre metodave dhe objektivave që i udhëheqin ato është thelbësor për zhvillimin e kundërmasave efektive dhe forcimin e reziliencës shoqërore e institucionale kundër fushatave të ndikimit të jashtëm

Kërcënimet hibride në një peizazh gjeopolitik në ndryshim: :

LUFTA NË UKRAINË DHE IMPLIKIMET E SAJ PËR KOSOVËN DHE BALLKANIN PERËNDIMOR

PUBLIKUAR NGA:

- © Kosovar Centre for Security Studies (KCSS)
- © Center for Security Studies ("CENSS")
- © Open Society Foundations - Western Balkans (OSF-WB)

AUTORË:

Adelina Hasani,
Vadym Chernysh,
Viktorii Voronina

DIZAJN DHE PARAQITJE:

Brand Vision Shpk
Contact: +383 45 559 923
Email: brandvision.rks@gmail.com

© Ky raport është përgatitur nga Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) dhe Qendra për Studime të Sigurisë "CENSS", Ukrainë, me financim nga Fondacioni i Shoqërisë së Hapur – Ballkani Perëndimor. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë të autorëve/eve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht qëndrimet e Fondacionit të Shoqërisë së Hapur – Ballkani Perëndimor.

Katalogimi në botim – (CIP)
Biblioteka Kombëtare e Kosovës "Pjetër Bogdani"

355.02:327(497:477)(047)

355.02:327(497:496.51)(047)

Hasani, Adelina

Hybrid Threats in a Changing Geopolitical Landscape : the War in Ukraine and Its Implications for Kosovo and the Western Balkans / Adelina Hasani, Vadym Chernysh, Viktorii Voronina. - Prishtinë : Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë, 2025. - 75 f. : ilustr. ; 24 cm.

1. Hasani, Adelina 2. Chernysh, Vadym 2. Voronina, Viktorii

ISBN 978-9951-842-55-6

Rreth QKSS-së

E themeluar në prill 2008, Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) është organizatë e specializuar, e pavarur dhe joqeveritare. Qëllimi kryesor i QKSS-së është të promovojë demokratizimin e sektorit të sigurisë në Kosovë dhe të përmirësojë punën hulumtuese dhe të avokimit në lidhje me sigurinë, sundimin e ligjit dhe bashkëpunimin rajonal dhe ndërkombëtar në fushën e sigurisë.

QKSS synon të rrisë efektivitetin e Reformës së Sektorit të Sigurisë (RSS) duke mbështetur programet RSS nëpërmjet hulumtimeve, ngjarjeve, trajnimeve, avokimeve dhe këshillave të drejtpërdrejta të politikës.

Avancimi i ideve të reja dhe metodave të shkencave sociale janë gjithashtu vlerat thelbësore të qendrës. Çdo vit, QKSS publikon një numër të madh të raporteve, dokumente të politikave dhe dokumente të shkurtra të politikave. Gjithashtu, organizon më shumë se 200 evente publike duke përfshirë konferenca, tryeza të rrumbullakëta, debate dhe ligjërata në Kosovë, dhe në bashkëpunim me partnerët regjional dhe ndërkombëtar.

Një sferë e gjerë e aktiviteteve përfshijnë hulumtimet, ndërtimin e kapaciteteve, ndërgjegjësimin dhe avokimin. Puna e QKSS mbulon një gamë të gjerë temash, duke përfshirë, por pa u kufizuar në reformën dhe zhvillimin e sektorit të sigurisë; identifikimin dhe analizimin e risqeve të sigurisë që lidhen me ekstremizmin, radikalizmin dhe krimin e organizuar; politikën e jashtme dhe bashkëpunimin rajonal; dhe vlerësimin e sundimit të ligjit në Kosovë.

Rreth "CENSS"

Qendra për Studime të Sigurisë "CENSS" është një think tank ukrainas i themeluar në vitin 2013, i cili fokusohet në sigurinë kombëtare dhe ndërkombëtare, administratën publike, reagimin ndaj krizave dhe luftimin e trafikut të paligjshëm të armëve.

CENSS kryen kërkime të aplikuara, zhvillon propozime për politika dhe forcon qëndrueshmërinë institucionale. Ekipi i saj përdor mjete të OSINT-it (Open Source Intelligence) dhe bashkëpunon me ekspertë vendas e ndërkombëtarë, institucione shtetërore, OJQ dhe akademinë.

ISBN 978-9951-842-55-6



9 789951 842556